

Tematikus tájékoztató

TISZTESSÉGTLEN SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK

A fogyasztóvédelem az uniós jog alapvető követelménye, amelyet mind az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ), mind az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) rögzít.

Az EUMSZ 169. cikk így kimondja, hogy a fogyasztói érdekek érvényesülésének előmozdítása és a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása érdekében az Unió hozzájárul a fogyasztók egészségének, biztonságának és gazdasági érdekeinek védelméhez, valamint a tájékoztatáshoz, oktatáshoz és az érdekeik védelmét célzó önszerveződéshez való jogaik megerősítéséhez. A Charta 38. cikke pedig úgy rendelkezik, hogy az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.

Az Unió a fogyasztói érdekek védelmére irányuló ezen célkitűzés elérése érdekében hozta létre a 93/13/EGK irányelvvel¹ a tisztességtelen szerződési feltételekkel szembeni fellépés rendszerét. Ezen irányelv a tisztességtelen feltételek rendszerének minimumharmonizációját írja elő azáltal, hogy meghatározza a tisztességtelen szerződési feltételek fogalmát és értékelési szempontjait, lehatárolja az ilyen feltételek joghatásait, valamint megfelelő és hatékony védelmi eszközöket vezet be a bíróság vagy közigazgatási szerv előtt kezdeményezhető, alkalmazásuk megszüntetésére irányuló jogorvoslat formájában.

Az így létrehozott védelmi rendszer azon az elgondoláson alapul, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest gyengébb tárgyalási pozícióban van, és kevesebb információval rendelkezik, aminek következtében anélkül fogadja el az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket, hogy befolyásolni tudná azok tartalmát.

Ez a tematikus tájékoztató áttekintést nyújt a Bíróság e területre vonatkozó ítélkezési gyakorlatának főbb eredményeiről.

¹ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.).

TARTALOMJEGYZÉK

I. A 93/13 IRÁNYELV HATÁLYA	3
1. Területi hatály: a 93/13 irányelv alkalmazása határokon átnyúló elem hiányában	3
2. Tárgyi hatály: az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalma	3
3. A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás	7
3.1. Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek	7
3.2. A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések	11
4. A fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosító nemzeti szabályozás	15
II. A 93/13 IRÁNYELV 3. CIKKE ÉRTELMEBEN VETT „TISZTESSÉGTelen FELTÉTELNEK” VALÓ MINŐSÍTÉS	17
1. A „tisztességtelen feltétel” fogalma	17
2. Az „egyedileg meg nem tárgyalta” szerződési feltétel fogalma	21
3. A fogyasztó kárára fennálló „jelentős egyenlőtlenség” fogalma	22
III. VALAMELY SZERZŐDÉSI FELTÉTEL TISZTESSÉGTelen JELLEGÉNEK MEGÍTÉLÉSE	24
1. Értékelési szempontok	24
2. A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye	26
IV. A NEMZETI BÍRÓSÁG JOGKÖREI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI	32
1. A nemzeti bíróság hatásköre	32
2. A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettség	33
2.1. A kötelezettség terjedelme	33
2.2. A kötelezettség korlátai	36
3. Ideiglenes intézkedések elrendelése	42
4. Választottbíróági kikötés tisztességtelen jellegének megítélése	42
V. A SZERZŐDÉSI FELTÉTEL TISZTESSÉGTelen JELLEGE MEGÁLLAPÍTÁSÁNAK JOGHATÁSAI	45
1. A tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés sorsa	45
2. A tisztességtelen feltétel helyettesítése	47
3. Egyéb joghatások	52
4. A semmisség megállapítása joghatásainak időbeli korlátozása	57
VI. A TISZTESSÉGTelen FELTÉTEL ALKALMAZÁSÁNAK MEGSZÜNTETÉSÉRE IRÁNYULÓ ESZKÖZÖK	60
1. Kollektív vagy közérdekű keresetek	60
2. A közérdekű keresetekhez való jog biztosítása	64
3. Különös eljárási szabályok	69

I. A 93/13 irányelv hatálya

1. Területi hatály: a 93/13 irányelv alkalmazása határokon átnyúló elem hiányában

2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))²

Devizaalapú kölcsönszerződések – A tisztességtelen jelleg vitatásának esetére különleges eljárási követelményeket megállapító nemzeti jogszabály

Az alapeljárás egy magánszemély és egy magyar bank között volt folyamatban egy lakásvásárlás céljára megkötött olyan kölcsönszerződésben foglalt bizonyos feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránti kérelem tárgyában, amelynek értelmében a kölcsön folyósítása és törlesztése magyar forintban (HUF) történt, viszont azt a kifizetés napján irányadó árfolyam alapján svájci frankban (CHF) tartották nyilván.

A Bíróság a 93/13 irányelv hatálya tekintetében megállapította, hogy ezen irányelv a határokon átnyúló elemet nem tartalmazó helyzetekre is alkalmazandó. A Bíróság szerint az alapeljárásban vizsgált helyzet tisztán belföldi jellegétől függetlenül alkalmazandók azon uniós jogszabályok, amelyek a tagállamokban valamely konkrét jogterületet harmonizálnak (58. pont).

2. Tárgyi hatály: az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalma

2001. november 22-i Cape és társai ítélet (C-541/99 és C-542/99 egyesített ügyek, [EU:C:2001:625](#))

A „fogyasztó” fogalma – Vállalkozás, amely szabványszerződést köt egy másik vállalkozással áruk vagy szolgáltatások kizárólag saját alkalmazottai számára történő beszerzésére

E jogviták tárgya két szerződés volt, amelyek az Idealservice társaság által az OMAI és a Cape társaság helyiségeiben elhelyezett és e két társaság alkalmazottainak kizárólagos használatára szánt italautomaták beszerzésére vonatkoztak. E két társaság azzal érvelt, hogy a viadanai (Mantova, Olaszország) békebíróság hatáskörét megállapító szerződéses kikötés az olasz polgári törvénykönyv értelmében tisztességtelen, és ezért nem alkalmazható a szerződő felekkel szemben.

Az Idealservice azzal érvelt a viadanai békebíróság előtt, hogy a Cape és az OMAI nem tekinthető „fogyasztónak” a 93/13 irányelv alkalmazása szempontjából, mivel társaságok és nem természetes személyek, amelyek a szerződéseket üzleti tevékenységük gyakorlása keretében kötötték.

Az olasz bíró ezért azt a kérdést intézte a Bírósághoz, hogy az említett irányelvben meghatározott „fogyasztó” fogalma kizárólag természetes személyekre vonatkozik-e.

² Ez az ítélet ismertetésre kerül a „Különös eljárási szabályok” című VI.3. fejezetben is.

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének szövegéből egyértelműen kitűnik, hogy az a nem természetes személy, aki szerződést köt valamely kereskedővel, nem tekinthető e rendelkezés értelmében fogyasztónak (16. pont).

A Bíróság ezért megállapította, hogy a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontjában meghatározott „fogyasztó” fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az kizárólag természetes személyekre vonatkozik (17. pont és a rendelkező rész).

2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))³

Az „eladó vagy szolgáltató” fogalma – Felsőoktatási intézmény, amelynek finanszírozását lényegében közforrásokból biztosítják – Tandíjra és tanulmányi kirándulással kapcsolatos költségekre vonatkozó, kamatmentes fizetési tervről szóló szerződés

Az alapeljárás egy oktatási intézmény és az egyik olyan tanulója között volt folyamatban, aki ezen intézménynek tandíj és tanulmányi kirándulással kapcsolatos költségek címén tartozott. A felek a visszafizetésre vonatkozóan szerződést kötöttek, amely a fizetés elmaradása esetére évi 10%-os kamatot, valamint a behajtás költségeit fedező kártérítést írt elő.

A Bíróság elé azt a kérdést terjesztették, hogy az olyan oktatási intézményt, amely szerződésben egyik tanulójaival az ez utóbbi által fizetendő összegek tekintetében fizetési könnyítésekben állapodott meg, e szerződés keretében a 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében vett „eladónak vagy szolgáltatónak” kell-e minősíteni, és ily módon az említett szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik-e.

A Bíróság e tekintetben hangsúlyozta, hogy az uniós jogalkotó tag értelmezést kívánt adni e fogalomnak (48. pont).

Az ugyanis olyan funkcionális fogalom, amely annak értékelését követeli meg, hogy a szerződéses viszony azon tevékenységek körébe illeszkedik-e, amelyeket valamely személy szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében végez. Márpedig a Bíróság megállapította, hogy amennyiben valamely oktatási intézmény az említett szerződés keretében az oktatási tevékenységéhez viszonyítva másodlagos és kiegészítő szolgáltatást nyújt, a 93/13 irányelv értelmében vett „eladóként vagy szolgáltatóként” jár el (55. pont).

2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet (C-590/17, [EU:C:2019:232](#))

A „fogyasztó” és az „eladó vagy szolgáltató” fogalma – A lakóhely megvásárlásának finanszírozása – A munkáltató által a munkavállalónak és ez utóbbi egyetemlegesen kötelezett házastársának nyújtott lakáshitel

Egy kölcsönszerződés egyik kikötése szerint a szerződés automatikusan megszűnik, ha az adós bármely okból már nem tartozik azon társaság személyi állományához, amelynél dolgozott. A felmondását követően a munkavállaló és házastársa felhagyott egy kölcsön törlesztőrészleteinek

³ Ez az ítélet ismertetésre kerül a IV.2. fejezetnek „A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettség – A kötelezettség terjedelme” című 2.1. részében is.

fizetésével. Ezért az említett feltétel alapján a társaság felszólította az adósokat a fennálló tőkeösszeg, a kamatok és a kötbérikötés címén fennmaradó összegek megfizetésére.

Az ezen ügyben eljáró elsőfokú bíróság megállapította a kölcsönszerződés automatikus megszűnésére vonatkozó feltétel tisztességtelen jellegét. Ezen ítéletet ezt követően a fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyezte, és megállapította, hogy a szóban forgó szerződés automatikusan megszűnt a munkavállaló felmondásának időpontjában. Mivel a munkavállaló és házastársa úgy vélték, hogy fogyasztói minőségben jártak el, és egy olyan, az alapügybelihez hasonló feltétel tisztességtelen jellegére hivatkoznak, amely a kölcsönszerződésnek a szerződésen kívüli okra alapozott megszűnését írja elő, felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be.

Először is, a „fogyasztó” 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja szerinti fogalmát illetően a Bíróság kimondta, hogy e fogalom hatálya alá tartozik a társaság azon alkalmazottja és annak házastársa, akik e társasággal magáncélra szolgáló ingatlan megvásárlásának finanszírozása céljából elsődlegesen az említett társaság személyi állománya számára fenntartott kölcsönszerződést kötnek. A Bíróság pontosította, hogy az a tény, hogy valamely természetes személy a munkáltatójával munkaszerződéstől eltérő szerződést köt, önmagában nem képezi akadályát annak, hogy e személyt a 93/13 irányelv értelmében „fogyasztónak” kelljen tekinteni. A munkaszerződéseknek az ezen irányelv hatálya alóli kizárását illetően a Bíróság kimondta, hogy a munkáltató, illetve a munkavállalója és a munkavállaló házastársa között létrejött lakásvásárlási kölcsönszerződés nem minősíthető „munkaszerződésnek”, mivel az sem a munkaviszonyt, sem az alkalmazási feltételeket nem szabályozza (29., 32., 43. pont és a rendelkező rész).

Másodszor, ami az „eladó vagy szolgáltató” 93/13 irányelv 2. cikkének c) pontja szerinti fogalmát illeti, a Bíróság megállapította, hogy e fogalom hatálya alá tartozik az olyan társaság, amely saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében az alkalmazottjával és annak házastársával elsődlegesen a személyi állománya számára fenntartott kölcsönszerződést köt, még akkor is, ha a kölcsönnyújtás nem minősül az elsődleges tevékenységének. E tekintetben pontosította, hogy noha e munkáltató elsődleges tevékenysége nem pénzügyi eszközök nyújtása, hanem energiaszolgáltatás, e munkáltató olyan információkkal, technikai szakértelemmel, személyi és anyagi erőforrásokkal rendelkezik, amelyekkel egy természetes személy – vagyis a másik szerződő fél – nem rendelkezik. A Bíróság továbbá megállapította, hogy kölcsönszerződésnek és így a tulajdonszerzés lehetősége jelentette előnynek a munkavállalók számára való felkínálása a képzett és szakértelemmel rendelkező munkaerő bevonására és megtartására irányul, elősegítve a munkáltató szakmai tevékenységének végzését. Ezzel összefüggésben hangsúlyozta, hogy a munkáltató számára az esetleges közvetlen jövedelem léte vagy hiánya nincs hatással az említett munkáltatónak a 93/13 irányelv értelmében vett „eladóként vagy szolgáltatóként” való elismerésére. A Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy az „eladó vagy szolgáltató” fogalmának tág értelmezése ezen irányelv azon célkitűzésének végrehajtását szolgálja, hogy védje a fogyasztót mint az eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződés gyengébb szerződő felét, és helyreállítsa a felek közötti egyensúlyt (40., 42., 43. pont és a rendelkező rész).

2020. április 2-i *Condominio di Milano, via Meda* ítélet (C-329/19, [EU:C:2020:263](#))

A „fogyasztó” fogalma – Társasházi közös tulajdon

A közös képviselője által képviselt Condominio di Milano, via Meda (a továbbiakban: condominio Meda) hőenergia-ellátási szerződést kötött az Eurothermo vállalkozással. E szerződés egyik kikötése szerint késedelmes fizetés esetén az adósnak az egyenleg kifizetésére nyitva álló határidő lejártától kezdődően 9,25%-os késedelmi kamatot kell fizetnie. A condominio Meda ellentmondással élt a késedelmi kamat e kikötés szerinti megfizetésére vonatkozó fizetési meghagyással szemben a

kérdést előterjesztő bíróság előtt, arra hivatkozva, hogy az tisztességtelen, és hogy a tisztességtelen feltételekről szóló irányelv értelmében véve ő fogyasztónak minősül. Az olasz bíróság azon a véleményen volt a jelen ügyben, hogy e kikötés tisztességtelen, azonban kétségeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy az olasz jog szerinti „condominiohoz” hasonló társasház az irányelv értelmében vett fogyasztók kategóriájába tartozónak lehet-e tekinteni. A Bírósággal közölt információk szerint az olasz jog szerint a condominio olyan jogi alany, amely nem természetes és nem is jogi személy.

Először is, a „fogyasztó” fogalmát illetően a Bíróság emlékeztetett arra, hogy ahhoz, hogy valamely személy e fogalom hatálya alá tartozzon, két együttes feltételnek kell teljesülnie, nevezetesen annak, hogy természetes személy legyen, és hogy tevékenységét ne üzleti célból végezze. Az első feltételt illetően a Bíróság megjegyezte, hogy az uniós jog fejlődésének jelenlegi szakaszában a „tulajdon” fogalmát uniós szinten nem harmonizálták, és a tagállamok között eltérések lehetnek. Következésképpen a Bíróság pontosította, hogy a tagállamok továbbra is szabadon dönthetnek úgy, hogy nemzeti jogrendjükben a társasház „jogi személynek” minősítik, vagy sem. Ennélfogva a Bíróság kimondta, hogy az olyan társasház, mint az olasz jog szerinti „condominio”, nem teljesíti ezen első feltételt, következésképpen nem tartozik a „fogyasztó” fogalma alá, így az e társasház és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződés nem tartozik az irányelv hatálya alá (24., 27., 28. és 29. pont).

Másodszor a Bíróság megvizsgálta, hogy az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely a fogyasztóvédelmi szabályokat a „condominio” által valamely eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésre alkalmazza, összhangban van-e az Unión belüli fogyasztóvédelmi rendszer szellemével. E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv a tisztességtelen feltételekre vonatkozó nemzeti jogszabályok részleges és minimális harmonizációját hajtotta végre, és meghagyta a tagállamok számára azt a lehetőséget, hogy szigorúbb nemzeti rendelkezések révén magasabb szintű védelmet biztosítsanak a fogyasztók számára, feltéve hogy azok összeegyeztethetők az EUM-Szerződéssel.⁴ Így a Bíróság hangsúlyozta, hogy az irányelv fogyasztóvédelmi célkitűzésével összhangban van az olyan ítélkezési gyakorlat, amely alapján a fogyasztók fokozottabb védelme céljából e védelem terjedelmét kiterjesztik az olyan jogalanyra, mint az olasz jog szerinti „condominio”, amely a nemzeti jog értelmében nem természetes személy. Ebből következik, hogy még ha az ilyen jogalany nem is tartozik az ezen irányelv értelmében vett „fogyasztó” fogalmába, a tagállamok alkalmazhatják annak rendelkezéseit az ez utóbbi hatályán kívül eső területekre, feltéve hogy az ilyen értelmezés a fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosítja, és nem sérti a Szerződések rendelkezéseit (31. és 33–35. pont),

⁴ Az EUMSZ 169. cikk (4) bekezdése; a 93/13 irányelv (12) preambulumbekkezdése és 8. cikke.

3. A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás

3.1. Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek

2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))⁵

A szolgáltatási díjak vállalkozás általi egyoldalú módosítása – A fogyasztók más kategóriájára vonatkozó, kötelező érvényű szabályozásra utalás – A 93/13 irányelv alkalmazhatósága

A Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen (észak-rajna-vesztfáliai fogyasztóvédelmi egyesület) a német bíróságok előtt megtámadott egy szerződési szabványfeltételt, amely szerint az RWE, egy német földgázszolgáltató vállalat, fenntartotta magának a jogot arra, hogy egyoldalúan megváltoztassa az árat a különleges díjszabás (Sonderkunden) hatálya alá tartozó vevői számára. Az egyesület úgy vélte, hogy a szóban forgó kikötés tisztességtelen, és 25 fogyasztó nevében kérte a 2003 és 2005 közötti négy áremelést követően, összesen 16 128,63 euró összegben az általuk az RWE-nek fizetett többletdíjak visszatérítését.

Az RWE többek között úgy vélte, hogy az érintett fogyasztókra vonatkozó általános szerződési feltételekben szereplő vitatott kikötés tisztességtelen jellege nem vizsgálható. E feltétel ugyanis egyszerű utalást tartalmazott a tarifális fogyasztói szerződésekre vonatkozó német szabályozásra. E szabályozás lehetővé tette a szolgáltatók számára az egyoldalú gázárváltoztatást, anélkül hogy az ilyen változtatás indokát, feltételeit és mértékét meghatároznák, ugyanakkor biztosította a fogyasztóknak az említett változtatásokról való tájékoztatását és adott esetben a felmondás lehetőségét.

Az RWE, miután az alsóbb bíróságok előtt pereszes lett, a Bundesgerichtshofhoz (szövetségi bíróság, Németország) fordult, amely a Bíróságot a fogyasztóknak a tisztességtelen és/vagy nem átlátható szerződési szabványfeltételekkel szembeni védelmét szolgáló 93/13 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének, valamint 3. és 5. cikkének értelmezéséről kérdezi. A német bíróság különösen azt a kérdést tette fel, hogy milyen jelentőséggel bír a kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket csupán átvevő szabványfeltételek tisztességtelen jellegére irányuló vizsgálat kizárása.

A Bíróság kifejtette, hogy az egy bizonyos szerződéstípusra vonatkozó nemzeti szabályozás rendelkezéseit tükröző szerződési feltételek tisztességtelen jellege vizsgálatának kizárását az igazolja, hogy joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó e szerződések feleit illető jogok és kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett. Ez az érvelés azonban nem alkalmazható egy másik szerződésben szereplő feltételekre. Egy ilyen szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellege vizsgálatának csupán azon az alapon való kizárása ugyanis, hogy ezek a feltételek más szerződéstípusra alkalmazandó nemzeti törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket vesznek át, megkérdőjelezné az uniós jog fogyasztóvédelmi céljait (28., 30. és 31. pont).

⁵ Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet (C-51/17, EU:C:2018:750)⁶*Hatály – Az 1. cikk (2) bekezdése – Törvényi vagy rendeleti rendelkezések*

2008 februárjában az adós házaspár svájci frankban (CHF) nyilvántartott kölcsönre vonatkozó kölcsönszerződést kötött egy magyar bankkal. A szerződés értelmében a havi törlesztőrészeket magyar forintban (HUF) kellett megfizetni, de e részeket összegét a magyar forint és a svájci frank aktuális árfolyama alapján számították ki. A kölcsönfelvevők ezenfelül vállalták, hogy viselik a két pénznem árfolyamának esetleges változásához kapcsolódó kockázatot.

Az árfolyam ezt követően jelentős mértékben megváltozott a kölcsönfelvevők terhére, ami az általuk fizetendő havi törlesztőrészek összegének nagymértékű megemelkedését eredményezte. 2013 májusában az adós házaspár Magyarországon pert indított az OTP Bank és az OTP Faktoring ellen, e két társaságra ruházta ugyanis át a hitelező a szóban forgó kölcsönszerződésből származó követeléseit. Ezen eljárás során az a kérdés merül fel, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltételt a bank nem világosan és érthetően fogalmazta-e meg, és emiatt az a tisztességtelen feltételekről szóló irányelv értelmében tisztességtelennek tekinthető-e.

Időközben Magyarország 2014-ben olyan törvényeket fogadott el, amelyek a deviza alapú kölcsönszerződésekben megszüntettek bizonyos tisztességtelen feltételeket, az ilyen szerződések alapján fennálló összes fogyasztói tartozást forintosították, és a Magyar Nemzeti Bank által meghatározott árfolyamot rendelték alkalmazni. E törvények célja volt továbbá a deviza alapú kölcsönszerződésekben foglalt bizonyos feltételeknek a 93/13 irányelvvel való ellentétességét érintően a Kúria (Magyarország) által elfogadott polgári jogegységi határozat⁷ (e határozatot a Bíróság Kásler ügyben hozott ítélete⁸ alapján hozták meg) végrehajtása is. Az új törvények azonban fenntartották a magyar forintnak a svájci frankkal szembeni leértékelődése esetén fenyegető árfolyamkockázat fogyasztóra terhelését.

Az ügyben eljáró Fővárosi Ítéltábla (Magyarország), azt kérdezte a Bíróságtól, hogy értékelheti-e valamely szerződési feltétel tisztességtelenségét, amennyiben az nem világos és érthető jellegű, annak ellenére, hogy a magyar jogalkotó hallgatólagosan – mivel azzal kapcsolatban nem rendelkezett – jóváhagyta, hogy a magyar forintnak a svájci frankkal szembeni leértékelődése esetén az árfolyamkockázat továbbra is a kölcsönfelvevőt terhelje.

A Bíróság ítéletében emlékeztetett arra, hogy azt a szabályt, amely a kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző feltételeket kizárja a 93/13 irányelv hatálya alól, az igazolja, hogy joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett. Ez azonban nem jelenti azt, hogy valamely más, a jogszabályi rendelkezésekkel nem érintett szerződési feltétel – mint például a jelen esetben az, amely az árfolyamkockázatra vonatkozik – szintén teljes egészében ki lenne zárva az irányelv hatálya alól. Az ilyen feltétel tisztességtelen jellegét tehát a nemzeti bíróság értékelheti,

⁶ Ez az ítélet ismertetésre kerül „Az »egyedileg meg nem tárgyalta« szerződési feltétel fogalma” című II.2. fejezetben és „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

⁷ 2/2014 PJÉ (Magyar Közlöny, 2014/91, 10975. o.).

⁸ Az I.2. fejezetben ismertetett 2014. április 30-i [Kásler és Káslerné Rábai ítélet](#) (C-26/13, EU:C:2014:282, 67. pont). 3.2 „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések”.

amennyiben eseti vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az adott feltételt nem világosan és érthetően fogalmazták meg⁹ (53., 65. és 68. pont).

2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet (nagytanács) (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))¹⁰

Jelzáloghitel-szerződés – Változó kamatláb – A takarékpénztárak jelzálog-fedezetű kölcsönein alapuló referenciamutató – Jogszabályi vagy közigazgatási rendelkezésből eredő mutató

Egy magánszemély keresetet indított egy spanyol elsőfokú bíróság előtt az általa a Bankia SA bankkal kötött jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésben szereplő, változó kamatlábra vonatkozó feltétel állítólagosan tisztességtelen jellege tárgyában. E feltétel értelmében a fogyasztó által fizetendő kamatláb a referenciamutatótól függően változik. Ezt a referenciamutatót a nemzeti szabályozás írta elő, és azt a hitelintézetek a jelzálog-fedezetű kölcsönökre alkalmazhatták. A spanyol bíróság azonban megjegyezte, hogy a referenciamutató alapján kiszámított változó kamatok indexálása kedvezőtlenebb volt, mint az európai bankközi piaci kamatláb (Euribor) középértéke alapján történő indexálás, amelyet a Spanyolországban kötött jelzálog-fedezetű kölcsönszerződések 90%-ában alkalmaznak, és amely kölcsönönként 18 000 eurótól 21 000 euróig terjedő többletköltséggel jár.

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröznek, nem tartoznak a 93/13 irányelv hatálya alá.¹¹ A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy – a spanyol bíróság által végzendő vizsgálatot fenntartva – a jelen ügyben alkalmazandó nemzeti szabályozás a változó kamatozású kölcsönök esetében nem írja elő hivatalos referenciamutató használatát, hanem azon feltételek megállapítására szorítkozik, amelyeknek a „referenciamutatóknak vagy referencia-kamatlábnak” meg kell felelniük ahhoz, hogy azokat a hitelintézetek alkalmazhassák. A Bíróság következőképpen megállapította, hogy az irányelv hatálya alá tartozik a jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés azon feltétele, amely előírja, hogy a kölcsönre alkalmazandó kamatláb a nemzeti szabályozásban előírt azon hivatalos referenciamutatók egyikén alapul, amelyeket a hitelintézetek a jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésekre alkalmazhatnak, ha ez a nemzeti szabályozás nem írja elő sem e mutatónak szerződő felek választásától független kötelező alkalmazását, sem annak kiegészítő jellegű, azaz ugyanezen felek között e tekintetben fennálló eltérő megállapodás hiányában történő alkalmazását (34., 37. pont és a rendelkező rész).

2020. július 9-i Banca Transilvania ítélet (C-81/19, [EU:C:2020:532](#))

Hatály – Az 1. cikk (2) bekezdése – A „kötelező törvényi és rendeleti rendelkezések” fogalma – Kiegészítő jellegű rendelkezések – Devizaalapú kölcsönszerződés – Árfolyamkockázatra vonatkozó feltétel

2006-ban két kölcsönfelvevő kölcsönszerződést kötött a Banca Transilvania bankkal, amelynek keretében a bank 90 000 román lej (RON) (hosszvetőleg 18 930 euró) összegű kölcsönt nyújtott nekik. 2008-ban egy másik, az eredeti szerződés refinanszírozására irányuló, svájci frank (CHF) alapú kölcsönszerződést kötöttek.

⁹ Az I.2. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részében ismertetett 2017. szeptember 20-i [Andriuc és társai](#) ítélet (C-186/16, EU:C:2017:703).

¹⁰ Ez az ítélet ismertetésre kerül „A tisztességtelen feltétel helyettesítése” című V.2. fejezetben is.

¹¹ A 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése.

A román lej erőteljes leértékelődése miatt a visszafizetendő összeg a következő években csaknem megduplázódott.

2017. március 23-án a kölcsönfelvevők keresetet nyújtottak be a Tribunalul Specializat Cluj (Kolozs megyei különös hatáskörű törvényszék, Románia) előtt a refinanszírozási szerződés azon része tisztességtelen jellegének megállapítása iránt, amely amellet, hogy valamennyi kifizetést a kölcsön pénznemében kell teljesíteni, azt is előírta, hogy a kölcsönfelvevő bizonyos feltételek mellett kérheti a banktól, hogy a kölcsönt más pénznemben határozzák meg, anélkül azonban, hogy a bank köteles lenne ezt elfogadni. Azt is rögzítették, hogy a kölcsönfelvevő megbízta bankot, hogy az esedékes fizetési kötelezettségeket saját átváltási árfolyamának alkalmazásával zárja le.

A kölcsönfelvevők azt is állították, hogy a Banca Transilvania nem tett eleget tájékoztatási kötelezettségének, mivel e szerződés megtárgyalása és megkötése során nem figyelmeztette őket az eredeti szerződés külföldi pénznemre való átváltásával járó kockázatra. Ezenkívül a devizában történő visszafizetésre vonatkozó feltétel szerintük egyenlőtlenséget idéz elő a hátrányukra, mivel egyedül ők viselik az árfolyamkockázatot.

E körülmények között kérdezte azt a Curtea de Apel Cluj (Kolozs megyei ítélőtábla) a Bíróságtól először is azt, hogy a 93/13 irányelv alkalmazandó-e az árfolyamkockázatra vonatkozó azon szerződési feltételre, amelyet nem tárgyaltak meg egyedileg, azonban olyan, kiegészítő jellegű nemzeti rendelkezést tükröz, amelyet akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők e tekintetben másban nem állapodtak meg. E bíróság másodszor azt kérdezte a Bíróságtól, hogy a nemzeti bíróságnak adott esetben milyen következtetést kell levonnia az ilyen feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából.

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy ez az irányelv csak akkor alkalmazható, ha két feltétel teljesül: egyrészt a szerződési feltételnek törvényi vagy rendeleti rendelkezést kell tükröznie, másrészt e jogszabályi rendelkezésnek kötelező érvényűnek kell lennie. Ezen kizáró rendelkezést főszabály szerint igazolja, hogy joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó egyensúlyt teremtett bizonyos szerződések feleit megillető jogoknak és kötelezettségeknek az összessége tekintetében (24. és 26. pont).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy annak megállapítása érdekében, hogy a kizárásra vonatkozó feltételek teljesülnek-e, a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az érintett szerződési feltétel a nemzeti jog olyan kötelező érvényű rendelkezéseit tükrözi-e, amelyek a szerződő felek között azok választásától függetlenül alkalmazandók, vagy olyan kiegészítő jellegű rendelkezéseket, amelyek automatikusan, vagyis a felek között létrejött ilyen irányú eltérő megállapodás hiányában alkalmazandók (28. pont).

A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben hangsúlyozta, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés a polgári törvénykönyv 1578. cikke szerinti monetáris nominalizmus elvét tükrözi. Ennek értelmében az adós „a felvett összeg visszafizetésére köteles, és kizárólag a fizetés idején érvényes pénznemben köteles annak visszafizetésére”. E bíróság egyébiránt e cikket kiegészítő jellegű jogszabályi rendelkezésnek, vagyis olyannak minősítette, amely akkor alkalmazandó a kölcsönszerződésekre, ha a felek másban nem állapodtak meg (30. pont).

Az első feltételt illetően, mivel a kérdést előterjesztő bíróság szerint az általános szerződési feltételek azon kikötése, amelynek tisztességtelen jellegére az alapeljárás felperesei hivatkoznak, a nemzeti jog kiegészítő jellegű rendelkezését tükrözi, ezért arra a 93/13 irányelvben szereplő kizáró szabály vonatkozik (31. pont).

A Bíróság a második feltételt illetően kifejtette, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerinti, „kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezések” kifejezés azokat a szabályokat is lefedi, amelyeket a nemzeti jogszabály szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők másban nem állapodtak meg. Márpedig ebből a szempontból ez a rendelkezés nem tesz semmilyen különbséget a szerződő felek választásától függetlenül alkalmazandó rendelkezések és a kiegészítő jellegű rendelkezések között (34. pont).

E tekintetben egyrészt az a körülmény, hogy el lehet térni a nemzeti jog valamely kiegészítő jellegű rendelkezésétől, nem releváns annak vizsgálata szempontjából, hogy az ilyen rendelkezést tükröző szerződési feltétel ki van-e zárva ezen irányelv hatálya alól. Másrészt az a tény, hogy a 93/13 irányelvben említett valamely rendelkezését tükröző szerződési feltételt egyedileg nem tárgyalták meg, nincs hatással az ezen irányelv hatálya alól történő kizárására (35. pont).

A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy nem tartozik a 93/13 irányelv hatálya alá az olyan szerződési feltétel, amelyet nem tárgyaltak meg egyedileg, azonban olyan szabályt tükröz, amelyet a nemzeti jog szerint akkor kell alkalmazni a szerződő felek között, ha ők e tekintetben másban nem állapodtak meg (37. pont és a rendelkező rész).

3.2. A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések

2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))¹²

A szerződés elsődleges tárgyára, valamint az ár vagy a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételek kizárása, feltéve hogy ezek világosak és érthetőek – Külföldi pénznemben meghatározott fogyasztói hitelszerződések – Az átváltási árfolyamra vonatkozó feltételek

2008. május 29-én az adós házaspár devizában nyilvántartott jelzálog típusú kölcsönszerződést kötött egy magyar bankkal. A bank 14 400 000 magyar forint (HUF) (hozzávetőleg 46 867 EUR) összegű kölcsönt nyújtott a kölcsönvevőknek.

A szerződésben kikötötték, hogy a kölcsön összegének svájci frankban való megállapítása e devizának a folyósítás napján érvényes, a bank által alkalmazott vételi árfolyamán történt. E feltétel alapján a kölcsön összegét 94 240,84 CHF-ban határozták meg. A szerződés értelmében ugyanakkor az egyes fizetendő részletek magyar forintban meghatározott összegét a bank által alkalmazott, az esedékesség napját megelőző napon érvényes svájci frank eladási árfolyamon kellett meghatározni.

Az adós házaspár a magyar bíróságok előtt megtámadta azt a kikötést, amely feljogosítja a bankot arra, hogy az esedékes törlesztőrészleteket a svájci frank eladási árfolyama alapján számolja. E feltétel tisztességtelen jellegére hivatkoztak, mivel az a kölcsön folyósításakor alkalmazott árfolyamtól eltérő árfolyam alkalmazását írja elő annak visszafizetésére.

¹² Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben, valamint „A tisztességtelen feltételek helyettesítése” című V.2. fejezetben is.

A felülvizsgálati kérelem tárgyában eljáró Kúria (Magyarország) azt a kérdést tette fel a Bíróságnak, hogy a külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésre alkalmazandó átváltási árfolyamokkal kapcsolatos kikötés a szerződés elsődleges tárgyára vagy a szolgáltatás ár/minőség viszonyára vonatkozik-e. Azt is meg szeretne tudni, hogy a vitatott feltétel tekinthető-e olyannyira világosnak és érthetőnek, hogy az irányelv értelmében mentesülhet a tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelés alól. Végül a magyar legfelsőbb bíróság azt kívánta megtudni, hogy amennyiben a szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a nemzeti bíróság jogosult-e azt módosítani vagy kiegészíteni.

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó feltételek tisztességtelen jellegére irányuló értékelés tilalmát szigorúan kell értelmezni, és kizárólag a szerződés alapvető szolgáltatásait megállapító feltételekre lehet alkalmazni. A kérdést előterjesztő bíróságnak kell meghatároznia, hogy a vitatott feltétel az adós házaspár által kötött szerződés alapvető elemének minősül-e.

A Bíróság továbbá megállapította, hogy a szóban forgó feltétel tisztességtelen jellegére irányuló vizsgálattól nem lehet azzal az indokkal eltekinteni, hogy az említett feltétel az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással való megfelelésére vonatkozik. E feltétel ugyanis a magyar forint és a svájci frank közötti átváltási árfolyamnak a törlesztőrészek kiszámítása céljából történő meghatározására korlátozódik, ugyanakkor nem ír elő a hitelező által nyújtandó átváltási szolgáltatást. Márpedig ilyen szolgáltatás hiányában a vételi és az eladási árfolyam közötti különbözetből eredő pénzügyi teher, amelyet a kölcsönvevőnek kell viselnie, nem tekinthető valamely szolgáltatás ellenszolgáltatásaként fizetendő díjazásnak (54. és 58. pont).

2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))¹³

Külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés – Teljes egészében a fogyasztót terhelő árfolyamkockázat – A „világosan és érthetően megfogalmazott” feltételek fogalmának hatálya – A bank által nyújtandó tájékoztatás szintje

2007 és 2008 között a hitelfelvevők – akik ebben az időszakban román lejben (RON) kapták jövedelmüket – svájci frank (CHF) alapú hitelszerződéseket kötöttek a Banca Românească román bankkal ingatlanvásárlás, más hitelek refinanszírozása, illetve személyes igények kielégítése céljából.

A felek között létrejött szerződések értelmében a hitelfelvevőknek svájci frankban kellett fizetniük a havi törlesztőrészeket, továbbá vállalták, hogy őket terhelje a RON CHF-hez viszonyított árfolyamának esetleges ingadozásában rejlő kockázat.

Ezt követően a szóban forgó árfolyam a hitelfelvevők hátrányára jelentősen megváltozott. Az utóbbiak a román bíróságokhoz fordultak annak megállapítása érdekében, hogy az a feltétel, amelynek értelmében a hitel összegét CHF-ben kell visszafizetni, anélkül hogy figyelembe vennék a hitelfelvevőket az árfolyamkockázat miatt esetlegesen érő veszteséget, tisztességtelen szerződési feltételnek minősül, amely a 93/13 irányelv előírásai értelmében nem kötelező rájuk nézve. A hitelfelvevők különösen arra hivatkoznak, hogy a szerződések megkötésekor a bank részrehajló tájékoztatást nyújtott a termékéről azáltal, hogy kizárólag e terméknek a hitelfelvevők számára jelentett előnyeit hangsúlyozta, azonban nem ismertette a potenciális kockázatokat, valamint e

¹³ Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

kockázatok bekövetkezésének valószínűségét. A hitelfelvevők szerint a vitatott feltételt a bank e gyakorlata fényében tisztességtelennek kell tekinteni.

A Curtea de Appel Oradea (nagyváradi fellebbviteli bíróság, Románia) e helyzetben várt választ a Bíróságtól arra, hogy a bank milyen mértékben köteles tájékoztatni az ügyfeleket a külföldi pénznemben meghatározott kölcsönökben rejlő árfolyamkockázatról.

A Bíróság megállapította, hogy a kifogásolt feltétel a kölcsönszerződés elsődleges tárgyát képezi, ezért annak tisztességtelen jellege a 93/13 irányelvre tekintettel csak akkor vizsgálható, ha e feltételt nem világosan és érthetően fogalmazták meg. A hitel meghatározott pénznemben történő visszafizetésének kötelezettsége ugyanis a hitelszerződés lényeges jellemzőjének minősül, mivel e kötelezettség nem a fizetés módját érintő kiegészítő elemre, hanem az adós kötelezettségének természetére vonatkozik (38. pont).

2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska és társai ítélet (C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631)¹⁴

A 4. cikk (2) bekezdése – A szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazására vonatkozó kötelezettség – Szerződési feltételek, amelyek nem határozzák meg, mely szolgáltatások díjazására irányulnak

A Profi Credit Polska egy közvetítő útján fogyasztói hitelt nyújtott az adósnak. E szerződés évi 9,83%-os kamatlábat, valamint 129 lengyel zloty (PLN) (hozzávetőleg 30 euró) összegnek, 7771 PLN (hozzávetőleg 1804 euró) jutaléknak és a „Te Csomagod – Extra Csomag” pénzügyi termék ellenében fizetendő díjként 1100 PLN (hozzávetőleg 255 euró) összegnek az előzetes megfizetését írta elő.

A Profi Credit Polska a kérdést előterjesztő bíróság, a Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (prawobrzezei és zachódi kerületi bíróság, Szczecin, Lengyelország) előtt fizetési meghagyás kibocsátását kérte az adós által kiállított váltó alapján. Ez a bíróság mulasztási ítéletet hozott, amely ellen az adós kifogást nyújtott be. Ebben azzal érvelt, hogy a kölcsönszerződés rendelkezései tisztességtelenek.

A kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy e szerződés nem határozza meg az „előzetes kifizetés” vagy a „jutalék” fogalmát, és nem pontosítja, hogy azok mely konkrét szolgáltatásoknak felelnek meg.

E bíróság azt a kérdést intézte a Bírósághoz, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztói hitelszerződés azon feltételei, amelyek a szerződéses kamatokat érintő kifizetésektől eltérő költségeket terhelnek a fogyasztóra, az e rendelkezésben előírt kivétel hatálya alá tartoznak, amennyiben e feltételek nem határozzák meg sem e költségek jellegét, sem pedig az azok ellenében nyújtott szolgáltatásokat. A kérdést előterjesztő bíróság szerint e feltételek tisztességtelen jellegének értékelése elvégezhető a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének szövege alapján. Konkrétan, e bíróság álláspontja szerint a kifizetések összegének kérdése az említett rendelkezés értelmében vett, „a szerződés elsődleges tárgyra” vagy „az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére” vonatkozó kivétel hatálya alá tartozhat.

¹⁴ Ez az ítélet ismertetésre kerül a „Magasabb szintű fogyasztóvédelmet biztosító nemzeti szabályok” című I.4. fejezetben is.

E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megjegyezte, hogy jelentős különbségek vannak a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének és a lengyel polgári törvénykönyvnek az e rendelkezések közül az elsőt a belső jogba átültető 3851. cikke (1) bekezdésének a szövege között. A polgári törvénykönyv e cikkéből ugyanis az következik, hogy a tisztességtelen jelleg nemzeti bíróság általi értékelése csak a felek főszoolgáltatása árának és díjazásának megfeleltetése tekintetében kizárt.

A Bíróság szerint a 4. cikk (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e feltételek nem tartoznak az e rendelkezésben előírt kivétel hatálya alá, amennyiben azok nem határozzák meg sem e költségek jellegét, sem pedig az azok ellenében nyújtott szolgáltatásokat, és oly módon vannak megfogalmazva, hogy a fogyasztóban zavart keltenek a kötelezettségeit és az említett feltételek gazdasági következményeit illetően (86. pont és a rendelkező rész 3. pontja).

2023. január 12-i D. V. (Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve) ítélet (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))¹⁵

Ügyvéd és fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés – A 4. cikk (2) bekezdése – A szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó feltételek kizárása – Az ügyvédi munkadíjaknak az óradíj elve szerinti megfizetését előíró kikötés

M. A. mint fogyasztó öt, jogi szolgáltatás nyújtására irányuló szerződést kötött D. V. ügyvéddel. E szerződések mindegyike előírta, hogy az ügyvédi munkadíjat az M. A. részére nyújtott konzultációkra vagy jogi szolgáltatásokra vonatkozó 100 eurós óradíj alapján kell kiszámítani.

Mivel D. V. nem kapta meg a követelt teljes munkadíjat, keresetet indított az elsőfokú bíróság előtt, amelyben azt kérte, hogy a bíróság kötelezze M. A.-t a nyújtott jogi szolgáltatásokért járó munkadíj megfizetésére. Az elsőfokú bíróság részben helyt adott D. V. kérelmének, megállapítva ugyanakkor a nyújtott szolgáltatások árára vonatkozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, és a követelt munkadíjat a felére csökkentette. Miután a fellebbviteli bíróság helybenhagyta ezen ítéletet, D. V. felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Lietuvos Aukščiausiasis Teismashoz (Litvánia legfelsőbb bírósága).

A Bíróság, amelyhez e bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult, a 93/13 irányelv értelmezéséről határozott.

A Bíróság megállapította, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” a 93/13 irányelv szerinti fogalmába tartozik az ügyvéd és a fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés olyan kikötése, amely a nyújtott szolgáltatások árát az óradíj elve alapján határozza meg (a rendelkező rész 1. pontja).

¹⁵ Ez az ítélet ismertetésre kerül „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetben, „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben, valamint „A tisztességtelen feltételek helyettesítése” című V.2. fejezetben is.

4. A fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosító nemzeti szabályozás

2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet (C-484/08, [EU:C:2010:309](#))

A szerződés elsődleges tárgyát meghatározó feltételek – Azok tisztességtelen jellegének a bírósági felülvizsgálata – Kizártság – A fogyasztók magasabb szintű védelmét biztosító szigorúbb nemzeti rendelkezések

A Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (a továbbiakban: Caja de Madrid) lakásvásárlásra irányuló, változó kamatlábat alkalmazó kölcsönszerződéseket kötött az ügyfelekkel. Ezek a szerződések olyan feltételt tartalmaztak, amely szerint a szerződésekben szereplő, a megállapított referencia-kamatlábnak megfelelően időszakosan módosuló alapkamatot az első felülvizsgálattól kezdve nyolc százalékponttal fel kell kerekíteni (a továbbiakban: kerekítési feltétel).

Az Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (a banki szolgáltatások használóinak spanyol szövetsége) által indított kereset tárgyában eljáró Juzgado de Primera Instancia n°50 de Madrid (madridi 50. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) a kerekítési feltételt a 93/13 irányelvet átültető nemzeti jogszabályok alapján tisztességtelennek nyilvánította. Miután az ezen ítélettel szembeni fellebbezését elutasították, a Caja de Madrid felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Tribunal Supremohoz (legfelsőbb bíróság, Spanyolország).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelvvel létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapul, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében, e helyzet pedig az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet, anélkül hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát. Ezen irányelv a tisztességtelen feltételekre vonatkozó nemzeti jogszabályoknak csak részleges és minimális harmonizációját végezte el, elismerve a tagállamok azon lehetőségét, hogy a fogyasztók számára az irányelvben előírtaknál magasabb szintű védelmet biztosítsanak.

A Bíróság ezért hangsúlyozta, hogy a tagállamok az említett irányelv által szabályozott bármely területen hatályban tarthatnak vagy elfogadhatnak az irányelvben szereplőknél szigorúbb rendelkezéseket, amennyiben arra irányulnak, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak. A Bíróság ennek folytán arra a következtetésre jutott, hogy a 93/13 irányelvvel nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely engedélyezi a szerződés fő tárgyának a meghatározására, illetve az árak vagy a díjazásnak az ellenértékként nyújtott szolgáltatással vagy szállított áruval való megfelelésére vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelen jellegének bírósági felülvizsgálatát, még akkor is, ha ezek a feltételek világosak és érthetőek (27., 28., 40., 44. pont és a rendelkező rész 1. pontja).

2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska és társai ítélet (C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631)

A hitel nem kamatjellegű költségeinek maximális összegét előíró nemzeti rendelkezés – A 3. cikk (1) bekezdése – A hitelező gazdasági tevékenységének költségeit a fogyasztóra hárító szerződési feltétel – A felek jogai és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenség – A 4. cikk (2) bekezdése

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,¹⁶ a Bíróság azt is kifejtette, hogy mivel a polgári törvénykönyv 3851. cikkének (1) bekezdése, amely a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését ültette át a lengyel jogba, az ezen uniós jogi rendelkezésben foglalt kivétel tekintetében szigorúbb hatályt határoz meg, ily módon magasabb szintű védelmet biztosít a fogyasztó számára – amit azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia –, e rendelkezés lehetővé teszi az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének átfogóbb vizsgálatát (83. pont).

E tekintetben a 93/13 irányelv 8. cikke előírja, hogy a tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak az EUSZ-Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak. Ez az irányelv tizenkettedik preambulumbekkezdésében megfogalmazott elvet tükrözi, amely szerint az irányelv a tisztességtelen feltételekre vonatkozó nemzeti jogszabályoknak csupán részleges és minimális harmonizációját valósítja meg (84. pont). Márpedig a Bíróság az ítélezési gyakorlatában megállapította, hogy az olyan nemzeti jogi rendelkezés, amely a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében megállapított kivételnek szigorúbb hatályt biztosít, hozzájárul ezen irányelv fogyasztóvédelmi célkitűzéséhez (85. pont).

¹⁶ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 14. o.

II. A 93/13 irányelv 3. cikke értelmében vett „tiszteességtelen feltételnek” való minősítés

1. A „tiszteességtelen feltétel” fogalma

2000. június 27-i Océano Grupo Editorial ítélet (C-240/98–C-244/98, [EU:C:2000:346](#))¹⁷

Választottbíróági kikötés

Enciklopédiák fogyasztók részére történő értékesítésére vonatkozó szerződések olyan kikötést tartalmaztak, amely a barcelonai (Spanyolország) bíróságok illetékességét állapította meg, e városban egyik fogyasztó sem rendelkezett lakóhellyel, viszont itt volt az alapeljárás felpereseinek székhelye.

Mivel az enciklopédiák vásárlói nem fizették meg az esedékes összegeket a megállapított időpontokban, az eladók 1997. július 25. és december 19. között a Juzgado de Primera Instancia n° 35 de Barcelona (barcelonai 35. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt „juicio de cognición” (kis perértékű ügyekre vonatkozó egyszerűsített eljárás) keretében keresetet nyújtottak be az alapeljárás alpereseinek az esedékes összegek megfizetésére való kötelezése iránt.

Az alperesekkel nem közölték ezeket a kereseteket, mivel a kérdést előterjesztő bíróság kétségbe vonta a jogviták elbírálására való illetékességét. A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) ugyanis már többször tisztességtelennek nyilvánította az olyan illetékességi kikötéseket, mint amilyenek az előtte folyamatban lévő jogvitákban szerepeltek.

Mivel a Juzgado de Primera Instancia n° 35 de Barcelona (barcelonai 35. sz. elsőfokú bíróság) megítélése szerint az irányelv értelmezésére volt szükség az elé terjesztett jogviták eldöntéséhez, úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és megkérdezi a Bíróságot, hogy a 93/13 irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelem lehetővé teszi-e a nemzeti bíróság számára, hogy hivatalból vizsgálja a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, amikor a rendes bíróságokhoz benyújtott kérelem elfogadhatóságát vizsgálja.

A Bíróság ezen ítéletében kimondta, hogy az olyan bírósági illetékességi kikötést, amely a fogyasztó és az eladó/szolgáltató közötti szerződés részévé vált, anélkül hogy azt egyedileg megtárgyalták volna, és amely annak a bíróságnak a kizárólagos illetékességét köti ki, amelynek illetékességi területén az eladó vagy a szolgáltató székhellyel rendelkezik, az irányelv értelmében tisztességtelennek minősül, mivel a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára (24. pont).

A Bíróság pontosítása szerint ugyanis az ilyen kikötés a fogyasztót arra kényszeríti, hogy olyan bíróság kizárólagos illetékességét ismerje el, amely a lakóhelyétől esetleg távol található, ami megnehezítheti a bíróság előtti megjelenését. Kis perértékű perek esetében a fogyasztónak a bíróság előtt való megjelenésével járó költségek visszatartó hatásúak lehetnek, és arra indíthatják a fogyasztót, hogy teljesen lemondjon a bírósághoz fordulás lehetőségéről vagy a védelemről. Az ilyen feltétel az irányelv melléklete 1. pontjának q) alpontjában felsorolt olyan feltételek közé tartozik, amelyek arra irányulnak, vagy azzal a következménnyel járnak, hogy a fogyasztó számára a bírósági jogorvoslat lehetetlenné

¹⁷ Ez az ítélet ismertetésre kerül a IV.2. fejezetnek „A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettség – A kötelezettség terjedelme” című 2.1. részében is.

válí vagy megnehezül. Az ilyen feltétel az eladó vagy a szolgáltató számára viszont lehetővé teszi, hogy a szakmai tevékenységéhez kapcsolódó valamennyi jogvitát azon bíróság előtt összesítse, amelynek az illetékességi területén a székhelye található, ami a szervezeti képviselét is megkönnyíti, és az ezzel összefüggő költségeit is csökkenti (22. és 23. pont).

2018. augusztus 7-i Banco Santander ítélet (C-96/16 és C-94/17, [EU:C:2018:643](#))¹⁸

Követelés engedményezése – Fogyasztói kölcsönszerződés – E szerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelési szempontok

Az adós a Caja de Ahorros del Mediterráneo bankkal (jelenleg Banco de Sabadell) havi törlesztőrészekben fizetendő jelzáloghitel-szerződést kötött. A szerződés kimondta, hogy a késedelmi kamat évi 25%.

A fizetési késedelemben lévő adós a Juzgado de Primera Instancia (elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt keresetet nyújtott be a Banco de Sabadell ellen különösen ez utóbbi kikötés megsemmisítése iránt, annak tisztességtelen jellegére hivatkozva. Továbbá szerinte, mivel az alapügybeli szerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételéről megállapítást nyert, hogy tisztességtelen, e szerződés tekintetében nem merül fel a továbbiakban sem késedelmi, sem ügyleti kamat.

A Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) állandó ítélkezési gyakorlata szerint ugyanis tisztességtelenek azok a feltételek, amelyek a kötelezettségeit nem teljesítő fogyasztótól aránytalanul magas összeg megfizetését követelik meg kártérítés címén. Így az alsóbb fokú bíróságoknak tisztességtelennek kell nyilvánítaniuk a fogyasztókkal kötött személyi kölcsön-szerződésekben vagy jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésekben az olyan meg nem tárgyal, késedelmi kamatra vonatkozó szerződési feltételeket, amelyek megfelelnek azon kritériumnak, hogy e kamatok mértéke több mint két százalékponttal meghaladja a szerződés felei között kikötött ügyletikamat-mértéket.

A fellebbezés tárgyában eljáró Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) azt a kérdést tette fel a Bíróságnak, hogy ez az ítélkezési gyakorlat ellentétes-e a 93/13 irányelvvvel.

Ezen ítéletében a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelvvvel nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata, amely szerint tisztességtelen a fogyasztóikölcsön-szerződés azon meg nem tárgyal feltétele, amely az alkalmazandó késedelmikamat-mértéket rögzíti, mégpedig abból az okból, hogy a fizetési késedelemben lévő fogyasztót aránytalanul magas összegű kártérítéssel sújtja, mivel e mérték több mint két százalékponttal meghaladja az ügyleti kamat szerződésben kikötött mértékét (a rendelkező rész 2. pontja).

E tekintetben nem zárható ki, hogy valamely tagállam olyan legfelsőbb bíróságai, mint amilyen a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság), a nemzeti jog értelmezésének egységesítésére irányuló szerepkörükben és a jogbiztonság érdekében – a 93/13 irányelv tiszteletben tartása mellett – kidolgozhatnak bizonyos kritériumokat, amelyek mentén az alsóbb fokú bíróságoknak vizsgálniuk kell a szerződési feltételek tisztességtelen voltát. Márpedig, bár a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata bizonyosan nem tűnik úgy, hogy azon szigorúbb rendelkezések közé tartozna, amelyeket a tagállamok elfogadhatnak annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak ezen irányelv 8. cikke alapján, különösen mivel ezen ítélkezési gyakorlatnak –

¹⁸ Ez az ítélet ismertetésre kerül az „Egyéb joghatások,” című V.3. fejezetben is.

úgy tűnik – nincs jogi kötőereje, és nem minősül jogforrásnak sem a spanyol jogrendben, az ilyen ítélkezési kritérium kidolgozása, mint amelyet a jelen esetben a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) kimunkált, az említett irányelv fogyasztóvédelmi célkitűzésébe illeszkedik (68. pont).

A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdéséből, valamint annak általános rendszeréből ugyanis az következik, hogy ezen irányelv egyrészt arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei között általában biztosítsa a szerződéses egyensúlyt, másrészt pedig hogy el lehessen kerülni azt, hogy jelentős egyenlőtlenség alakuljon ki e jogok és e kötelezettségek között a fogyasztó kárára (69. pont).

2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))¹⁹

Jelzáloghitel-szerződés – A kamatlábak változásainak korlátozására vonatkozó kikötés (úgynevezett „küszöbkikötés”) – Novációs szerződés – A szerződés feltételeivel szembeni keresetindításról való lemondás – A kötelező jelleg hiánya

Az adós ingatlant szerzett egy ingatlanfejlesztő cégtől, és ezáltal a Caja de Ahorros de la Inmaculada de la Inmaculada de Aragón (később Ibercaja Banco) hitelintézet által ezen ingatlanra vonatkozóan nyújtott jelzálog-fedezetű kölcsön adósként e cég helyébe lépett. Az adós ily módon elfogadta az e jelzálog-fedezetű kölcsönre vonatkozóan az eredeti adós és a hitelintézet által meghatározott valamennyi megállapodást és feltételt.

2013. május 9-én a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) az egyértelműség és az átláthatóság követelményének való megfelelés hiánya miatt kimondta a jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésekben szereplő minimális kamatlábra vonatkozó feltételek semmisségét. Az Ibercaja Banco ezen ítélkezési gyakorlatot alkalmazva megkezdte az általa kötött jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésekben szereplő minimális kamatlábra vonatkozó feltételek újratárgyalását.

Az adós és az Ibercaja Banco közötti jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés tehát a „küszöbkikötésben” megállapított kamatlábra vonatkozó részében novációs szerződés tárgyát képezte, így csökkent a kamat mértéke. A novációs szerződés továbbá tartalmazott egy olyan záradékot, amellyel az adós lemondott a „küszöbkikötés” tisztességtelenségének megállapítása esetén alkalmazandó jogkövetkezményekről.

Az adós keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság, a Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 3 de Teruel (terueli 3. számú elsőfokú és vizsgálóbíróság, Spanyolország) előtt, amelyben kérte annak megállapítását, hogy a jelzálog-fedezetű kölcsönszerződésben szereplő minimális kamatlábra vonatkozó feltétel tisztességtelen, valamint azt, hogy a bíróság kötelezze a hitelintézetet e feltétel kihagyására, és az említett feltétel alapján a kölcsönszerződés megkötése óta jogalap nélkül kifizetett összegek visszafizetésére.

Mivel az Ibercaja Banco vitatta az adósnak a novációs szerződés feltételeivel kapcsolatos követeléseit, a kérdést előterjesztő bíróságtól annak megállapítását is kérte, hogy a jogi aktusokat – amelyek a szerződést, és különösen a szerződés azon feltételét módosítják, amelynek tisztességtelen jellegére hivatkoztak – mennyiben „fertőzi meg” ez a feltétel, ennél fogva megszűnik-e ezen jogi aktusok kötelező jellege.

¹⁹ Ez az ítélet ismertetésre kerül „Az »egyedileg meg nem tárgyalt« szerződési feltétel fogalma” című II.2. fejezetben, „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben, valamint az „Egyéb joghatások” című V.3. fejezetben is.

E bíróság számára emellett kétséges az, hogy valamely tisztességtelen feltétel újratárgyalása összeegyeztethető-e a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében megállapított azon elvvel, amely szerint az ilyen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve.

A Bíróság ítéletében kimondta, hogy különbséget kell tenni egyrészt a keresetindításról való lemondás – amennyiben azt olyan megállapodásban, így például egyezségben rögzítik, amelynek maga a tárgya is az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között fennálló jogvita rendezése –, másrészt pedig a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti szerződésben foglalt, bármely keresetindításról való előzetes lemondás között (67. pont).

Egyrészt megállapította, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között fennálló jogvita megoldása céljából kötött szerződésben kikötött azon feltételt, amely útján a fogyasztó lemond arról, hogy a nemzeti bíróság előtt érvényesítse azokat a igényeket, amelyeket e feltétel hiányában érvényesíthetett volna, „tisztességtelennek” lehet minősíteni különösen akkor, ha az említett fogyasztó nem rendelkezhetett azokkal a lényeges információkkal, amelyek lehetővé tették volna a számára az e feltételből eredő jogkövetkezmények megértését (a rendelkező rész 4. pontjának első franciabekezdése). Az a tény ugyanis, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó kölcsönösen lemond a szerződés valamely feltételére vonatkozóan a keresetindítási jogról, nem akadályozza annak, hogy a nemzeti bíróság megvizsgálja az ilyen feltétel tisztességtelen jellegét, amennyiben az említett feltétel a fogyasztóra kötelező joghatásokat válthat ki (64. pont).

Másrészt a Bíróság megállapította, hogy az a feltétel, amely szerint ugyanez a fogyasztó a jövőbeli jogviták tekintetében lemond a 93/13 irányelv értelmében őt megillető jogokon alapuló keresetindításról, nem kötelező a fogyasztóra nézve (a rendelkező rész 4. pontjának második franciabekezdése). A fogyasztó ugyanis nem vállalhat érvényesen kötelezettséget arra, hogy a jövőre nézve lemond a bírói jogvédelemről és a 93/13 irányelvből eredő jogairól. A Bíróság így rámutatott arra, hogy a fogyasztó *per definitionem* nem képes belátni, hogy az esetleges jövőbeli jogvitákban az ilyen feltételhez elfogadásának milyen következményei lehetnek (75. pont).

2023. január 12-i D. V. (Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve) ítélet (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Ügyvéd és fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés – A 4. cikk (2) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – Az ügyvédi munkadíjaknak az óradíj elve szerinti megfizetését előíró kikötés

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban ismertetésre került,²⁰ a Bíróság emlékeztet arra is, hogy a fogyasztóval kötött szerződés valamely kikötése tisztességtelen jellegének vizsgálata főszabály szerint olyan átfogó értékelésen alapul, amely nem kizárólag e kikötés átláthatóságának esetleges hiányát veszi figyelembe. A tagállamok ugyanakkor magasabb szintű védelmet biztosíthatnak a fogyasztók számára (49. pont).

Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a jogi szolgáltatások nyújtására irányuló, ügyvéd és fogyasztó közötti szerződés azon kikötését, amely e szolgáltatások árát az óradíj elve alapján rögzíti, és amely ennél fogva e szerződés elsődleges tárgyát képezi, pusztán amiatt tisztességtelennek kell tekinteni, hogy az nem felel meg az átláthatósági követelménynek, kivéve, ha az a tagállam, amelynek

²⁰ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 15. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben, valamint „A tisztességtelen feltételek helyettesítése” című V.2. fejezetben is.

nemzeti joga a szóban forgó szerződésre alkalmazandó, kifejezetten úgy rendelkezik – mint a jelen esetben is –, hogy az kizárólag ezen az alapon tekinthető „tisztességtelen feltételnek” (a rendelkező rész 3. pontja).

2. Az „egyedileg meg nem tárgyalt” szerződési feltétel fogalma

2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

A 3. cikk (1) bekezdése – Az „egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel” fogalma – A szerződés megkötését követően a nemzeti jogalkotó beavatkozása folytán a szerződés részévé vált feltétel

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,²¹ a Bíróság azt is hangsúlyozta, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében szereplő „egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel” fogalma vonatkozik többek között az olyan szerződési feltételre, amelyet valamely kötelező érvényű, a szerződés fogyasztóval történő megkötését követően elfogadott olyan nemzeti jogszabályi rendelkezés módosított, amely arra irányul, hogy más szabályt léptessenek az említett szerződésben foglalt valamely semmis feltétel helyébe (a rendelkező rész 1. pontja).

2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Jelzáloghitel-szerződés – A kamatlábak változásainak korlátozására vonatkozó kikötés (ügynevezett „küszöbkikötés”) – Novációs szerződés

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,²² a Bíróság kifejtette továbbá, hogy egyedileg meg nem tárgyaltnak, és adott esetben tisztességtelennek minősíthető az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés valamely feltétele, amely az e felek által korábban kötött szerződésben szereplő, potenciálisan tisztességtelen feltétel módosítására, vagy ez utóbbi feltétel tisztességtelen jellege következményeinek a meghatározására irányul (a rendelkező rész 2. pontja).

A Bíróság rámutatott arra, hogy az a körülmény, hogy az új feltétel egy korábbi, egyedileg meg nem tárgyalt feltétel módosítására irányul, önmagában nem mentesíti a nemzeti bíróságot az annak megvizsgálására vonatkozó kötelezettsége alól, hogy a fogyasztó a 93/13 irányelv 3. cikkének (2) bekezdése értelmében ténylegesen nem befolyásolhatta ezen új feltétel tartalmát. Ezért a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy mindazon körülményeket figyelembe vegye, amelyek között az ilyen feltételt a fogyasztó elé terjesztették, hogy e bíróság meghatározhassa, hogy a fogyasztó befolyásolhatta-e annak tartalmát (34. és 35. pont).

²¹ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek” című 3.1. részét, 8. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

²² A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetet, 20. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben és az „Egyéb joghatások” című V.3. fejezetben is.

3. A fogyasztó kárára fennálló „jelentős egyenlőtlenség” fogalma

2013. március 14-i Aziz ítélet (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))²³

Jelzáloghitel-szerződés – Jelzálogtárgyra vezetett végrehajtási eljárás – Az érdemi ítélezést végző nemzeti bíróság hatáskörei – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok

Az ügy alapját egy spanyol bíróságtól érkezett előzetes döntéshozatal iránti kérelem képezte, e bíróság előtt egy fogyasztó jelzálogkölcön-szerződésben szereplő feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása, illetve a vele szemben indult végrehajtási eljárás megszüntetése iránt indított keresetet.

Ezek a feltételek az esedékességkor meg nem fizetett összegekre automatikusan, külön felszólítás nélkül alkalmazandó késedelmi kamatok rögzítésére, a hosszú lejáratú szerződésekben szereplő lejárat előtti megszüntetésre, valamint a teljes tartozás likvidálására szolgáló mechanizmusoknak a hitelező által, a követelés összegét feltüntető, megfelelő okirat útján történő egyoldalú megállapítására vonatkoztak. Mivel a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei voltak e feltételeknek a 93/13 irányelv rendelkezéseivel való összeegyeztethetőségét illetően, előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé terjesztette az ügyet (30. pont).

A Bíróság ebben a kontextusban úgy határozott, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, a fogyasztó kárára előidézett jelentős egyenlőtlenséget a felek megállapodása hiányában az irányadó nemzeti szabályok elemzése útján kell értékelni annak megítélése érdekében, hogy a szerződés a hatályos nemzeti jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza-e a fogyasztót, és ha igen, akkor mennyiben. Hasonlóképpen célszerűnek tűnik az említett fogyasztó jogi helyzetének vizsgálata abból a szempontból, hogy milyen eszközök állnak a rendelkezésére a nemzeti szabályozás alapján ahhoz, hogy megszüntesse a tisztességtelen feltételek alkalmazását (a rendelkező rész 2. pontja).

2014. január 16-i Constructora Principado ítélet (C-226/12, [EU:C:2014:10](#))

Ingatlan-adásvételi szerződés – Tisztességtelen feltételek – Értékelési szempontok

2005. június 26-án egy magánszemély lakóingatlan-adásvételi szerződést kötött a Constructora Principadoval. A szerződés egyik záradéka a fogyasztóra terhelte a jogszabályok értelmében az eladót terhelő belterületi ingatlanok értéknövekedésére kivetett helyi adót, valamint a lakóingatlanok a víz- és csatornahálózatba való bekötésének díját.

E magánszemély a Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Oviedo (oviedói 2. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt keresetet indított a Constructora Principado ellen ezen összegek visszatéríttetése iránt. Kérelmét arra alapította, hogy a vitatott kikötést, amelynek alapján vevőként meg kellett fizetnie ezen összegeket, tisztességtelennek kell tekinteni, amennyiben a felek e pontot nem tárgyalták meg, és a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idézett elő.

²³ Ez az ítélet ismertetésre kerül „Az ideiglenes intézkedések meghozatala” című IV.3. fejezetben is.

A Constructora Principado azzal érvelt, hogy nem keletkezett jelentős egyenlőtlenség a felek között, mivel az ilyen egyenlőtlenség értékelése nem korlátozódhat egy meghatározott feltételre, hanem annak során a szerződés egészéből kell kiindulni, és súlyozottan kell figyelembe venni valamennyi feltételt.

A fellebbezés tárgyában eljáró Audiencia Provincial de Oviedo (oviedói tartományi bíróság, Spanyolország) azt a kérdést intézte a Bírósághoz, hogy úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében rögzített egyenlőtlenség fogalmát, hogy az bekövetkezik pusztán annak következtében, hogy egy olyan összeg megfizetésére vonatkozó kötelezettség hárul a fogyasztóra, amely jogszabály alapján a vállalkozót terheli, illetve arra figyelemmel, hogy az irányelv előírja, hogy az egyenlőtlenségnek jelentősnek kell lennie, szükséges-e, hogy a fogyasztót emellett a teljes ügylet értékéhez mérten jelentős gazdasági hátrány is érje.

A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a jelentős egyenlőtlenség bekövetkezéséhez nem feltétlenül szükséges, hogy a valamely szerződési feltétellel a fogyasztóra hárított költségek ez utóbbi szempontjából a szóban forgó ügylet összegéhez képest gazdaságilag jelentősek legyenek, hanem ez az egyenlőtlenség eredhet önmagában abból, hogy kellően súlyos mértékben sérül a fogyasztónak mint szerződéses félnek az alkalmazandó nemzeti rendelkezések szerinti jogi helyzete, akár úgy, hogy szűkebbé válik azon jogok tartalma, amelyek e rendelkezések alapján a szerződésből fakadóan megilletik, akár úgy, hogy korlátozzák e jogok gyakorlását, akár úgy, hogy olyan további kötelezettséggel terhelik, amelyet a nemzeti szabályok nem írnak elő (rendelkező rész).

A Bíróság rámutatott arra, hogy annak értékelése során, hogy esetlegesen fennáll-e jelentős egyenlőtlenség, a kérdést előterjesztő bíróságnak figyelembe kell vennie a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetét, és alapul kell vennie a szerződés megkötésének valamennyi körülményét, valamint az összes többi szerződéses feltételt (rendelkező rész).

III. Valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megítélése

1. Értékelési szempontok

2010. november 9-i VB Pénzügyi Lízing ítélet (nagytanács) (C-137/08, [EU:C:2010:659](#))²⁴

Értékelési szempontok – A szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata

Az alapeljárás felei gépjármű vásárlásának finanszírozására irányuló kölcsönszerződést kötöttek.

Amikor a szerződő fél már nem tett eleget szerződéses kötelezettségeinek, a felperes VB Pénzügyi Lízing felmondta e kölcsönszerződést, és a kérdést előterjesztő bírósághoz fordult a 317 404 magyar forint (HUF) kölcsöntartozás, a rendezetlen összeg után esedékes kamatok és a perköltség megfizettetése érdekében.

A felperes társaság, a VB Pénzügyi Lízing a fizetési meghagyás iránti kérelmet nem az alperes állandó lakhelyéhez igazodó illetékességgel rendelkező bíróságnál terjesztette elő, hanem az említett kölcsönszerződésben szereplő illetékességi kikötésre hivatkozott, amely a felek közötti esetleges jogviták eldöntésére a Budapesti II. és III. kerületi bíróság (Magyarország) kizárólagos illetékességét köti ki.

Az említett bíróság megállapította, hogy az alperes lakóhelye nem az illetékességi területén található, míg a polgári eljárásjog szabályai szerint az előtte folyamatban lévőhöz hasonló jogviták eldöntésére az alperes lakóhelye szerinti bíróság az illetékes.

A kérdést előterjesztő bíróság ugyanakkor azt kívánta megtudni a Bíróságtól, hogy a nemzeti bíró a szerződési feltétel tisztességtelen voltának vizsgálata során milyen szempontokat vehet figyelembe, különösen akkor, ha egy szerződési feltétel nem a szolgáltató székhelye szerinti bíróságot, hanem a székhelyétől eltérő, de ahhoz közel eső bíróság illetékességét köti ki.

A Bíróság ítéletében tovább pontosította a Pannon GSM ítéletet (C-243/08)²⁵. Ennek keretében kimondta, hogy az EUMSZ 267. cikket úgy kell értelmezni, hogy a Bíróság hatásköre kiterjed a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében és az irányelv mellékletében szereplő „tisztességtelen feltétel” fogalmának, valamint annak az értelmezésére, hogy a nemzeti bíróságoknak milyen szempontokat kell vagy lehet alkalmazniuk az ezen irányelv rendelkezései szerinti szerződési feltétel vizsgálatakor, azzal, hogy az említett bíróságok feladata e szempontokra figyelemmel, az adott tényállás körülményei függvényében az adott szerződési feltétel minősítéséről határozni (a rendelkező rész 2. pontja).

A szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével, és a szerződés megkötésének időpontjában fennálló, a

²⁴ Ez az ítélet ismertetésre kerül a IV.2. fejezetnek „A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettség – A kötelezettség terjedelme” című 2.1. részében is.

²⁵ A IV.2. fejezetnek „A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettség – A kötelezettség terjedelme” című 2.1. részében ismertetett, 2009. június 4-i [Pannon GSM](#) ítélet (C-243/08, EU:C:2009:350).

szerződés megkötését kísérő összes körülményre hivatkozva kell megítélni, mely utóbbiak közé tartozik azon körülmény is, hogy a fogyasztó által az eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésben alkalmazott olyan feltétel, amely az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti bíróság kizárólagos illetékességét köti ki, anélkül vált a szerződés részévé, hogy az egyedileg megtárgyalásra került volna (42. és 43. pont).

2012. április 26-i Invitel ítélet (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))²⁶

A szerződés feltételeinek az eladó vagy szolgáltató általi egyoldalú módosítása – A nemzeti szabályozás által kijelölt szervezet által a fogyasztók nevében közérdekből indított, jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti eljárás – A kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása

A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (a továbbiakban: NFH) jogosult arra, hogy a magyar bíróságoktól kérje a fogyasztói szerződés részét képező tisztességtelen kikötés érvénytelenségének megállapítását abban az esetben, ha az ilyen kikötésnek az eladó vagy szolgáltató általi alkalmazása a fogyasztók széles körét érinti, illetőleg jelentős hátrányt okoz. A magyar szabályozás szerint a tisztességtelen kikötés érvénytelenségének bíróság által az ilyen közérdekű kereset nyomán történő megállapítása minden olyan fogyasztó tekintetében alkalmazandó, aki az eladóval vagy a szolgáltatóval olyan szerződést kötött, amelyben e kikötés szerepel.

Az NFH-hoz a fogyasztók nagy számban nyújtottak be panaszt egy olyan vezetékestelefon-szolgáltatásokat nyújtó vállalkozás ellen, aki az előfizetést érintő általános szerződési feltételei közé egy olyan kikötést illesztett be, amely feljogosította arra, hogy készpénz-átutalási megbízással történő fizetés esetén annak költségeit utólagosan kiszámlázza az ügyfeleinek. E szerződések továbbá ugyanakkor semmiféle rendelkezést nem tartalmaznak a tekintetben, hogy miként kell kiszámítani e megbízási díjat.

Mivel az NFH tisztességtelennek ítélte a kérdéses feltételt, a szolgáltató pedig megtagadta e feltétel módosítását, az NFH a Pest Megyei Bírósághoz (Magyarország) fordult, hogy e bíróság mondja ki a vitatott kikötés mint tisztességtelen feltétel semmisségét, valamint a „megbízási díj” címén jogosulatlanul kiszámlázott és beszédett összegek haladéktalan és visszamenőleges visszatérítését az előfizetők számára. E bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy a jogvita eldöntése a 93/13 irányelv releváns rendelkezéseinek értelmezésétől függ.

A Bíróság a vizsgálata tárgyát képező feltétel tisztességtelen voltának értékelését illetően megállapította, hogy ezen értékelés a nemzeti szabályozás által kijelölt szervezet által a fogyasztók nevében közérdekből indított eljárásban döntést hozó nemzeti bíróság feladata. E bíróság feladata, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) és (3) bekezdésére tekintettel értékelje, hogy a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló feltétel tisztességtelen-e. E bíróságnak ezen értékelés keretében – a fogyasztói szerződésben általános szerződési feltételekben szereplő valamennyi kikötés, valamint a vonatkozó nemzeti szabályozás fényében – különösen azt kell megvizsgálnia, hogy a nyújtandó szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak változtatásának okait vagy módját egyértelműen és érthetően fogalmazták-e meg, illetve azt, hogy a fogyasztók jogosultak-e a szerződés felmondására (a rendelkező rész 1. pontja).

²⁶ Ez az ítélet ismertetésre kerül a „Kollektív vagy közérdekű keresetek„ című VI.1. fejezetben is.

2. A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye

2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))

2003/55/EK irányelv – A földgáz belső piaca – 93/13/EGK irányelv – Szolgáltatók és fogyasztók által kötött szerződések – A szolgáltatási díjak vállalkozás általi egyoldalú módosítása – A fogyasztók más kategóriájára vonatkozó, kötelező érvényű szabályozásra utalás – A 93/13 irányelv alkalmazhatósága – A világos és érthető megfogalmazásra és az átláthatóságra irányuló követelmény

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,²⁷ a Bíróság a vitatott feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegét illetően megállapította, hogy az uniós jogalkotó elismerte, hogy a határozatlan időre szóló szerződések, így a gázellátási szerződések esetében az ellátó társaságnak jogos érdeke fűződik a szolgáltatási díjainak megváltoztatásához. Az ilyen egyoldalú kiigazítást lehetővé tévő szabványfeltételnek mindazonáltal meg kell felelnie a jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelményének. Ebben a tekintetben a Bíróság felidézte, hogy végeredményben nem a Bíróság, hanem a nemzeti bíróság feladata minden egyes esetben azt meghatározni, hogy ez teljesül-e. E vizsgálat során a nemzeti bíróságnak alapvető jelentőséget kell tulajdonítania bizonyos, a Bíróság által meghatározott kritériumoknak (45–48. pont).

A szerződésben átlátható módon kell feltüntetni ezen díjak megváltoztatásának indokát és módját, oly módon, hogy a fogyasztó egyértelmű és érthetően megfogalmazott kritériumok alapján előre láthassa e díjak esetleges módosítását (49. pont).

A Bíróság e tekintetben hangsúlyozta, hogy a szerződéskötést megelőző ez irányú tájékoztatás elmulasztását főszabály szerint nem egyenlíti ki önmagában az, hogy a fogyasztókat a szerződés teljesítése során megfelelő időben előre tájékoztatják az árváltozásokról, és a szerződés felmondásához való jogukról, amennyiben ezen árváltozást nem kívánják elfogadni (51. pont).

A fogyasztó számára biztosított felmondási jog tényleges gyakorlásának lehetőségét illetően, a fogyasztónak képesnek kell lennie e jogot a konkrét körülmények között ténylegesen gyakorolnia. Ez nincs így, ha a felmondási jog gyakorlásának módjához vagy az érintett piaci feltételekhez fűződő okok miatt az adott fogyasztó nem rendelkezik annak tényleges lehetőségével, hogy szolgáltatót váltson, vagy ha az árváltozásról nem megfelelő módon vagy kellő időben tájékoztatták (54. pont).

2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

A szerződés elsődleges tárgyára, valamint az ár vagy a díjazás megfelelésére vonatkozó feltételek kizárása, feltéve hogy ezek világosak és érthetőek – Külföldi pénznemben meghatározott fogyasztói hitelszerződések – Az átváltási árfolyamra vonatkozó feltételek

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,²⁸ a Bíróság megállapította, hogy a szerződés elsődleges tárgyát meghatározó feltétel kizárólag akkor mentesül tisztességtelen jellegének értékelése alól, ha az világos és érthető. E tekintetben a Bíróság

²⁷ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek” című 3.1. részét, 7. o.

²⁸ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 12. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „A tisztességtelen feltétel helyettesítése” című V.2. fejezetben is.

hangsúlyozta, hogy e követelmény nem korlátozódik az alaki és pusztán nyelvtani szempontból érthető jellegre. Éppen ellenkezőleg, a kölcsönszerződésnek átlátható módon kell feltüntetnie a külföldi pénznem átváltási mechanizmusának okait és sajátosságait. A kérdést előterjesztő bíróságnak kell így megállapítania, hogy a hitelező által a kölcsönszerződés megkötése során közzétett reklám és adott tájékoztatás alapján az általánosan tájékozott és észszerűen körültekintő fogyasztó nem csak felismerni képes a külföldi pénznem eladási és vételi árfolyama közötti különbség fennállását, hanem képes-e értékelni is ez utóbbi árfolyam alkalmazásának a törlesztőrészletek kiszámítására és az általa felvett kölcsön teljes költségére gyakorolt hatásait (73. és 76. pont).

2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))

Külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés – Teljes mértékben a fogyasztót terhelő árfolyamkockázat – A felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei között fennálló jelentős egyenlőtlenség – Az egyenlőtlenség megítélésének időpontja – A „világosan és érthetően megfogalmazott” feltételek fogalmának tartalma – A bank által nyújtandó tájékoztatás szintje

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,²⁹ a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye azt is megköveteli, hogy a szerződés átláthatóan tüntesse fel azon mechanizmus konkrét működését is, amelyre az érintett feltétel utal. Adott esetben a szerződésnek e mechanizmus és a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyra is ki kell térnie, oly módon, hogy a fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket. Ezt a kérdést a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia, tekintettel az összes releváns ténybeli elemre, amelyek között szerepel a kölcsönszerződés megkötése során a hitelező által közzétett reklám és tájékoztatás is (45. és 46. pont).

Konkrétabban, a nemzeti bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy tájékoztatták-e a fogyasztót a kötelezettségvállalását esetlegesen befolyásoló valamennyi olyan tényezőről, amely révén felmérheti az általa felvett kölcsön teljes költségét (47. pont).

Ebben az összefüggésben a Bíróság kifejtette, hogy a pénzügyi intézményeknek elegendő tájékoztatást kell nyújtaniuk a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak. E tájékoztatásnak így nem csupán a kölcsön pénzneme fel- vagy leértékelődésének lehetőségére kell kiterjednie, hanem azokra a hatásokra is, amelyeket a kölcsön pénzneme árfolyamának ingadozása és e pénznem kamatlábának emelkedése a törlesztőrészletekre gyakorolhat (49. pont).

Egyrészt a hitelfelvevőnek így világos tájékoztatást kell kapnia arról, hogy a devizaalapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik. Másrészt a banknak fel kell hívnia a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra, különösen, ha a kölcsönt felvevő fogyasztó nem ebben a pénznemben kapja jövedelmét (50. pont).

A Bíróság azt is kimondta, hogy amennyiben a bank nem tett eleget e tájékoztatási, figyelmeztetési és tanácsadási kötelezettségnek, valamint azon kötelezettségnek, amely szerint a szerződéses

²⁹ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 13. o.

feltételeket világos és érthető módon kell meghatározni, és következésképpen vizsgálható a vitatott feltétel tisztességtelen jellege, a nemzeti bíróság feladata annak értékelése, hogy egyrészt a bank tiszteletben tartotta-e a jóhiszeműség követelményét, és másrészt jelentős egyenlőtlenség áll-e fenn a szerződő felek között. Ezen értékelést az érintett szerződés megkötésének időpontjához viszonyítva, és különösen a banknak a lehetséges árfolyam-ingadozásokkal és a külföldi pénznemben folyósított kölcsönben rejlő kockázatokkal kapcsolatos szakértelmére és ismereteire tekintettel kell lefolytatni. E tekintetben a Bíróság hangsúlyozta, hogy a szerződési feltételek a felek közötti olyan egyenlőtlenséget is magában foglalhatnak, amely csak a szerződés teljesítése során válik nyilvánvalóvá (54. és 57. pont).

2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet (C-51/17, [EU:C:2018:750](#)) és 137/18. sz. sajtóközlemény

A szerződés megkötését követően a nemzeti jogalkotó beavatkozása folytán a szerződés részévé vált feltétel – A 4. cikk (2) bekezdése – A feltétel világos és érthető megfogalmazása

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³⁰ a Bíróság tisztázta a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazására vonatkozó követelmény hatályát (73. pont).

E tekintetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a pénzügyi intézmények kötelesek elegendő tájékoztatást nyújtani a fogyasztók számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak. E követelmény magában foglalja azt, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára. Ebből az következik, hogy az átlagos – általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő – fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani nem csupán annak felismerésére, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti devizához képest leértékelődhet, hanem egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeinek értékelésére is (78. pont).

A Bíróság további kifejtette, hogy a szerződési feltételek világosságát és érthetőségét a szerződés megkötésekor fennálló, a szerződés megkötésével kapcsolatos összes körülményre, valamint a szerződés összes többi feltételére hivatkozva kell értékelni, azon körülmény ellenére is, hogy e feltételek némelyikét a nemzeti jogalkotó utólag tisztességtelennek nyilvánította vagy ilyennek vélelmezte, és ennek alapján azok semmisségét állapította meg (83. pont és a rendelkező rész 4. pontja).

2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet (C-621/17, [EU:C:2019:820](#))

A szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazására vonatkozó kötelezettség – Meg nem határozott szolgáltatásokért költségek megfizetését előíró feltételek

Az alapügy felperese a CIB jogelődjével 16 451 euró összegre vonatkozó kölcsönszerződést kötött évi 5,4%-os kamat és évi 2,4%-os kezelési költség kikötése mellett, 20 éves futamidőre. Az érdekelt

³⁰ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek” című 3.1. részét, 8. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „Az »egyedileg meg nem tárgyalt« szerződési feltétel fogalma” című II.2. fejezetben is.

ezenfelül a szerződési feltételek értelmében köteles volt folyósítási jutalékként 40 000 forint (HUF) (hozzávetőleg 125 euró) megfizetésére.

A felperese a kezelési költségre és a folyósítási jutalékra vonatkozó feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránt keresetet indított a Győri Törvényszék (Magyarország) előtt azzal az indokkal, hogy a szerződés nem részletezi pontosan azokat a szolgáltatásokat, amelyeknek az említett díj és jutalék az ellenértékét képezi.

A CIB védekezésül arra hivatkozott, hogy nem köteles részletezni azokat a szolgáltatásokat, amelyeknek a kezelési költség és a folyósítási jutalék az ellenértékét képviseli. Mindazonáltal pontosította, hogy a folyósítási jutalék a szerződés megkötését megelőző tevékenységekhez kapcsolódik, a kezelési költség pedig az említett szerződés megkötését követően felmerülő ügyviteli tevékenység ellenértéke.

A jogvita tárgyában fellebbezés keretében eljáró Kúria (Magyarország) azt a kérdést intézte a Bírósághoz, hogy az alapügy tárgyát képező feltételeket világos és érthető módon fogalmazták-e meg, és arra várt választ, hogy milyen módon kell értékelnie azok esetlegesen tisztességtelen jellegét.

A Bíróság kimondta, hogy az a követelmény, amely szerint a szerződési feltételeket világosan és érthetően kell megfogalmazni, nem kívánja meg, hogy a fogyasztói kölcsönszerződésben foglalt, egyedileg meg nem tárgyalta, az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló szerződési feltételekben, amelyek a fogyasztót terhelő kezelési költség és folyósítási jutalék összegét, azok kiszámításának módját és teljesítésének idejét pontosan meghatározzák, az érintett összegek ellenében nyújtott valamennyi szolgáltatást is részletezzék (a rendelkező rész 1. pontja).

A Bíróság ugyanakkor rámutatott arra is, hogy fontos, hogy a ténylegesen nyújtott szolgáltatások jellege a teljes egészében tekintett szerződésből észszerűen érthető vagy levezethető legyen. Ezenkívül a fogyasztónak képesnek kell lennie annak ellenőrzésére, hogy nincs-e átfedés a különböző költségek, vagy az azok ellenében nyújtott szolgáltatások között. Így a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy ez-e a helyzet az összes releváns ténybeli elemre tekintettel, amelyek között nem csak az érintett szerződésben foglalt feltételek szerepelnek, hanem a kölcsönszerződés megkötése során a hitelező által közzétett reklám és tájékoztatás is (43. és 44. pont).

A Bíróság továbbá kimondta, hogy a kölcsönszerződéshez kapcsolódó kezelési költségre vonatkozó szerződési feltétel, amely nem teszi lehetővé az e költség ellenében nyújtott konkrét szolgáltatások egyértelmű azonosítását, a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben főszabály szerint nem idéz elő jelentős egyenlőtlenséget a fogyasztó kárára a jóhiszeműség követelményével ellentétben (a rendelkező rész 2. pontja). A Bíróság ugyanis pontosította, hogy hacsak meg nem állapítható, hogy az e költség vagy jutalék ellenében nyújtott szolgáltatások észszerűen nem tartoznak a kölcsön kezelése vagy folyósítása keretében nyújtott szolgáltatások közé, vagy hogy az említett költség és az említett jutalék címén a fogyasztóra terhelt összegek aránytalanok a kölcsön összegéhez képest, nem tűnik úgy, hogy a kezelési költségre és a folyósítási jutalékra vonatkozó feltételek a fogyasztónak a nemzeti jogban meghatározott jogi helyzetét hátrányosan érintenék, mindazonáltal ennek helytállóságát a nemzeti bíróságnak kell vizsgálnia. A kérdést előterjesztő bíróságnak ezenfelül figyelembe kell vennie a többi szerződési feltétel hatását annak eldöntéséhez, hogy az említett feltételek jelentős egyenlőtlenséget idéznek-e elő az adós kárára (55. pont).

2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Jelzáloghitel-szerződés – A kamatlábak változásainak korlátozására vonatkozó kikötés (úgynevezett „küszöbkikötés”) – Novációs szerződés

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³¹ a Bíróság továbbá kifejtette, hogy a 93/13 irányelv értelmében az eladót vagy szolgáltatót terhelő átláthatósági követelmény³² azt jelenti, hogy ha az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval minimális kamatlábra vonatkozó feltételt tartalmazó, változó kamatozású, jelzálog-fedezetű kölcsönszerződést köt, többek között a kamatláb kiszámításának alapjául szolgáló mutató múltbeli alakulására vonatkozó információk rendelkezésre bocsátásával meg kell adnia a fogyasztó számára azt a tájékoztatást, amely a szerződés megkötésének időpontjában a minimális kamatlábra vonatkozó feltételből eredő mechanizmus gazdasági következmények megértéséhez szükséges (a rendelkező rész 3. pontja).

2023. január 12-i D. V. (Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve) ítélet (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Ügyvéd és fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés – A 4. cikk (2) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – Az ügyvédi munkadíjnak az óradíj elve szerinti megfizetését előíró kikötés

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³³ a Bíróság azt vizsgálta, hogy az ügyvéd és fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés azon feltétele, amely a nyújtott szolgáltatások árát óradíj alapján határozza meg, és amely a felszámított óradíjon kívül más információt nem tartalmaz, megfelel-e a világos és érthető megfogalmazás követelményének. A Bíróság e tekintetben megállapította, hogy a jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés tárgyát képező szolgáltatások jellegére tekintettel a szolgáltató számára gyakran nehéz, sőt lehetetlen, hogy a szerződés megkötésétől kezdve előre lássa az e szerződés teljesítéséhez szükséges munkaórák pontos számát, és következésképpen e szolgáltatások tényleges összköltségét (41. pont). Mindazonáltal, bár az eladótól vagy szolgáltatótól nem várható el, hogy tájékoztassa a fogyasztót az eladó vagy szolgáltató akaratától független jövőbeli és előre nem látható eseményekből eredő pénzügyi következményekről, a szolgáltatónak a szerződés megkötése előtt közölnie kell a fogyasztóval azon információkat, amelyek lehetővé teszik a fogyasztó számára, hogy tájékozott döntést hozzon az ilyen események bekövetkeztének lehetőségéről, valamint az ilyen eseményeknek a szolgáltatásnyújtás időtartamára vonatkozó lehetséges következményeiről (43. pont).

Ezeknek az információknak, amelyek egyrészt az előírt szolgáltatások tárgyától és jellegétől, másrészt az alkalmazandó szakmai és etikai szabályoktól függően változhatnak, olyan adatokat kell tartalmazniuk, amelyek lehetővé teszik a fogyasztó számára e szolgáltatások hozzávetőleges költségének értékelését. Ilyen adatnak minősülhet a szükséges munkaórák előre látható vagy minimális számára vonatkozó becslés, illetve a teljesített munkaórák számát feltüntető számlák vagy időszakos jelentések észszerű időközönként történő megküldésére vonatkozó kötelezettségvállalás. A Bíróság pontosította, hogy a nemzeti bíróság feladata, hogy e megfontolásokra és az érintett

³¹ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetet, 20. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „Az »egyedileg meg nem tárgyalt« szerződési feltétel” című II.2. fejezetben és az „Egyéb joghatások” című V.3. fejezetben is.

³² A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése, 4. cikkének (2) bekezdése és 5. cikke.

³³ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 15. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetben, valamint „A tisztességtelen feltétel helyettesítése” című V.2. fejezetben is.

szerződés megkötésére vonatkozó valamennyi releváns körülményre tekintettel értékelje, hogy az eladó vagy szolgáltató közölte-e a fogyasztóval a szerződéskötést megelőző megfelelő információkat (44. pont).

A Bíróság így kimondta, hogy az a kikötés, amely e szolgáltatások árát az óradíj elve alapján határozza meg, anélkül hogy a fogyasztónak e szerződés megkötése előtt olyan tájékoztatást nyújtana, amely lehetővé teszi a fogyasztó számára, hogy körültekintően és az e szerződés megkötésével járó pénzügyi következmények teljes ismeretében hozza meg döntését, nem felel meg a világos és érthető megfogalmazásának követelményének (a rendelkező rész 2. pontja).

IV. A nemzeti bíróság jogkörei és kötelezettségei

1. A nemzeti bíróság hatásköre

2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, [EU:C:2004:209](#))

Parkolóhely építésére és átadására vonatkozó szerződés – A nemzeti jog kiegészítő rendelkezéseiben előírt szerződéses kötelezettségek teljesítési sorrendjének megváltoztatása – Olyan feltétel, amely arra kötelezi a fogyasztót, hogy a vételárat azt megelőzően fizesse meg, hogy a szolgáltató teljesítette volna kötelezettségeit – A szolgáltató biztosíték nyújtására vonatkozó kötelezettsége

Az 1998. május 5-én közjegyző előtt megkötött szerződéssel a Freiburger Kommunalbauten önkormányzati építési vállalkozás üzleti tevékenysége keretében egy általa megépítendő parkolóban parkolóhelyet adott el a vevő házaspárnak, akik magáncélra vásárolták meg azt.

A szerződés úgy rendelkezett, hogy a teljes vételár a biztosíték vállalkozó általi átadását követően válik esedékessé. Késedelmes fizetés esetén a vevő késedelmi kamatot köteles fizetni.

A biztosíték átadását követően a vevők megtagadták a vételár kifizetését. Arra hivatkoztak, hogy a vételár teljes összegének esedékességére vonatkozó rendelkezés ellentétes a Bürgerliches Gesetzbuch (német polgári törvénykönyv) 9. §-ával. A vételárat csak azt követően fizették ki, hogy 1999. december 21-én hibáktól mentesen átadták a parkolóhelyet.

A Freiburger Kommunalbauten ezért késedelmi kamatot követelt a késedelmes fizetés miatt a Landgericht Freiburg (freiburgi regionális bíróság, Németország) előtt, amely helyt adott a keresetnek.

A felülvizsgálati eljárásban eljáró Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és azt a kérdést intézi a Bírósághoz, hogy a 93/13 irányelv értelmében tisztességtelennek minősül-e az általános szerződési feltételekben szereplő azon kikötés, amely szerint az építendő építmény vevője köteles annak teljes vételárát megfizetni, függetlenül az építkezés előrehaladottságától, amennyiben az eladó előzetesen olyan bankgaranciát adott számára, amely fedezi azokat az összegeket, amelyekre a szerződés nemteljesítése vagy nem megfelelő teljesítése miatt igényt tarthat.

Ebben az ítéletben a Bíróság kimondta, hogy a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az építési szerződésben szereplő olyan kikötés, amely a teljes vételárat a kereskedő kötelezettségeinek teljesítését megelőzően esedékessé teszi, és amely a kereskedő által nyújtandó biztosítékot írja elő, megfelel azon feltételeknek, amelyek alapján az 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében tisztességtelennek minősíthető (rendelkező rész).

Ugyanis, noha a Bíróság értelmezheti a közösségi jogalkotó által a 93/13 irányelvben a „tisztességtelen szerződési feltétel”, fogalmának meghatározására alkalmazott általános kritériumokat, nem dönthet ezen általános kritériumoknak egy adott feltételre való alkalmazásáról, amelyet az adott ügy konkrét körülményei alapján kell megvizsgálni (22. pont).

2. A szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó kötelezettség

2.1. A kötelezettség terjedelme

2000. június 27-i Océano Grupo Editorial ítélet (C-240/98–C-244/98, [EU:C:2000:346](#))

Joghatósági kikötés – A bíróság hatásköre arra, hogy hivatalból vizsgálja az ilyen feltétel tisztességtelen jellegét

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³⁴ a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelem azt vonja maga után, hogy a nemzeti bíróságokhoz benyújtott keresetek elfogadhatóságának vizsgálata során a nemzeti bíróság hivatalból vizsgálhatja az előtte lévő ügyben szereplő szerződés feltételeinek tisztességtelen jellegét. A nemzeti bíróság, amikor a nemzeti jognak akár a 93/13 irányelvet megelőzően, akár azt követően elfogadott rendelkezéseit alkalmazza, azokat köteles, amennyire csak lehetséges, az irányelv szövegének és céljának fényében értelmezni. Az uniós joggal összhangban álló értelmezés követelménye különösen megköveteli, hogy a nemzeti bíróság azt az értelmezést részesítse előnyben, amely lehetővé számára a tisztességtelen feltétel alapján rá ruházott joghatóság hivatalból történő elutasítását (a rendelkező rész 2. pontja).

2009. június 4-i Pannon GSM ítélet (C-243/08, [EU:C:2009:350](#))

A nemzeti bíróságnak az illetékességi kikötés tisztességtelen voltának hivatalból történő vizsgálatához való joga és erre irányuló kötelezettsége – Értékelési szempontok

Egy előfizető mobiltelefon-szolgáltatás nyújtására vonatkozó előfizetői szerződést kötött a Pannon társasággal. A szerződés aláírásával egyidejűleg a társaság általános szerződési feltételeit is elfogadta, amelyek között szerepelt a Pannon székhelye szerinti bíróság, a Budaörsi Városi Bíróság illetékességének kikötése az előfizetői szerződésből eredő, illetve az azzal összefüggő minden jogvitára.

Mivel a Pannon megítélése szerint az előfizető nem teljesítette a szerződésből eredő kötelezettségeit, a Budaörsi Városi Bírósághoz fordult, amely megállapította, hogy az előfizető – aki rokkantnyugdíjas volt – állandó lakóhelye Dombegyházán van, Budaörstől 275 km-re, és a két helység közötti közlekedési lehetőségek nagyon korlátozottak.

E bíróság azt is megállapította, hogy a magyar polgári perrendtartás szabályai szerint, ha az előfizetői szerződés nem tartalmazta volna az illetékességét kikötő feltételt, az előfizető lakóhelye szerinti bíróság lett volna a területileg illetékes bíróság.

A Budaörsi Városi Bíróság, mivel kétségei voltak az előfizetői szerződésben alkalmazott, az illetékességét kikötő feltétel esetleges tisztességtelen jellegére vonatkozóan, kérdéseket intézett a Bírósághoz a 93/13 irányelv értelmezésével kapcsolatban. Többek között arra várt választ, hogy saját illetékességének vizsgálata során köteles-e hivatalból megítélni e feltétel tisztességtelen jellegét.

³⁴ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetet, 18. o.

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv által a fogyasztóknak nyújtott védelem kiterjed azokra az esetekre is, amikor az eladóval vagy szolgáltatóval tisztességtelen feltételeket tartalmazó szerződést kötött fogyasztó tartózkodik attól, hogy e feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozzon, vagy azért, mert nem ismeri jogait, vagy azért, mert e hivatkozástól visszatartják őt egy esetleges bírósági eljárás költségei (30. pont).

A fogyasztóvédelem téren a nemzeti bíróságokra ruházott feladat következképpen nem korlátozódik annak pusztá lehetőségére, hogy valamely szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegét megítéljék, hanem magában foglalja e kérdés hivatalból, akár saját illetékességük vizsgálata során történő megítélésének kötelezettségét is, amennyiben a nemzeti bíróságok rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges ténybeli és jogi elemek. Amennyiben a nemzeti bíróság az ilyen szerződési feltételt tisztességtelennek találja, annak alkalmazását mellőznie kell, kivéve ha a fogyasztó e bíróság általi kioktatást követően nem kíván hivatkozni a tisztességtelen jellegre és a kötelező erő hiányára (32. és 33. pont).

Ugyanígy, az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a tisztességtelen szerződési feltétel csak abban az esetben nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha ez utóbbi azt eredményesen megtámadta a nemzeti bíróság előtt, nem összeegyeztethető a 93/13 irányelvvél. Az ilyen szabályozás ugyanis kizárja annak lehetőségét, hogy a nemzeti bíróság hivatalból legyen köteles vizsgálni a feltétel tisztességtelen jellegét (a rendelkező rész 1. pontja).

2010. november 9-i VB Pénzügyi Lízing ítélet (nagytanács) (C-137/08, [EU:C:2010:659](#))

Értékelési szempontok – A szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³⁵ a Bíróság azt is tisztázta, hogy a nemzeti bíróságnak hivatalból kell bizonyítást lefolytatnia annak megállapítása érdekében, hogy az előtte folyamatban lévő ügy alapjául szolgáló, az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződés részét képező kizárólagos illetékességi kikötés a 93/13 irányelv hatálya alá tartozik-e, és ha igen, hivatalból kell értékelnie az ilyen kikötés esetlegesen tisztességtelen jellegét. Az uniós jogalkotó által elérni kívánt, hatékony fogyasztóvédelem biztosítása érdekében tehát – olyan helyzetben, ahol a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti egyenlőtlen helyzetet csak a szerződő feleken kívüli, pozitív beavatkozás egyenlítheti ki – a nemzeti bíróságnak minden esetben, a belső jog szabályaitól függetlenül, meg kell határoznia, hogy a vitatott kikötést az eladó vagy szolgáltató egyedileg megtárgyalta-e a fogyasztóval (48. pont és a rendelkező rész 3. pontja).

2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))

Azon kérdésnek a nemzeti bíróság általi, hivatalból végzendő vizsgálata, hogy egy szerződés ezen irányelv hatálya alá tartozik-e

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³⁶ a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a fél távollétében határozatot hozó bíróságnak, amely a nemzeti eljárási szabályok értelmében hatáskörrel rendelkezik a kérelem alapjául szolgáló szerződési feltétel és a nemzeti

³⁵ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az „Értékelési szempontok” című III.1. fejezetet, 26. o.

³⁶ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd: „Tárgyi hatály: Az „eladó vagy szolgáltató” és a „fogyasztó” fogalma” című I.2. fejezet, 4. o.

közrendi szabályok közötti ellentét hivatalból való vizsgálatára, hivatalból kell vizsgálnia, hogy az e feltételt tartalmazó szerződés a 93/13 irányelv hatálya alá tartozik-e, adott esetben pedig, hogy az említett feltétel ezen irányelv értelmében tisztességtelen-e (a rendelkező rész 1. pontja).

2020. március 11-i Lintner ítélet (C-511/17, [EU:C:2020:188](#))

Devizában nyilvántartott kölcsönszerződés – A keresettel támadott feltétel tisztességtelen jellegének értékelése céljából a szerződés összes többi feltételének figyelembevétele – A 6. cikk (1) bekezdése – A szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálata – Terjedelem

A felperes ingatlan jelzálogjoggal biztosított, devizában nyilvántartott olyan kölcsönszerződésben szereplő feltételek állítólag tisztességtelen jellege tárgyában indított keresetet a Fővárosi Törvényszék (Magyarország) előtt, amelyet egy pénzügyi intézménnyel kötött. E feltételek értelmében e pénzügyi intézménnynek joga volt ahhoz, hogy e kölcsönszerződést egyoldalúan módosítsa. Miután e bíróság elutasította a keresetét, a felperes által előterjesztett fellebbezést követően az illetékes másodfokú bíróság visszautalta az elsőfokú bírósághoz ügyet, és arra kötelezte, hogy hivatalból vizsgálja meg azokat a szerződési feltételeket, amelyeket a felperes az eredeti keresetében nem vitatott, és amelyek többek között a közjegyzői ténytanúsítványra, a felmondás okaira és a fogyasztót terhelő egyes költségekre vonatkoztak.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában eljáró Bíróság először is, a 93/13 irányelv értelmében a nemzeti bíróságot terhelő azon kötelezettség terjedelmét illetően, hogy hivatalból vizsgálja meg valamely szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegét, a Bíróság kimondta, hogy e bíróság nem köteles hivatalból és egyenként megvizsgálni az összes többi olyan szerződési feltételt, amelyet e fogyasztó keresettel nem támadott, annak ellenőrzése érdekében, hogy azok tisztességteleneknek tekinthetők-e, hanem csak azokat a feltételeket kell megvizsgálnia, amelyek kapcsolódnak a jogvita tárgyához, ahogyan azt a felek meghatározták. A Bíróság így pontosította, hogy e vizsgálatnak tiszteletben kell tartania a jogvita tárgyának kereteit, amely alatt azt a célt kell érteni, amelyet valamely fél a felek által ennek érdekében előadott kérelmek és jogalapok fényében értelmezett követeléseire révén el akar érni. Következésképpen a nemzeti bíróság e keretek között köteles hivatalból megvizsgálni valamely szerződési feltételt, mindezt pedig annak elkerülése érdekében, hogy a fogyasztó követeléseit elutasítsa egy – adott esetben jogerőre emelkedő – határozattal, miközben e követeléseknek helyt lehetett volna adni, ha e fogyasztó a tájékoztatatlansága folytán nem mulasztott volna el hivatkozni e feltétel tisztességtelen jellegére. A Bíróság másfelől hangsúlyozta, hogy annak érdekében, hogy ne sérüljön az említett irányelv által a fogyasztók részére biztosított védelem hatékony érvényesülése, a nemzeti bíróság nem értékelheti formálisan az elé terjesztett követeléseket, hanem épp ellenkezőleg, azok tartalmát az alátámasztásuk érdekében felhozott jogalapok fényében kell feltárnia (28., 30., 32. és 33. pont, valamint a rendelkező rész 1. pontja).

Másodszor, ami valamely feltétel tisztességtelen jellege hivatalbóli vizsgálatának lebonyolítását illeti, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ha a nemzeti bíróság elé terjesztett iratanyagban foglalt jogi és ténybeli elemek komoly kétségeket támasztanak bizonyos feltételek tisztességtelen jellegét illetően, amelyekre a fogyasztó nem hivatkozott, viszont amelyek kapcsolatban állnak a jogvita tárgyával, e bíróság feladata, hogy ezen iratanyag kiegészítése érdekében szükség esetén hivatalból bizonyítást vegyen fel, a kontradiktórius eljárás elvének tiszteletben tartásával felhíva a feleket, hogy adják meg neki az ehhez szükséges felvilágosításokat és dokumentumokat (37. pont).

2.2. A kötelezettség korlátai

2002. november 21-i Cofidis ítélet (C-473/00, [EU:C:2002:705](#))

A szolgáltató által indított kereset – Olyan nemzeti rendelkezés, amely megtiltja a nemzeti bíróságnak, hogy az elévülési idő letelte után hivatalból vagy a fogyasztó által benyújtott kifogást követően megállapítsa a feltétel tisztességtelen jellegét

A Cofidis 1998. január 26-i szerződéssel hitelkeretet biztosított egy hitelfelvevőnek. Mivel a törlesztőrészeket nem fizették meg, a Cofidis 2000. augusztus 24-én keresetet indított a hitelfelvevő ellen a tribunal d'instance de Vienne (vienne-i különös hatáskörű elsőfokú bíróság, Franciaország) előtt az esedékes összegek megfizettetése iránt.

Noha a tribunal d'instance de Vienne (vienne-i különös hatáskörű elsőfokú bíróság) megállapította a hitelszerződés egyes kikötéseinek tisztességtelen voltát, azt is megállapította, hogy a code de la consommation (fogyasztóvédelmi törvénykönyv) L. 311-37. cikkében előírt kétéves jogvesztő határidő alkalmazandó, amely megtiltja az általa tisztességtelennek nyilvánított feltételek megsemmisítését.

Úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és azt a kérdést intézi a Bírósághoz, hogy az irányelvel létrehozott fogyasztóvédelmi rendszerrel összhangban álló értelmezés követelménye megköveteli-e az eladó vagy szolgáltató által azzal a fogyasztóval szemben benyújtott, pénzösszeg megfizetésére irányuló kereset tárgyában eljáró nemzeti bíróságtól, aki az előbbivel szerződést kötött, hogy figyelmen kívül hagyjon egy olyan, kivételt előíró eljárási szabályt, mint amilyen a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-37. cikkében szerepel. A gyakorlatban ez a szabály megakadályozta, hogy a nemzeti bíróság a fogyasztó kérelmére vagy hivatalból megsemmisítse a szerződést érvénytelenítő tisztességtelen feltételeket, ha e szerződést a per megindítása előtt több mint két évvel kötötték, és így lehetővé tette az eladó vagy szolgáltató számára, hogy a bíróság előtt ezekre a feltételekre hivatkozzon, és keresetét ezekre alapozza.

A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a 93/13 irányelv által a fogyasztók számára nyújtott védelem kiterjed azokra a helyzetekre is, amikor az eladóval vagy szolgáltatóval tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződést kötő fogyasztó nem hivatkozik e feltétel tisztességtelen jellegére. Ezért az eladók vagy szolgáltatók által a fogyasztókkal szemben kezdeményezett olyan eljárásokban, amelyek tárgya tisztességtelen feltételek teljesítése, olyan határidő kitűzése, amely időben korlátozza a bíróság azon lehetőségét, hogy hivatalból vagy a fogyasztó által előterjesztett kifogás alapján eltekintsen e feltételek alkalmazásától, sértheti az irányelv 6. és 7. cikkében előírt védelem hatékonyságát (35. pont).

Így az olyan eljárási rendelkezés, amely megtiltja a nemzeti bíróságnak, hogy az elévülési idő lejártát követően hivatalból vagy a fogyasztó által előterjesztett kifogás nyomán megállapítsa, hogy az olyan kikötés, amelynek teljesítését az eladó vagy a szolgáltató kéri, tisztességtelen, alkalmas arra, hogy a fogyasztók alpereseként indult jogvitákban túlzottan megnehezítse az irányelv által számukra biztosítani kívánt védelem alkalmazását, és következőképpen e bíróságnak el kell tekinteni annak alkalmazásától (36. pont).

2016. február 18-i Finanmadrid EFC ítélet (C-49/14, [EU:C:2016:98](#))

Fizetési meghagyásos eljárás – Végrehajtási eljárás – A végrehajtás tárgyában eljáró nemzeti bíróság arra vonatkozó hatásköre, hogy a tisztességtelen feltétel érvénytelenségét hivatalból figyelembe vegye – A jogerő elve – A tényleges érvényesülés elve – Bírói jogvédelem

Ezen ügy egy olyan spanyol szabályozásra vonatkozott, amely egyrészt – a kivételektől eltekintve – nem írta elő a nemzeti bíróság fizetési meghagyásos eljárásba történő beavatkozását, másrészt pedig nem tette lehetővé számára azt sem, hogy az említett fizetési meghagyás végrehajtása keretében hivatalból vizsgálja az esetleges tisztességtelen feltételek létét.

E tekintetben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a fogyasztó anélkül szembesülhet egy végrehajtható okirattal, hogy az eljárás egyetlen pontján is biztosítékkal rendelkezne a tekintetben, hogy a szóban forgó feltételek tisztességeségének értékelését elvégzik, amennyiben a fizetési meghagyási eljárás lefolytatása és rendjének sajátosságai értelmében a bíró beavatkozását igénylő különös körülmények hiányában a fizetési meghagyásos eljárás anélkül kerül lezárásra, hogy bármilyen lehetőség volna az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben szereplő tisztességtelen feltételek fennállásának felülvizsgálatára, és amennyiben a fizetési meghagyás végrehajtása tárgyában eljáró bíróság nem rendelkezik hatáskörrel e feltételek fennállásának hivatalból történő értékelésére. Az ilyen eljárásjogi rendszer sértheti a 93/13 irányelvből eredő jogok védelmének tényleges érvényesülését. E jogok tényleges érvényesülésének védelme ugyanis csak akkor biztosítható, ha az említett eljárási rendszer lehetővé teszi a fizetési meghagyásos eljárás vagy a fizetési meghagyás végrehajtási eljárásának keretében az érintett szerződésben foglalt feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hivatalból történő értékelését (45. és 46. pont).

A Bíróság szerint ez a megállapítás olyan esetben sem lehet kétséges, amikor a nemzeti eljárási jog jogerővel ruházza fel a meghagyás iránti kérelem vonatkozásában eljáró hatóság által hozott határozatot, és a bírósági határozatokhoz hasonló joghatásokat ismer el a számára. Az ilyen szabályozás ugyanis nem tűnik összeegyeztethetőnek a tényleges érvényesülés elvével, mivel az eladók vagy szolgáltatók és a fogyasztók közötti jogvitákban, amelyekben a fogyasztók alperesek, lehetetlenné vagy túlzottan nehézvé teszi annak a védelemnek az alkalmazását, amelyben a 93/13 irányelv a fogyasztókat részesíteni kívánja (47. és 48. pont).

2017. január 26-i Banco Primus ítélet (C-421/14, [EU:C:2017:60](#))

Jelzálogkölcson-szerződések – Jelzálogjog érvényesítése iránti eljárás – Jogvesztő határidő – A nemzeti bíróságok feladata – Ítélt dolog

A Banco Primus 2008-ban jelzálog-fedezetű kölcsönt nyújtott az adós részére, amelynek fedezete az utóbbi lakása volt. Miután az adós elmulasztotta megfizetni e kölcsön hét egymást követő havi törlesztőrészletét, a bank a kölcsönszerződés egyik kikötése értelmében lejáratí idő előtt felmondta a szerződést. A Banco Primus felszólította az adóst a tőke teljes összegének, valamint az ügyleti és késedelmi kamatoknak és az egyéb költségeknek a megfizetésére. Kezdeményezte továbbá a jelzálogjoggal terhelt ingatlan árverési értékesítését. Mivel az árverésen egyetlen ajánlattevő sem jelent meg, a Juzgado de Primera Instancia n°2 de Santander (santanderi 2. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország, a továbbiakban: elsőfokú bíróság) az ingatlant a Banco Primusnak ítélte, amely kérte annak birtokba adását. E birtokbaadást három egymást követő alkalommal el kellett halasztani, végül pedig hoztak egy végzést, amely a kölcsönszerződés késedelmi kamatokra vonatkozó kikötését tisztességtelennek nyilvánította. A birtokbaadás harmadik elhalasztást követően egy határozat zárta le a folyamatban lévő kilakoltatási eljárást felfüggesztését.

Az adós az elsőfokú bíróság előtt rendkívüli járulékos kifogást emelt a jelzálogjog érvényesítése iránti eljárásban, a kölcsönszerződés késedelmi kamatokra vonatkozó kikötésének tisztességtelen jellegére hivatkozva. E kifogás nyomán az eljáró bíróság, miután felfüggesztette a kilakoltatási eljárást, kifejtette kételyeit a kölcsönszerződés bizonyos, késedelmi kamatokra vonatkozó feltételeken kívüli feltételeinek a 93/13 irányelv szerinti tisztességtelen jellegére vonatkozóan.

Az említett bíróság ugyanakkor többek között megállapította, hogy a jogerő elvére vonatkozó spanyol szabályozással ellentétes lenne az alapügy tárgyát képező szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének újbóli vizsgálata, mivel annak jogszerűsége a 93/13 irányelv tekintetében egy határozat keretében már megállapítást nyert és jogerőssé vált.

A Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelvvel nem ellentétes az olyan nemzeti szabály, amely tiltja a nemzeti bíróság számára valamely, eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződés feltételei tisztességtelen jellegének hivatalból történő felülvizsgálatát, amennyiben a szerződés feltételei összessége jogszerűségének tárgyában, ezen irányelvre tekintettel már jogerőre emelkedett határozatot hoztak (a rendelkező rész 2. pontjának első bekezdése). Ugyanis, a Bíróság kifejtette, hogy a nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, ezzel ellensúlyozván a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti egyenlőtlen helyzetet, amennyiben a rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek (43. pont).

E tekintetben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a jogerő elve az uniós jogrendben és a nemzeti jogrendekben is jelentős szerepet tölt be. Ugyanis mind a jog, mind a jogviszonyok stabilitásához, illetve az igazságszolgáltatás megfelelő működésének biztosításához fontos, hogy ne lehessen többé vita tárgyává tenni azokat a bírósági határozatokat, amelyek a rendelkezésre álló jogorvoslatok kimerülését, illetve az azok előterjesztésére nyitva álló határidők elteltét követően jogerőre emelkedtek (46. pont).

Az uniós jog továbbá nem írja elő a nemzeti bíróságnak, hogy eltekintsen a bírósági határozatokat jogerőre emelő belső eljárási szabályok alkalmazásától, még akkor sem, ha ez lehetővé tenné valamely, a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezés megsértésének orvoslását, függetlenül annak jellegétől, kivéve ha a nemzeti jog e bíróságra ilyen jogkört ruház a nemzeti közrendi szabályok megsértésének esetére. Ráadásul az uniós jog értelmében a fogyasztók hatékony bírói jogvédelmének elve a bírósághoz való fordulás jogát, nem pedig a többfokú bírósági eljárást biztosítja (47. és 48. pont).

Így a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében hivatkozott, a nemzeti jogokban meghatározott azon feltételek, amelyek értelmében az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött szerződésben szereplő tisztességtelen kikötések nem kötik a fogyasztót, nem sérthetik az e rendelkezés alapján a fogyasztókat megillető jogok lényegét, vagyis hogy egy tisztességtelennek minősülő feltétel ne legyen kötelező rájuk nézve (51. pont).

Következésképpen a Bíróság kimondta, hogy egy vagy több olyan szerződési feltétel esetén, amelyek esetlegesen tisztességtelen jellegét nem vizsgálták a vitatott szerződés korábbi bírósági felülvizsgálatának keretében, amely jogerőre emelkedett határozattal zárult, azon nemzeti bíróságnak, amelyhez a fogyasztók járulékos kifogás keretében rendszerint fordulnak, a felek kérelmére vagy, amennyiben rendelkezik az ehhez szükséges jogi és ténybeli elemekkel, hivatalból értékelnie kell az említett szerződés egyéb feltételeinek esetlegesen tisztességtelen jellegét (a rendelkező rész 2. pontjának második bekezdése). Ilyen felülvizsgálat hiányában ugyanis a fogyasztóvédelem tökéletlennek és elégtelennek bizonyulna, és a 93/13 irányelv 7. cikkének

(1) bekezdésében foglaltakkal szemben nem lenne sem megfelelő, sem hatékony eszköz ahhoz, hogy az érintett feltétel alkalmazását megszüntessék (52. pont).

2022. május 17-i Ibercaja Banco ítélet (nagytanács) (C-600/19, [EU:C:2022:394](#))

Jelzálogjog érvényesítése iránti eljárás – A kölcsönszerződésben szereplő, a késedelmi kamat névleges kamatlábát rögzítő és a szerződés idő előtti megszüntetésére vonatkozó feltétel tisztességtelen jellege – Jogerő és jogvesztés – Azon lehetőség elvesztése, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegére bíróság előtt hivatkozzanak – A nemzeti bíróság hivatalból való felülvizsgálatra vonatkozó jogköre

Az alapeljárás MA és az Ibercaja Banco SA között jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés MA és PO általi nemteljesítése miatt a banknak járó kamatok megfizetése iránti kérelem tárgyában folyt. Az illetékes bíróság elrendelte az Ibercaja Banco tulajdonában lévő jelzálogjog érvényesítését, és engedélyezte a fogyasztókkal szemben a lefoglalást. MA csak a végrehajtási eljárás során, pontosabban a jelzáloggal terhelt ingatlan árverésre bocsátását követően hivatkozott a késedelmi kamatra vonatkozó kikötés és a küszöbikötés tisztességtelen jellegére, vagyis amikor a jogerő elve és a jogvesztés miatt a bíróság már nem vizsgálhatja hivatalból a kikötések tisztességtelen jellegét, és a fogyasztó sem hivatkozhat az említett kikötések tisztességtelen jellegére. A szerződést hivatalból vizsgálták a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás megindításakor, a jogvita tárgyát képező kikötéseket azonban kifejezetten nem említették vagy indokolták.

A Bíróság ítéletében a jogerő elve, a jogvesztés és a nemzeti bíróság azon hatásköre közötti kölcsönhatással foglalkozott, hogy a jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében hivatalból vizsgálja valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét.

A Bíróság egyrészt megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a jogerő és a jogvesztés joghatására tekintettel nem teszi lehetővé sem a bíróság számára, hogy a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében hivatalból vizsgálja a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét, sem pedig a fogyasztó számára, hogy a kifogás megtételére nyitva álló határidejének lejártát követően ezen eljárásban vagy az ezt követő megállapítási eljárásban e feltételek tisztességtelen jellegére hivatkozzon. Az irányelv ezen értelmezése abban az esetben alkalmazandó, amennyiben az említett feltételeket a bíróság a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás megkezdésekor már hivatalból vizsgálta, ám a jelzálogjog érvényesítését engedélyező bírósági határozat nem utal kifejezetten e vizsgálat lefolytatására, vagy nem indokolja azt, és azt sem mondja ki, hogy az ilyen vizsgálat kifogás hiányában már nem támadható meg. A fogyasztó ugyanis, mivel a jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás megindítását elrendelő határozatban nem tájékoztatták a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatáról, nem tudta az ügy teljes ismeretében megítélni, hogy a határozattal szemben szükséges-e jogorvoslattal élnie. Márpedig az érintett szerződés feltételei esetlegesen tisztességtelen jellegének hatékony vizsgálatát nem lehet garantálni, ha olyan bírósági határozatokhoz is kapcsolódik jogerő, amelyek nem írnak elő ilyen felülvizsgálatot (49. és 50. pont, valamint a rendelkező rész 1. pontja).

Másrészt a Bíróság ugyanezen 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével összeegyeztethetőnek ítéli ugyanakkor az olyan nemzeti jogszabályt, amely nem teszi lehetővé a hivatalból vagy a fogyasztó kérelmére eljáró nemzeti bíróság számára, hogy vizsgálja a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét, ha a jelzálog-biztosítékot érvényesítették, a jelzáloggal megterhelt dolgot értékesítették és az e dologhoz fűződő tulajdonjogokat harmadik személy részére átruházták. E következtetés azonban attól a feltételtől függ, hogy a fogyasztó, akinek a vagyontárgyára jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást vezettek, egy későbbi eljárás

során érvényesíthesse ezen irányelv alapján a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásából adódó pénzügyi következmények ellentételezésére vonatkozó jogát (a rendelkező rész 2. pontja).

2022. május 17-i SPV Project 1503 és társai ítélet (nagytanács) (C-693/19 és C-831/19, [EU:C:2022:395](#))

Fizetési meghagyásos és lefoglalási eljárás harmadik személyekkel szemben – A végrehajtható okiratban szereplő feltételek érvényességére közvetetten kiterjedő jogerő – A végrehajtási eljárásban eljáró nemzeti bíróság valamely szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegének hivatalbóli vizsgálatára vonatkozó jogköre

Az alapeljárás egyrészt az SPV Project 1503 Srl és a Dobank SpA (az Unicredit SpA meghatalmazottja), illetve YB, másrészt pedig a Banco di Desio e della Brianza SpA és más hitelintézetek, illetve YX és ZW között, jogerős végrehajtható okiratokon alapuló végrehajtási eljárások tárgyában folyt. A végrehajtási eljárásban eljáró olasz bíróságok finanszírozási szerződések kötbér- és késedelmi kamat kikötéseinek, valamint kezességvállalási szerződések egyes kikötéseinek tisztességtelenség jellegére irányuló kérdéseket terjesztettek elő. E szerződések alapján bocsátottak ki a hitelezők javára jogerős fizetési meghagyásokat. A bíróságok azonban rámutattak arra, hogy a nemzeti eljárásjog elvei értelmében a fogyasztó ellentmondásának hiányában a fizetési meghagyás jogereje azt is magában foglalja, hogy a kezességi szerződés feltételei nem lehetnek tisztességtelenek, még akkor sem, ha a fizetési meghagyást kibocsátó bíróság nem vizsgálta kifejezetten e feltételek tisztességtelen jellegét.

A Bíróság ítéletében pontosította a jogerő elve és a végrehajtási eljárásban eljáró bíróság azon hatásköre közötti kapcsolatot, hogy a fizetési meghagyásos eljárás keretében hivatalból vizsgálja az e fizetési meghagyás alapját képező szerződési feltétel tisztességtelen jellegét.

E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely előírja, hogy amennyiben a bíróság által a jogosult kérelmére kibocsátott fizetési meghagyással szemben az adós nem élt ellentmondással, a végrehajtási eljárásban eljáró bíróság utólag nem vizsgálhatja azon szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét, amelyek e meghagyás alapjául szolgáltak, amiatt, hogy az a jogerő, amelyre e meghagyás szert tett, közvetetten kiterjed a feltételek érvényességére is. Közelebbről, az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálata megtörténtnek tekintendő, és azt az ítélt dolog hatálya alá tartozónak kell tekinteni még akkor is, ha az olyan határozat, amely a fizetési meghagyást kibocsátja, egyáltalán nem tartalmaz erre vonatkozó indokolást, alkalmas arra, hogy megfosssa lényegétől a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy hivatalból vizsgálja e szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét. Ilyen esetben a hatékony bírói jogvédelem követelménye értelmében a végrehajtási eljárásban eljáró bíróság akár első ízben is értékelheti a fizetési meghagyás alapjául szolgáló szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét. Az a körülmény, hogy a fizetési meghagyás jogerőre emelkedésének időpontjában az adós nem tudott arról, hogy ezen irányelv értelmében „fogyasztónak” minősülhet, e tekintetben nem releváns (65–68. pont és a rendelkező rész).

2022. május 17-i Impuls Leasing Romania ítélet (nagytanács) (C-725/19, [EU:C:2022:396](#))

Végrehajtható okiratnak minősülő lízingszerződésre vonatkozó végrehajtási eljárás – Végrehajtási kifogás – Nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé az e kifogást elbíráló bíróság számára, hogy megvizsgálja a végrehajtható okirat feltételeinek tisztességtelen jellegét – A végrehajtási eljárásban eljáró bíróság hatásköre a feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára – Az említett feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálatát lehetővé tévő polgári jogi kereset létezése – Biztosíték nyújtására vonatkozó követelmény a végrehajtási eljárás felfüggesztése céljából

Az alapeljárás IO és az Impuls Leasing România IFN SA között, lízingszerződésre vonatkozó végrehajtási intézkedésekkel szembeni végrehajtási kifogás tárgyában folyt. A román bíróság kifejtette, hogy a lízingszerződés, amelynek alapján a végrehajtási eljárást elrendelték, olyan kikötéseket tartalmaz, amelyek tisztességtelennek tekinthetők. Ugyanakkor a román szabályozás a végrehajtási kifogás tárgyában, végrehajtási eljárásban eljáró bíróság számára amiatt nem teszi lehetővé, hogy hivatalból vagy a fogyasztó kérelmére értékelje a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött, végrehajtható okiratnak minősülő szerződés feltételeinek tisztességtelen jellegét, hogy létezik olyan polgári jogi kereset, amely alapján az ilyen szerződés feltételeinek tisztességtelen jellegét az e jogorvoslatot elbíráló bíróság vizsgálhatja. Kétségtelen, hogy a nem végrehajtási eljárásra vonatkozó kereset tárgyában eljáró bíróság jogosult az említett eljárás felfüggesztésére. A végrehajtás felfüggesztését kérő fogyasztónak azonban a kereseti követelés értéke alapján számított biztosítékot kell fizetnie.

A Bíróság ítéletében foglalkozott a nemzeti bíróság azon hatáskörével, hogy hivatalból vizsgálja a végrehajtható okirat feltételeinek tisztességtelen jellegét, amikor az ezen okirat végrehajtásával szembeni kifogással fordulnak hozzá.

E tekintetben úgy ítélte meg, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével és a tényleges érvényesülés elvével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a követelésre vonatkozó végrehajtási eljárásban eljáró, végrehajtási kifogást elbíráló bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy hivatalból vagy a fogyasztó kérelmére értékelje a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött, végrehajtható okiratnak minősülő szerződés feltételeinek tisztességtelen jellegét, mivel az ügy érdemében eljáró bíróság, amelyhez a polgári jog alapján külön keresetet lehet benyújtani az ilyen szerződési feltételek esetleges tisztességtelen jellegének vizsgálata érdekében, az érdemi döntés meghozataláig csak olyan mértékű – például a kereseti követelés értéke alapján számított – biztosíték megfizetése ellenében jogosult a végrehajtási eljárás felfüggesztésére, amely alkalmas arra, hogy a fogyasztót visszatartsa az ilyen kereset benyújtásától és fenntartásától. E biztosítékkal kapcsolatban a Bíróság pontosította, hogy a peres eljárás költségei a vitatott tartozás összegéhez viszonyítva nem lehetnek olyan mértékűek, hogy a fogyasztót visszatartsák a bírósági eljárás megindításától. Valószínű azonban, hogy egy fizetési hátralékban lévő adós nem rendelkezik a megkövetelt biztosítékhoz szükséges pénzügyi forrásokkal. Ez még inkább így van akkor, ha az előterjesztett kereseti követelések értéke jelentősen meghaladja a szerződés teljes értékét, amint az a jelen esetben is fennállni látszik (58. és 59. pont, valamint a rendelkező rész).

3. Ideiglenes intézkedések elrendelése

2013. március 14-i Aziz ítélet (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))

Jelzáloghitel-szerződés – Jelzálogtárgyra vezetett végrehajtási eljárás – Az érdemi ítélezést végző nemzeti bíróság hatáskörei

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³⁷ a Bíróság azt is kifejtette, hogy a 93/13 irányelv által elérni kívánt védelem tényleges érvényesülését sértheti az olyan eljárásjogi rendszer, amely lehetetlenné teszi az érdemi ítélezést végző bíróság számára, amelytől a fogyasztó a végrehajtási jogcím alapját képező szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítását kérte, hogy olyan ideiglenes intézkedést hozzon, amely alapján a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás felfüggesztésének vagy megszüntetésének van helye, ha az ilyen intézkedések elrendelése szükségesnek bizonyul annak érdekében, hogy biztosítsa e bíróság végleges határozatának teljes hatékonyságát (59. pont).

E lehetőség nélkül ugyanis – minden olyan esetben, ahol a jelzáloggal terhelt ingatlanra vezetett végrehajtás már azelőtt lezajlik, hogy az érdemi ítélezést végző bíróság a jelzálog alapját képező szerződési feltétel tisztességtelen jellegét megállapító és így a végrehajtási eljárást érvénytelenítő határozatát kihirdette volna – e határozat az említett fogyasztó számára csak kártérítésből álló utólagos védelmet nyújthatna, amely tökéletlennek és elégtelennek bizonyulna, illetve az irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglaltakkal szemben nem lenne sem megfelelő, sem hatékony eszköz ahhoz, hogy az érintett feltétel alkalmazását megszüntessék (60. pont).

4. Választottbírósági kikötés tisztességtelen jellegének megítélése

2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet (C-168/05, [EU:C:2006:675](#))

Tisztességtelen feltétel elleni kifogás hiánya a választottbírósági eljárás során – E kifogás előterjesztésének lehetősége a választottbírósági ítélet ellen irányuló keresetben

2002. május 2-án mobiltelefon-szolgáltatásról szóló szerződés jött létre a Móvil és egy fogyasztó között. E szerződés választottbírósági kikötést tartalmazott, amely valamennyi, e szerződésre vonatkozó vitás kérdést az Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Jogi és Méltányossági Választottbíróságok Európai Szövetsége, a továbbiakban: AEADE) hatáskörébe utalt.

A fogyasztó a kérdést előterjesztő bíróság előtt megtámadta az AEADE által hozott választottbírósági ítéletet, és azt állította, hogy e választottbírósági kikötés a tisztességtelen jellege miatt semmis.

Az ügyben eljáró Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság, Spanyolország) megállapította, hogy nem kétséges, hogy a hivatkozott választottbírósági kikötés tisztességtelen szerződési feltételt tartalmaz, tehát semmis.

³⁷ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A fogyasztó kárára fennálló »jelentős egyenlőtlenség« fogalma” című II. 3. fejezetet, 23. o.

Tekintve azonban, hogy a fogyasztó a választottbíróági eljárás keretében nem hivatkozott e semmisségre, a nemzeti jognak a 93/13 irányelvvel összeegyeztethető értelmezése céljából felfüggesztette eljárását, és előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjesztett a Bíróság elé. Konkrétan arra irányult a kérdése, hogy a fogyasztó számára kedvezőtlen, olyan választottbíróági eljárást követően hozott ítélet hatályon kívül helyezése iránti kérelem tárgyában eljáró nemzeti bíróság, amelyet mobiltelefon-előfizetési szerződésben szereplő, tisztességtelennek minősülő kikötés írt elő, helyt adhat e kérelemnek, ha a fogyasztó a tisztességtelen jellegre nem hivatkozott a választottbíróóság előtt.

A Bíróság ítéletében kimondta, a 93/13 irányelv alapján a nemzeti bíróság akkor is megvizsgálja a választottbíróági kikötés semmisségét és hatályon kívül helyezi ezen ítéletet azzal az indokkal, hogy tisztességtelen feltételt tartalmazott, ha a fogyasztó csak a hatályon kívül helyezés iránti keresetben hivatkozott. Az irányelv 6. cikke által követett célkitűzés ugyanis, amely annak előírására kötelezi a tagállamokat, hogy a tisztességtelen feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztókra nézve, nem érhető el, ha egy választottbíróági ítélet hatályon kívül helyezése iránti keresetet elbíráló bíróság csak azért nem vizsgálhatta ezen ítélet semmisségét, mert a fogyasztó a választottbíróági eljárás keretében nem hivatkozott a választottbíróági kikötés semmisségére. A fogyasztó ilyen mulasztását tehát semmiképpen nem tehetné jóvá a szerződéshez viszonyított harmadik személyek cselekvése, és az irányelv által létrehozott sajátos védelmi rendszer tehát végső soron sérülne (30. és 31. pont, valamint a rendelkező rész).

2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, [EU:C:2009:615](#))

Tisztességtelen választottbíróági kikötés – Érvénytelenség – Jogerős választottbíróági ítélet – Végrehajtás – A végrehajtást elrendelő nemzeti bíróság azon hatásköre, hogy hivatalból hivatkozzon a tisztességtelen választottbíróági kikötés semmisségére

2004. május 24-én mobiltelefon-előfizetési szerződést kötött az Asturcom és egy fogyasztó. E szerződés választottbíróági kikötést tartalmazott, amely valamennyi, e szerződés teljesítésére vonatkozó vitás kérdést az Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Jogi és Méltányossági Választottbíróóságok Európai Szövetsége, a továbbiakban: AEADE) hatáskörébe utalt. E választottbíróóság székhelye – ami a szerződésben nem szerepelt – Bilbaóban (Spanyolország) van.

Mivel a fogyasztó nem fizetett ki egyes számlákat, és a szerződést a megállapított előfizetési időtartam lejártán belül felmondta, az Asturcom vele szemben választottbíróági eljárást kezdeményezett az AEADE-nál.

A 2005. április 14-én hozott választottbíróági ítélet a fogyasztót 669,60 euró megfizetésére kötelezte. 2007. október 29-én az Asturcom a szóban forgó választottbíróági ítélet végrehajtása iránti kérelmet nyújtott be a Juzgado de Primera Instancia n°4 de Bilbao (bilbaói 4. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt.

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában e bíróság megállapította, hogy az előfizetői szerződésben foglalt választottbíróági kikötés tisztességtelen volt. Mivel azonban kétségei merültek fel a nemzeti szabályozás, különösen a nemzeti eljárási szabályok uniós joggal való összeegyeztethetőségét illetően, e bíróság úgy határozott, hogy előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszt a Bíróság elé.

Az ügyben eljáró Bíróság kimondta, hogy a jogerős, a fogyasztó távollétében hozott választottbíróági ítélet végrehajtása iránti kérelmet elbíráló bíróság, ha rendelkezésére állnak az e tekintetben

szükséges ténybeli és jogi elemek, hivatalból köteles vizsgálni a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésben szereplő választottbíróági kikötés tisztességtelen jellegét, amennyiben a nemzeti eljárási szabályok értelmében elvégezheti ezen értékelést a hasonló, belső jellegű keresetek tekintetében. Ebben az esetben a nemzeti bíróság feladata valamennyi, a nemzeti jog értelmében ebből eredő következményt meghatározni abból a célból, hogy a szóban forgó kikötés ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztóra nézve (a rendelkező rész 1. pontja).

E vizsgálat tekintetében a Bíróság kifejtette egyfelől, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése kógens rendelkezésnek minősül, másfelől – tekintettel azon közérdek jellegére és jelentőségére, amelyen az ezen irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelem alapul – a 6. cikket azon nemzeti jogszabályokkal egyenértékűnek kell minősíteni, amelyek a nemzeti jogrendben a közrendi szabályok szintjén helyezkednek el (51. és 52. pont).

V. A szerződési feltétel tisztességtelen jellege megállapításának joghatásai

1. A tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés sorsa

2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet (C-453/10, [EU:C:2012:144](#))

A teljeshiteldíj-mutató téves megjelölése – A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a tisztességtelen szerződési feltételek hatása a szerződés egészének érvényességére

Egy házaspár 150 000 szlovák korona (SKK) (hozzávetőleg 4979 euró) összegű kölcsönt vett fel a hitelintézetnek nem minősülő SOS társaságtól, amely fogyasztóknak is nyújt kölcsönt szabványszerződés alapján. A kölcsönszerződés szerint a kölcsönt 32 havi, 6000 SKK (hozzávetőleg 199 euró) összegű részletben kellett visszafizetniük, amelyhez hozzáadódik egy harmincharmadik, a nyújtott kölcsön összegének megfelelő részlet. Az adósoknak így 342 000 SKK (hozzávetőleg 11 352 euró) összeget kellett visszafizetniük.

A teljeshiteldíj-mutatót (THM) – azaz a fogyasztót a hitellel összefüggésben terhelő költségek teljes összegét – az említett szerződésben 48,63%-ban állapították meg.

Az adós házaspár annak megállapítására irányuló keresetet terjesztett az Okresný súd Prešov (eperjesi kerületi bíróság, Szlovákia) elé, hogy kölcsönszerződésük több tisztességtelen feltételt tartalmaz, mint például a THM pontatlan megjelölése, továbbá e bíróságot a szerződés egésze semmisségének megállapítására kérte.

E bíróság azt a kérdést intézi a Bírósághoz, hogy a 93/13 irányelv rendelkezései lehetővé teszik-e számára egy tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződés semmisségének megállapítását, amennyiben ez a megoldás a fogyasztó számára kedvezőbb.

Ítéletében a Bíróság először is emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv célja a fogyasztói szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételeknek a kiküszöbölése a szerződés egésze érvényességének lehetőség szerinti fenntartásával, nem pedig az ilyen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés semmissé nyilvánítása. Azon szempontokat illetően, amelyek lehetővé teszik annak értékelését, hogy egy szerződés valóban teljesíthető-e a tisztességtelen feltételek kihagyásával is, a Bíróság megállapította, hogy objektív megközelítést kell alkalmazni, melynek értelmében a szerződő felek valamelyikének, a szóban forgó esetben a fogyasztónak a helyzete nem tekinthető a szerződés jövőjét meghatározó szempontnak. Következésképpen az irányelvvel ellentétes, ha annak értékelése során, hogy az egy vagy több tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés az említett feltételek kihagyásával is teljesíthető-e, kizárólag arra támaszkodnak, hogy az említett szerződés egészének semmissé nyilvánítása a fogyasztó számára esetleg kedvező (36. pont és a rendelkező rész 1. pontja).

Ennek megállapítását követően azonban megjegyezte, hogy a 93/13 irányelv a tisztességtelen feltételekre vonatkozó nemzeti jogszabályoknak csak részleges és minimális harmonizációját végzi el, elismerve a tagállamok azon lehetőségét, hogy a fogyasztók számára az irányelvben előírtnál magasabb szintű védelmet biztosítsanak. Következésképpen ugyanezen irányelvvel nem ellentétes az, ha valamely tagállam az uniós jog tiszteletben tartásával olyan szabályozást ír elő, amely lehetővé teszi az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között kötött, egy vagy több tisztességtelen feltételt

tartalmazó szerződés egészében történő semmissé nyilvánítását, amennyiben ez a fogyasztó fokozottabb védelmét biztosítja (a rendelkező rész 1. pontja).

2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, [EU:C:2012:349](#))

Késedelmi kamatokra vonatkozó tisztességtelen feltétel – Fizetési meghagyásos eljárás – A nemzeti bíróság hatáskörei

Az alapeljárás Spanyolországban folyt, ahol a bíróságok hatáskörébe tartoznak a pénzbeli, lejárt és követelhető, 30 000 eurót meg nem haladó értékű tartozás megfizetésére irányuló kérelmek, feltéve, hogy a tartozás összege megfelelően bizonyított. Ha e követelményekkel összhangban terjesztenek elő ilyen kérelmet, az adósnak meg kell fizetnie a tartozást, vagy 20 napos határidőn belül ellentmondással élhet, és kérheti, hogy az ügyet rendes polgári eljárás keretében bírálják el.

A spanyol szabályozás azonban nem jogosítja fel a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróságot arra, hogy hivatalból megállapítsa az eladók vagy szolgáltatók és a fogyasztók közötti szerződésekben foglalt tisztességtelen kikötések semmisségét. Ezért az ilyen szerződések feltételei tisztességtelen jellegének az értékelése csak abban az esetben megengedett, ha a fogyasztó ellentmondással él.

Ezenfelül, ha a spanyol bíróság jogosult a fogyasztási szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel érvénytelenségének a megállapítására, a nemzeti szabályozás lehetővé teszi a számára, hogy a szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse a tisztességtelen jelleg kiküszöbölése érdekében.

A jelen ügyben egy magánszemély gépjármű megvásárlása céljából 30 000 eurós összegű kölcsönszerződést kötött egy spanyol bankkal. Bár a vitatott szerződés lejáratának időpontjaként 2014-t határozták meg, a hitelező bank úgy vélte, hogy e szerződés ezen időpontot megelőzően lejárt, mivel 2008 szeptemberében hét havi törlesztőrészlet még nem került megfizetésre. A bank ezért a Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Sabadellhez (sabadelli 2. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) fordult, hogy kötelezze a bankot a meg nem fizetett havi törlesztőrészletek felek által kikötött kamatokkal és költségekkel növelt összegének megfizetésére. A bíróság egyrészt hivatalból megállapította a késedelmi kamatokra vonatkozó kikötés semmisségét azzal az indokkal, hogy az tisztességtelen jellegűnek minősül, mivel a kamat mértékét 29%-ban állapították meg, másrészt a törvényes és késedelmi kamatlábakra hivatkozva az említett kamatláb mértékét 19%-ban állapította meg. Ezenfelül arra kötelezte a hitelintézetet, hogy számolja újra a kamatok összegét.

Az e határozat elleni fellebbezési eljárásban a kérdést előterjesztő spanyol bíróság többek között azt kívánta megtudni, hogy a 93/13 irányelvvel összeegyeztethető-e az a spanyol szabályozás, amely a bíróságok számára nemcsak azt teszi lehetővé, hogy eltekintsenek a tisztességtelen feltételek alkalmazásától, hanem azt is, hogy azok tartalmát módosítsák.

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv szerint az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben foglalt tisztességtelen feltétel a fogyasztóra nem kötelező, és az ilyen feltételt tartalmazó szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket, ha az a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy ezen irányelvvel ellentétes a spanyol szabályozás, mivel a nemzeti bíróság számára lehetővé teszi, hogy a tisztességtelen feltétel érvénytelenségének a megállapítása esetén e feltétel tartalmát módosítsa (a rendelkező rész 2. pontja).

E lehetőségnek a nemzeti bíróság számára történő elismerése a tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való egyszerű alkalmazhatatlansága következtében megszüntethetné az eladókra vagy szolgáltatókra gyakorolt visszatartó hatást. Emiatt e lehetőség nem tudna a fogyasztók számára olyan hatékony védelmet biztosítani, mint amelyet e feltételek alkalmazhatatlansága eredményez. Ha ugyanis a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnának ilyen feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is kellene állapítani, a szerződést a nemzeti bíróság kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítva legyenek (69. pont).

Következésképpen a nemzeti bíróságok abban az esetben, ha a tisztességtelen feltétel fennállását megállapítják, csak arra kötelesek, hogy az ilyen feltétel alkalmazásától eltekintsenek annak érdekében, hogy az ne váltsa ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, de nem jogosultak arra, hogy a feltétel tartalmát módosítsák. A feltétel kereténél szolgáló szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés hatályban tartása jogilag lehetséges (65. pont).

2. A tisztességtelen feltétel helyettesítése

2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

Külföldi pénznemben meghatározott fogyasztói hitelszerződések – Az átváltási árfolyamra vonatkozó feltételek – A kölcsön folyósítására alkalmazandó vételi árfolyam és a törlesztésére alkalmazandó eladási árfolyam közötti különbség – A „tisztességtelennek” minősített feltétellel kapcsolatban a nemzeti bíróságot megillető hatáskör – A tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése – Megengedhetőség

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,³⁸ a Bíróság azt is kimondta, hogy amennyiben – mint a jelen ügyben – a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén teljesíthetatlenné válik a szerződés, a 93/13 irányelvvel nem ellentétes, hogy a nemzeti bíróság a megtámadott feltételt a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítse. E megoldás ugyanis lehetővé teszi az irányelv céljának elérését, amely többek között a felek közötti egyenlőség helyreállítására irányul, a lehető legnagyobb mértékben fenntartva ugyanakkor a szerződés egészének érvényességét (a rendelkező rész 3. pontja).

Ha az ilyen helyettesítés nem lenne megengedett, és a bíróságnak semmisnek kellene nyilvánítania a szerződést, a semmisség szankciójának visszatartó ereje, valamint a fogyasztó védelmére irányuló cél kerülne veszélybe. A jelen esetben a megsemmisítésnek az lenne a következménye, hogy a visszafizetendő teljes fennmaradt kölcsönösszeg esedékessé válna. Márpedig ez meghaladná a fogyasztó pénzügyi képességeit, és ezért jobban büntetné őt, mint a hitelezőt, amely e következményre tekintettel lehetséges, hogy nem lesz annak elkerülésére ösztönözve, hogy ilyen kikötéseket illesszen a szerződéseibe (83. és 84. pont).

³⁸ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 12. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

2019. október 3-i Dziubak ítélet (C-260/18, EU:C:2019:819)

Devizaalapú jelzáloghitel – A pénznemek közötti átváltási árfolyam meghatározására vonatkozó feltétel – Szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából eredő joghatások – A bíróság azon lehetősége, hogy a tisztességtelen feltételeket a polgári jog általános kikötései alapján orvosolja – A fogyasztó érdekének vizsgálata – A szerződés tisztességtelen feltételek nélküli fennmaradása

Az adós házaspár 2008-ban lengyel złotyban (PLN) denominált, azonban a svájci frankhoz (CHF) kötött jelzáloghitel-szerződést kötött a Raiffeisen bankkal. Így, bár a hitel folyósítása PLN-ben történt, a hitel alapján visszafizetendő összeg törlesztőrészeit CHF-ben fejezték ki, azokat azonban a hitelfelvevők bankszámlájáról PLN-ben emelték le. A hitel kifizetésekor a hitel alapján visszafizetendő és CHF-ben kifejezett összeget a hitel folyósításának időpontjában a Raiffeisen hatályos PLN-CHF vételi árfolyama alapján határozták meg, míg a törlesztőrészeit e bank esedékességük napján alkalmazandó PLN-CHF eladási árfolyama alapján számolták ki. A hitelfelvevőkre, mivel CHF-alapú hitelszerződést kötöttek, e deviza kamatlába alapján számított kamatláb vonatkozott, amely alacsonyabb volt, mint a PLN-kamatláb, ki voltak azonban téve a PLN-CHF átváltási árfolyam változásából eredő árfolyamkockázatnak.

A hitelfelvevők keresetet terjesztettek a Sąd Okręgowy w Warszawie (varsói területi bíróság, Lengyelország) elé, és a szóban forgó hitelszerződés semmisségének megállapítását kérték arra hivatkozva, hogy a szerződésben szereplő, olyan árfolyamrés alkalmazására vonatkozó feltételek, amely szerint a hitel folyósításakor a vételi árfolyamot, a törlesztőrészeit kiszámításához azonban az eladási árfolyamot kell alapul venni, jogellenes és tisztességtelen feltételeknek minősülnek, és azok a 93/13 irányelv értelmében nem kötik a feleket

A hitelfelvevők szerint az említett feltételek elhagyásával lehetetlen lenne meghatározni a megfelelő átváltási árfolyamot, így a szerződés nem maradhatna fenn. Azt állítják továbbá, hogy még ha a hitelszerződés – mint CHF-hez már nem kötött, PLN-ben denominált hitelszerződés – teljesíthető is lenne a tisztességtelen feltételek nélkül, e hitelre továbbra is a CHF-hez kötött kedvezőbb kamat vonatkozna.

A Kásler ítéletre³⁹ hivatkozva az előterjesztő bíróság azt a kérdést terjesztette a Bíróság elé, hogy a tisztességtelen feltételek az elhagyásuk esetén helyettesíthetők-e a lengyel jog azt előíró általános rendelkezéseivel, hogy a valamely szerződésben kifejezett joghatásokat a méltányosság elvéből vagy a bevett szokásokból eredő következmények révén kell kiegyensúlyozni.

A nemzeti bíróság arra is választ vár, hogy a 93/13 irányelv lehetővé teszi-e a szerződés érvénytelenségének megállapítását abban az esetben, ha a szerződés tisztességtelen feltételek nélküli fenntartása annyiban megváltoztatná a szerződés elsődleges tárgyának jellegét, amennyiben a szóban forgó hitel ugyan már nem lenne CHF-hez kötött, a kamatait továbbra is e devizakamatláb alapján számítanák ki.

Ítéletében a Bíróság először is megállapította, hogy a Kásler ítéletben megfogalmazott helyettesíthetőség a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésére vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezéseire korlátozódik, és többek között azon az előfeltevésen alapul, hogy e rendelkezések nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket. (59. pont)

³⁹ Az 1.2. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részében ismertetett 2014. április 30-i [Kásler és Káslerné Rábai ítélet](#) (C-26/13, EU:C:2014:282).

E rendelkezések ugyanis vélhetően azt tükrözik, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek között egyensúlyt teremtett arra az esetre, ha a felek vagy nem tértek el a nemzeti jogalkotó által az érintett szerződések tekintetében előírt általános szabályoktól, vagy kifejezetten a nemzeti jogalkotó által e célból bevezetett szabály alkalmazhatósága mellett döntöttek. Márpedig nem tűnik úgy, hogy a lengyel jog fent hivatkozott általános rendelkezéseit a jogalkotó ezen egyensúly megteremtése érdekében külön értékelte volna, így e rendelkezésekre nem vonatkozik a tisztességtelen jelleg hiányára vonatkozó vélelem (60. és 61. pont).

Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy ezek a rendelkezések nem orvosolhatják a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságait (62. pont).

Ebben az összefüggésben a Bíróság álláspontja az, hogy mivel a helyettesíthetőség a fogyasztóvédelem biztosítását szolgálja azáltal, hogy védi a fogyasztó tényleges és aktuális érdekeit a szóban forgó szerződés teljes érvénytelenségének megállapításából eredő esetleges hátrányos következményektől, e következményeket szükségszerűen az érintett tisztességtelen feltételek mellőzésére irányuló jogvita időpontjában fennálló vagy előre látható körülmények alapján, nem pedig a szerződéskötéskor fennálló körülmények alapján kell értékelni (a rendelkező rész 2. pontja).

A Bíróság ezt követően emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv értelmében a szerződés a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyását követően a változatlanul fennmaradó feltételek tekintetében köti a feleket, amennyiben a szerződés a tisztességtelen feltételek elhagyásával fennmaradhat, és ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés ilyen módon való fennmaradása jogilag lehetséges. E tekintetben a Bíróság megjegyezte, hogy a nemzeti bíróság szerint úgy tűnik, hogy az árfolyamrészre vonatkozó kikötések pusztán elhagyását követően a szerződés elsődleges tárgyának jellege megváltozik a CHF-hez kötöttség elhagyásának és a CHF kamatlába alapján számított kamat további alkalmazásának együttes hatása következtében. Márpedig, mivel egy ilyen módosítás a lengyel jog szerint jogilag lehetetlennek tűnik, az irányelv nem zárja ki, hogy a lengyel bíróság megállapítsa a vitatott szerződés érvénytelenségét (39., 42. és 43. pont).

Ezzel kapcsolatban a Bíróság kiemelte, hogy a vitatott kikötések semmisségének megállapítása nem csupán az indexálási mechanizmus és az árfolyamrész elhagyásához vezetne, hanem közvetetten az árfolyamkockázat megszűnéséhez is, ami közvetlenül kapcsolódik a hitel devizához kötöttségéhez. Márpedig a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötések határozzák meg a devizaalapú hitelszerződés elsődleges tárgyát, így a szóban forgó hitelszerződés fenntartásának objektív lehetősége e körülmények között mindenestre bizonytalannak tűnik (44. pont).

Végül a Bíróság emlékeztetett arra, hogy amennyiben a fogyasztó úgy dönt, hogy nem hivatkozik az irányelv által a tisztességtelen feltételekkel szemben létrehozott védelmi rendszerre, az nem alkalmazandó. E tekintetben a Bíróság pontosította, hogy a fogyasztónak még inkább joga van arra, hogy lemondjon arról, hogy – ugyanezen rendszert alkalmazva – védelemben részesüljön a szerződés teljes érvénytelenségének megállapításából eredő hátrányos következményekkel szemben, amennyiben e védelemre nem kíván hivatkozni (55. pont).

2019. november 7-i Kanyeba és társai ítélet C-349/18–C-351/18 egyesített ügyek,
[EU:C:2019:936](#)⁴⁰

*Vasúttársaság általános szállítási feltételei – Eltérést nem engedő törvényi vagy rendeleti rendelkezések
 – Pótdíjkikötés – A nemzeti bíróság hatásköre*

Ez az ítélet a belga államvasúti társaság (SNCB) és három utas közötti, az ez utóbbiaktól vonaton menetjegy nélkül történő utazás miatt követelt pótdíj tárgyában folyamatban lévő három jogvita keretébe illeszkedik. Miután ugyanis ezen utasok megtagadták a helyzetük úgy történő rendezését, hogy vagy haladéktalanul megfizetik az emelt összegű menetdíjat vagy utólagosan egy átalányösszeget, az SNCB bíróság elé idéztette őket annak érdekében, hogy ez utóbbi kötelezze e személyeket a szállítási feltételeinek az említett megsértése miatt neki járó összegek megfizetésére. Az SNCB ennek keretében azt állította, hogy a közte és az utasok között nem szerződéses, hanem közigazgatási jogviszony áll fenn, mivel nem vásároltak menetjegyet. Az ügyekben eljáró kérdést előterjesztő bíróság többek között a 93/13 irányelv által az ilyen, közlekedési társaság szolgáltatásait menetjegy nélkül igénybe vevő utasok számára biztosított védelem terjedelméről kérdezte a Bíróságot.

A Bíróság előzetesen emlékeztetett arra, hogy – amint az a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdéséből következik – azok a szerződési feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröznek, nem tartoznak ezen irányelv rendelkezéseinek hatálya alá, és a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a szóban forgó feltétel ezen irányelv hatálya alóli kizárás körébe tartozik-e. A Bíróság ugyanakkor azt az esetet alapul véve, hogy e feltétel e hatály alá tartozik, a nemzeti bíróság azon, a 93/61 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerinti hatásköréről foglalt állást, amikor egy szerződési feltételnek az ezen irányelv értelmében vett tisztességtelen jellegét állapítja meg (61. pont).

A Bíróság kimondta, hogy e rendelkezéssel az is ellentétes, ha a nemzeti bíróság az említett kikötést a saját szerződési joga elveinek alkalmazásával kiegészítő jellegű nemzeti rendelkezéssel helyettesíti, kivéve ha a szóban forgó szerződés nem maradhat fenn a tisztességtelen feltétel megsemmisítése esetén, és ha a szerződés egészének megsemmisítése a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek teszi ki (a rendelkező rész 2. pontja).

2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet (nagytanács) (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))

Jelzáloghitel-szerződés – Változó kamatláb – A takarékpénztárak jelzálog-fedezetű kölcsönein alapuló referenciamutató – Jogszabályi vagy közigazgatási rendelkezésből eredő mutató – Az ilyen feltétel eladó vagy szolgáltató általi egyoldalú beillesztése – Az átláthatósági követelmény nemzeti bíróság általi vizsgálata – A feltétel tisztességtelen jellege megállapításának következményei

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,⁴¹ a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes, ha a nemzeti bíróság a szerződési jog elveinek alkalmazásával elhagyja az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltételt, és azt a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesíti olyan helyzetekben, amelyekben a feltétel érvénytelenségének

⁴⁰ Ez az ítélet ismertetésre kerül az „Egyéb joghatások”, című V.3. fejezetben is.

⁴¹ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – Kötelező törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek” című 3.1. részét, 9. o.

kimondása miatt a bíróságnak a teljes szerződés semmisségét kellene megállapítania, és ezzel a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki (61. pont).

A szerződés semmisségének ezen megállapítása következtében ugyanis főszabály szerint azonnal esedékessé válik a részletekben megfizetendő kölcsönösszeg fennmaradó része, amelynek megfizetése valószínűleg meghaladja a fogyasztó pénzügyi képességeit, így az inkább őt bünteti, mint a kölcsönadót, ebből következően a semmisség megállapítása az utóbbit nem téríti el attól, hogy ilyen feltételeket illesszen az általa kínált szerződésekbe. A jelen ügyben a spanyol jogalkotó a vitatott kölcsönszerződés megkötése óta „helyettesítő” mutatót vezetett be, amely – és ezt a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia – diszpozitív jellegű. E körülmények között a Bíróság megállapította, hogy az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes, ha a kölcsön változó kamatainak kiszámításához referenciamutatót meghatározó tisztességtelen szerződési feltétel semmissége esetén a nemzeti bíróság e mutatót a szerződés felei közötti ellentétes megállapodás hiányában alkalmazandó, említett helyettesítő mutatóval váltja fel, amennyiben az érintett jelzálog-fedezett kölcsönszerződés az említett tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem maradhat fenn, és ha a teljes szerződés semmisségének megállapítása a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki (63–67. pont, valamint a rendelkező rész 4. pontja).

2023. január 12-i D. V. (Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve) ítélet (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Ügyvéd és fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés – Az ügyvédi díjak óradíj elve szerinti megfizetését előíró kikötés – A 6. cikk (1) bekezdése – A „tisztességtelennek” minősített feltétellel kapcsolatban a nemzeti bíróságot megillető hatáskör

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,⁴² a Bíróság az ügyvéd és a fogyasztó között létrejött, jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződésben szereplő, a szolgáltatások árát az óradíj elve alapján rögzítő kikötés tisztességtelenségének megállapításából eredő következményekről határozott. A Bíróság ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy a nemzeti bíróság köteles mellőzni e kikötés alkalmazását, kivéve ha azt a fogyasztó ellenzi (55. pont).

A Bíróság pontosította, hogy amennyiben a releváns belső jogi rendelkezések alapján a jogi szolgáltatások nyújtására irányuló szerződés az árra vonatkozó tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, és e szolgáltatásokat teljesítették, a 93/13 irányelvvel nem ellentétes sem e szerződés érvénytelenné nyilvánítása, sem az, hogy a nemzeti bíróság helyreállítsa azt a helyzetet, amelyben a fogyasztó e feltétel hiányában lenne, még akkor sem, ha ez azt eredményezi, hogy az eladó vagy szolgáltató semmilyen díjat nem kap a szolgáltatásaiért (59. pont).

Ami azokat a következményeket illeti, amelyeket az alapügyben szóban forgó szerződések felmondása a fogyasztóra nézve előidézhetne, a Bíróság felidézi ítélkezési gyakorlatát, amelynek értelmében a kölcsönszerződést illetően az ilyen szerződés teljes egészében történő megsemmisítése főszabály szerint azonnal esedékessé teszi a kölcsön fennmaradó összegét olyan arányban, amely meghaladhatja a fogyasztó pénzügyi teljesítőképességét, és különösen káros következményekkel járhatna a fogyasztó számára. Mindazonáltal a szerződés érvénytelenné

⁴² A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az I.3. fejezetnek „A 93/13 irányelv hatálya alóli kizárás – A szerződés fő tárgyát meghatározó, illetve az árra vagy díjazásra, valamint az ellenszolgáltatásként nyújtandó szolgáltatásokra vagy árukra vonatkozó szerződési kikötések” című 3.2. részét, 15. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetben, valamint „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

nyilvánításának különösen hátrányos jellege nem korlátozható kizárólag a tisztán pénzügyi jellegű következményekre (61. pont).

Nem kizárt ugyanis, hogy a már teljesített jogi szolgáltatások nyújtására vonatkozó szerződés megsemmisítése jogbizonytalanságot teremt a fogyasztó számára, különösen abban az esetben, ha a nemzeti jog lehetővé tenné az eladó vagy szolgáltató számára, hogy e szolgáltatásokért a semmisnek nyilvánított szerződéstől eltérő alapon kérjen díjazást. Ezenkívül a szerződés érvénytelenségének esetlegesen kihatása lehet az e szerződés alapján végzett cselekmények érvényességére és hatékonyságára is (62. pont).

E körülmények között a Bíróság megállapította, hogy abban az esetben, amennyiben valamely szerződés teljes érvénytelenségének megállapítása a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek teszi ki – aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata –, a 93/13 irányelvvel nem ellentétes az, hogy a nemzeti bíróság a tisztességtelen kikötés semmisségét orvosolja azáltal, hogy a nemzeti jog valamely diszpozitív vagy az említett szerződés feleinek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezésével helyettesíti. Ezzel szemben ezen irányelvvel ellentétes, hogy a nemzeti bíróság a megsemmisített tisztességtelen kikötést az említett szolgáltatásokért járó díjazás mértékének bíróság általi becslésével helyettesíti (a rendelkező rész 4. pontja).

3. Egyéb joghatások

2015. január 21-i Unicaja Banco és Caixabank ítélet (C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13, EU:C:2015:21)

Jelzálogszerződések – Késedelmi kamatra vonatkozó kikötések – Tisztességtelen feltételek – Jelzálogtárgyra vezetett végrehajtási eljárás – A kamatok összegének mérséklése – A nemzeti bíróság hatásköre

Az alapügyek az Unicaja Banco és a Caixabank által kezdeményezett, jelzálogjogok érvényesítése iránti végrehajtási eljárások. Az alapügyek tárgyát képező valamennyi kölcsönszerződés tartalmazott továbbá egy olyan záradékot, amely szerint abban az esetben, ha a kölcsönvevő nem tett eleget a fizetési kötelezettségének, a hitelintézet előre hozhatta az eredetileg megállapított esedékességet, és követelhetette a teljes tőketartozás megfizetését a megállapított kamatokkal, késedelmi kamatokkal, jutalékokkal, költségekkel és díjakkal együtt. Az Unicaja Banco és a Caixabank végrehajtás iránti eljárásokat indított a kérdést előterjesztő bíróság előtt a szóban forgó jelzálogszerződésekben szereplő késedelmi kamatok alkalmazásával megállapított összegekre.

Ezen eljárások keretében e bíróság a késedelmi kamat mértékére vonatkozó feltételeknek, valamint e kamatmértéknek a fizetési késedelem miatt idő előtt esedékessé váló tőketartozásra való alkalmazásának a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „tisztességtelen” jellegét vizsgálta meg. A kérdést előterjesztő bíróságnak azonban kétségei merültek fel azon jogkövetkezményekkel kapcsolatban, amelyeket az említett feltételek tisztességtelen jellegéből azon nemzeti szabályozás alapján kell levonni, amelynek értelmében a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás során eljáró bíróság köteles kiigazítani a jelzálogalapú kölcsönszerződésnek a törvényes kamatmértéknél háromszor magasabb mértékű késedelemi kamatot előíró feltétele alapján fennálló tartozás összegét, úgy, hogy olyan késedelmi kamatot alkalmaz, amely e küszöbértéket nem haladja meg.

A Bíróság e tekintetben először is megállapította, hogy a kérdést előterjesztő bíróság szerint az előtte folyamatban lévő végrehajtási eljárások tárgyát képező jelzálogalapú kölcsönszerződések késedelmi kamatra vonatkozó feltételei a 93/13 irányelv 3. cikke értelmében véve „tisztességtelenek” (27. pont). Ebben az összefüggésben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy ami azon következtetéseket illeti, amelyeket a fogyasztó eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésében szereplő rendelkezés tisztességtelen jellegének megállapításából le kell vonni, a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a szövegéből következik, hogy a nemzeti bíróságok csupán arra kötelesek, hogy a tisztességtelen feltétel alkalmazásától eltekintsenek annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, de nem jogosultak arra, hogy a feltétel tartalmát módosítsák. A szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés jogilag ilyen módon fennmaradhat (28. pont).

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokból kiderül, hogy az alapügyben érintett nemzeti rendelkezés a saját lakhatás céljára szolgáló lakóingatlan megszerzésére nyújtott és ezen ingatlanra alapított jelzálogjoggal biztosított kölcsönök vagy hitelek késedelmi kamatainak mérséklését írja elő (35. pont). E rendelkezés hatálya kiterjed minden jelzálogalapú kölcsönszerződésre, és ekképpen különbözik a 93/13 irányelv hatályától, amely kizárólag az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben szereplő tisztességtelen feltételekre vonatkozik. Ebből következően az olyan törvényes kamatmérték háromszorosával egyenlő késedelmi kamatmértéknek megfelelő küszöbérték tiszteletlen tartására vonatkozó kötelezettség, mint amilyenről a jogalkotó rendelkezett, egyáltalán nem határozza meg előre a bíróságnak a késedelmi kamatot kikötő feltétel tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelését (36. pont).

Ebben az összefüggésben a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a szerződéskötés időpontjában a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, valamint a szerződéskötés valamennyi körülményének figyelembevételével kell megítélni. Ebből következik, hogy ezzel összefüggésben értékelni kell azokat a következményeket is, amelyeket az említett feltétel a szerződésre irányadó jog keretében előidézhet, és ez a nemzeti jogrend szerinti vizsgálatot feltételez (37. pont). E tekintetben a Bíróság emlékeztetett továbbá arra, hogy a kizárólag magánszemélyek közötti jogvita esetén a belső jogi rendelkezések alkalmazása során a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni, és azt – amennyire csak lehetséges – az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy az általa követett céllal összhangban álló eredményre jusson (38. pont).

Következésképpen a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az alapügyben szereplőhöz hasonló nemzeti rendelkezés, amennyiben nem határozza meg előre az említett nemzeti bíróságnak az ilyen feltétel tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelését, és nem képezi akadályát annak, hogy e bíróság a szóban forgó feltételt mellőzze, ha meg kell állapítania annak „tisztességtelen” jellegét. Ha ugyanis a nemzeti bíróság olyan szerződési feltételt észlel, amely a nemzeti jog által előírt késedelmi kamat mértékénél alacsonyabb mértékű késedelmi kamatra vonatkozik, az ilyen törvényes felső határ kikötése nem akadályozza meg az említett bíróságot abban, hogy e feltétel esetleges tisztességtelen jellegét értékelje (40. pont és a rendelkező rész).

Ezzel szemben, ha a jelzálogalapú kölcsönszerződés valamely kikötésében előírt késedelmi kamatmérték magasabb a nemzeti jog által előírt mértéknél, és azt e jognak megfelelően csökkenteni kell, az ilyen körülmény nem akadályozhatja meg azt, hogy a nemzeti bíróság e mérséklésre irányuló intézkedésen túl levonhassa az e kamatmértéket tartalmazó feltételnek a 93/13 irányelv szerinti

esetleges tisztességtelen jellegéből származó valamennyi következtetést, adott esetben e feltétel megsemmisítése által (41. és 42. pont).

2018. augusztus 7-i Banco Santander ítélet (C-96/16 és 94/17, [EU:C:2018:643](#))

Követelés engedményezése – Fogyasztói kölcsönszerződés – E szerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelési szempontok – E jelleg jogkövetkezményei

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,⁴³ a Bíróság kifejtette, hogy a 93/13 irányelvvel nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, mint a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) ítélkezési gyakorlata, amely szerint a fogyasztói kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő, meg nem tárgyalta feltétele tisztességtelen jellegéből eredő jogkövetkezmény az, hogy teljes egészében törlik e késedelmi kamatokat, de az e szerződésben kikötött ügyleti kamatokat továbbra is felszámítják (a rendelkező rész 3. pontja).

A Bíróság így kimondta, hogy nem következik ezen irányelvből, hogy valamely kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének mellőzése vagy megsemmisítése, abból kifolyólag, hogy tisztességtelen jellegű, szükségképpen magával vonná egyúttal e szerződés ügyletikamat-mértéket kikötő feltételének mellőzését vagy megsemmisítését is, annál is inkább, mert e különböző feltételeket világosan el kell határolni egymástól. A Bíróság ez utóbbi tekintetben megállapította, hogy a késedelmi kamatok célja az, hogy szankcionálják azt, ha az adós nem teljesíti a kölcsön szerződésben kikötött esedékesség szerinti visszafizetésére vonatkozó kötelezettségét, hogy visszatartsák az adóst a kötelezettségei késedelmes teljesítésétől, és adott esetben ellentételezzék a hitelezőt a fizetési késedelem okán bekövetkező veszteségért. Az ügyleti kamatok funkciója ellenben valamely pénzösszeg hitelező általi rendelkezésre bocsátásának ezen összeg visszafizetéséig terjedő díjazása. E megfontolások irányadók függetlenül attól, hogy milyen módon vannak megfogalmazva a késedelmi kamat és az ügyleti kamat mértékét meghatározó szerződési feltételek. Így konkrétan e megfontolások nemcsak akkor érvényesek, ha a késedelmikamat-mérték az ügyletikamat-mértéktől függetlenül, külön feltételben van meghatározva, hanem akkor is, ha a késedelmikamat-mértéket az ügyletikamat-mérték bizonyos százalékponttal való növelése formájában fejezik ki. Ez utóbbi esetben, mivel a tisztességtelen feltétel e növekményben jelenik meg, a 93/13 irányelv csak azt követeli meg, hogy az említett növekményt semmisítsék meg (76. és 77. pont).

2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria ítélet (nagytanács) (C-70/17 és C-179/17, [EU:C:2019:250](#))

Jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés lejárat előtti megszüntetésére vonatkozó kikötés – A kikötés részlegesen tisztességtelen jellegének megállapítása – A „tisztességtelennek” minősített feltétellel kapcsolatban a nemzeti bíróságot megillető hatáskör – A tisztességtelen feltétel nemzeti jogi rendelkezéssel történő helyettesítése

Az alapügyek felperesei Spanyolországban olyan jelzálog-fedezetű kölcsönszerződéseket kötöttek, amelyekben – többek között egyetlen törlesztőrészlet megfizetésének elmulasztása esetére – a szerződés lejárat előtti megszüntetését lehetővé tévő kikötés szerepelt.

⁴³ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetet, 19. o.

A kérdést előterjesztő bíróságok lényegében azzal a kérdéssel fordultak a Bírósághoz, hogy a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkét lényegében úgy kell-e értelmezni, hogy ha egy jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés lejárat előtti esedékessé válására vonatkozó kikötést tisztességtelennek minősítenek, akkor e szerződés részlegesen, a tisztességtelen elemek elhagyásával fenntartható. Azt is meg kívánják tudni, hogy ellenkező esetben e rendelkezések értelmezhetők-e úgy, hogy az e kikötés alapján megindított, jelzálog érvényesítésére irányuló végrehajtási eljárás a nemzeti jog kiegészítő alkalmazásának köszönhetően mégis tovább folytatódhat, mivel ezen eljárás lefolytatásának lehetetlensége ellentétes lehet a fogyasztók érdekeivel.

E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy egyrészt azokkal ellentétes az, hogy egy jelzálog fedezetű kölcsönszerződés lejárat előtti megszüntetésére vonatkozó, tisztességtelennek minősített kikötést az annak tisztességtelenségét megalapozó elemek elhagyásával részlegesen fenntartanak, amennyiben azok elhagyása az említett kikötés tartalmának a lényegét érintő megváltoztatását eredményezi. A Bíróság ezt követően azt állapította meg, hogy ugyanezen cikkekkal nem ellentétes az, hogy a nemzeti bíróság úgy orvosolja az ilyen, tisztességtelen feltétel semmisségét, hogy azt azon jogszabály új, a szerződés feleinek megállapodása esetén alkalmazandó szövegével helyettesíti, amelyen e kikötés alapult, amennyiben a szóban forgó jelzálog fedezetű kölcsönszerződés az említett tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem maradhat fenn, és a teljes szerződés megsemmisítése esetén a fogyasztót különösen káros következmények érik (rendelkező rész).

Kétségtelen, hogy ha a nemzeti bíróság megállapítja az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó által kötött szerződésben foglalt tisztességtelen feltétel érvénytelenségét, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely a nemzeti bíróság számára lehetővé teszi, hogy a szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse. Ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt. E lehetőség ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (53. és 54. pont).

Olyan helyzetben azonban, amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés valamely tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az, hogy a nemzeti bíróság a szerződések jogára vonatkozó elvek alkalmazásával a tisztességtelen feltételt úgy semmisíti meg, hogy azt a nemzeti jog valamely kiegészítő rendelkezésével helyettesíti olyan helyzetekben, amelyekben a tisztességtelen kikötés érvénytelenségének megállapítása arra kötelezné a bíróságot, hogy a szerződést teljes egészében semmisítse meg, és ezzel a fogyasztót különösen káros következményeknek tegye ki, ezáltal büntetve őt (56. pont).

Az ilyen helyettesítés a 93/13 irányelv céljára tekintettel teljes mértékben igazolt. Ez ugyanis megfelel ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének, mivel e rendelkezés arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által létrehozott formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsák (57. pont).

Ha nem volna megengedett a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely kiegészítő rendelkezésével való helyettesítése, és a bíróságnak egészében meg kellene semmisítenie a

szerződést, a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék, és ily módon a szerződés megsemmisítéséből eredő visszatartó erő veszélybe kerülne. A kölcsönszerződést illetően ugyanis az ilyen semmissé nyilvánításnak főszabály szerint az a következménye, hogy a részletekben megfizetendő fennmaradó kölcsönösszeg azonnal esedékessé válik, ami azzal a kockázattal jár, hogy meghaladja a fogyasztó pénzügyi képességeit, és ezért jobban bünteti őt, mint a hitelezőt, amely ennek következtében nem lesz annak elkerülésére ösztönözve, hogy ilyen kikötéseket illesszen az általa kínált szerződésekbe (58. pont).

A Bíróság hasonló indokokból állapítja meg, hogy olyan helyzetben, amikor egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között létrejött jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés nem maradhat fenn valamely tisztességtelen feltétel elhagyását követően, amelynek szövege valamely, a szerződés feleinek megállapodása esetén alkalmazandó jogszabályi rendelkezésen alapul, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az, hogy a nemzeti bíróság e kikötést e szerződés semmisségének elkerülése céljából a vonatkozó jogszabályi rendelkezésnek a szerződéskötést követően bevezetett új változatával helyettesíti, amennyiben a szerződés megsemmisítése esetén a fogyasztót különösen káros következmények érnék (59. pont).

A kérdést előterjesztő bíróságok feladata, hogy a belső jogszabályok értelmében és objektív megközelítésből vizsgálják, hogy ezen kikötések elhagyása azzal a következménnyel jár-e, hogy a jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés már nem maradhat fenn.

Ilyen esetben a kérdést előterjesztő bíróságok feladata annak vizsgálata is, hogy az alapügyekben szereplő jelzálog-fedezetű kölcsönszerződések megsemmisítése folytán az érintett fogyasztókat különösen káros következmények érik-e. E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az ilyen megsemmisítés különösen a nemzeti jog azon részletes eljárási szabályait befolyásolhatja, amelyek szerint a bankok bírósági úton követelhetik a fogyasztóktól a teljes, még törlesztendő kölcsönösszeg megfizetését (61. pont).

2019. november 7-i Kanyeba és társai ítélet (C-349/18–C-351/18 egyesített ügyek, [EU:C:2019:936](#))

Vasúttársaság általános szállítási feltételei – Pótdíjkikötés – A nemzeti bíróság hatásköre

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,⁴⁴ a Bíróság egy szolgáltató és fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő, pótdíjra vonatkozó kikötéséről határozva megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes, ha az ilyen pótdíjkikötés tisztességtelen jellegét megállapító nemzeti bíróság csökkentse az e kikötés által a fogyasztóra kirótt pótdíj összegét (a rendelkező rész 2. pontja).

⁴⁴ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A tisztességtelen feltétel helyettesítése” című V.2. fejezetet, 53. o.

2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Jelzáloghitel-szerződés – A kamatlábak változásainak korlátozására vonatkozó kikötés (úgynevezett „küszöbkikötés”) – Novációs szerződés – A szerződés feltételeivel szembeni keresetindításról való lemondás – A kötelező jelleg hiánya

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,⁴⁵ a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés valamely feltétele, amelynek tisztességtelen jellege bírósági úton megállapítható, az ezen eladó vagy szolgáltató és e fogyasztó közötti novációs szerződés tárgyát képezze, amely szerződéssel a fogyasztó lemond azon jogkövetkezményekről, amelyeket e feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása vonna maga után, azzal a feltétellel, hogy e lemondás a fogyasztó szabad és tájékozott hozzájárulásán alapul, aminek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata (a rendelkező rész 1. pontja).

A Bíróság kifejtette, hogy az a tény, hogy a fogyasztó lemond arról, hogy valamely tisztességtelen feltétel semmisségére hivatkozzon, csak akkor vehető figyelembe, ha a lemondáskor a fogyasztó tudatában volt a feltétel nem kötelező jellegének és az abból eredő következményeknek. Csak ebben az esetben tekinthető úgy, hogy az ilyen feltétel novációjának fogyasztó általi elfogadása a 93/13 irányelv 3. cikkében előírt követelmények tiszteletben tartása mellett, szabad és tájékozott hozzájáruláson alapul, aminek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata (29. pont).

4. A semmisség megállapítása joghatásainak időbeli korlátozása**2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo ítélet (nagytanács) (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, [EU:C:2016:980](#))**

Jelzálogkölcson – Tisztességtelen feltételek – A semmisség megállapítása – Valamely tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő joghatások nemzeti bíróság által történő időbeli korlátozása

Az alapügyek jelzálogkölcson-szerződésekbe illesztett olyan minimumértéket meghatározó kikötéseket érintettek, amely alá a változó kamatláb nem csökkenthető. Bár e „küszöbkikötéseket” a spanyol legfelsőbb bíróság egy korábbi ítélete a Bíróság 93/13 irányelv értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlata alapján tisztességtelennek nyilvánította, a Bíróság általánosan korlátozta e kikötések semmissé nyilvánításával járó visszafizetési kötelezettséget az iránymutató ítéletének kihirdetését követően jogalap nélkül megfizetett összegekre. E körülmények között az említett „küszöbkikötések” alkalmazásával érintett fogyasztók által indított keresetet elbíráló előterjesztő bíróság azt vizsgálta, hogy összeegyeztethető-e a 93/13 irányelvel a semmisség megállapításához fűződő joghatások ilyen időbeli korlátozása.

Ítéletében a Bíróság hangsúlyozta, hogy a 93/13 irányelv szerinti tisztességtelen kikötés megállapítása azzal a hatással jár, hogy az helyreállítja a fogyasztó azon helyzetét, amelyben e kikötés hiányában

⁴⁵ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd „A »tisztességtelen feltétel« fogalma” című II.1. fejezetet, 20. o. Ez az ítélet ismertetésre kerül „Az »egyedileg meg nem tárgyalt« szerződési feltétel fogalma” című II.2. fejezetben, valamint „A jóhiszeműség, az egyensúly és az átláthatóság követelménye” című III.2. fejezetben is.

találná magát. Következésképpen a jelen esetben a tisztességtelen „küszöbkikötések” megállapításának lehetővé kellett tennie a fogyasztók kárára történő jogalap nélküli gazdagodás visszatérítéséhez való jogot (66. és 67. pont).

E tekintetben a Bíróság pontosította, hogy bár a nemzeti bíróság határozhat akként is, hogy ítélete a jogbiztonság érdekében nem érinti azokat az ügyeket, amelyekről korábbi bírósági határozattal már véglegesen döntöttek, kizárólag a Bíróság feladata azonban annak meghatározása, hogy az ilyen uniós szabállyal kapcsolatban adott értelmezést időben korlátozza-e. Továbbá, mivel a „küszöbkikötések” semmisségének megállapításához fűződő joghatások időbeli korlátozása, amint azt a spanyol legfelsőbb bíróság megállapította, megfosztja a fogyasztókat a jogalap nélkül megfizetett teljes összegek teljes visszatérítéséhez való jogától, csak a fogyasztók tökéletlen és elégtelen védelmét biztosítja. E körülmények között az ilyen korlátozás az irányelvben foglaltakkal ellentétben nem minősül sem megfelelő, sem pedig hatékony eszköznek ahhoz, hogy az ilyen fajta kikötés alkalmazását megszüntesse. Az uniós joggal ezért ellentétes a tisztességtelen feltétel semmisségének megállapításából eredő visszafizetési kötelezettség ilyen időbeli korlátozása (70., 72., 73. és 75. pont, valamint a rendelkező rész).

2022. május 17-i Unicaja Banco ítélet (nagytanács) (C-869/19, [EU:C:2022:397](#))

Jelzáloghitel-szerződés – Az e szerződésben szereplő „küszöbkikötés” tisztességtelen jellege – A bírósági fellebbviteli eljárásra vonatkozó nemzeti szabályok – A tisztességtelen kikötés semmissé nyilvánítása időbeli hatályának korlátozása – Visszatérítés – A nemzeti fellebbviteli bíróság hivatalbóli vizsgálati jogköre

Az alapeljárás az L és a Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU (jogutódja az Unicaja Banco SA) között, annak tárgyában folyt, hogy a fellebbviteli bíróság nem vette figyelembe hivatalból az uniós jog megsértésén alapuló jogalapot. A bank L részére jelzálogkölcsönt nyújtott E szerződés „küszöbkikötést” tartalmazott, amelynek értelmében a változó kamatláb nem lehet alacsonyabb 3%-nál. L keresetet indított a bankkal szemben e kikötés semmisségének megállapítása és az annak alapján jogalap nélkül beszedett összegek visszatérítése iránt, arra való hivatkozással, hogy e feltételt az átláthatóságának hiánya miatt tisztességtelennek kell nyilvánítani. Az elsőfokú bíróság helyt adott a keresetnek, a nemzeti ítélkezési gyakorlat alapján időben korlátozva a visszatérítésre vonatkozó joghatásokat. A fellebbviteli bíróság, amelyhez a bank fordult, azért nem rendelte el a „küszöbkikötés” címén fizetett összegek teljes visszatérítését, mert L nem nyújtott be fellebbezést az első fokú ítélettel szemben. A spanyol jog szerint, ha az ítélet rendelkező részének egy részét egyik fél sem vitatja, akkor azt a fellebbviteli bíróság nem helyezheti hatályon kívül, és nem változtathatja meg. Ez a szabály bizonyos hasonlóságokat mutat a jogerő elvével. A spanyol legfelsőbb bíróság így a nemzeti jog uniós joggal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban fordult kérdéssel a Bírósághoz, különösen azon körülményt illetően, hogy egy nemzeti bíróság, amelyhez egy olyan ítélet elleni fellebbezéssel fordultak, amely időben korlátozza a fogyasztó által valamely tisztességtelen feltétel alapján, jogalap nélkül megfizetett összegek visszatérítését, nem hozhat fel hivatalból a 93/13 irányelv megsértésére alapított jogalapot, és nem rendelheti el az említett összegek teljes egészének megtérítését.

A Bíróság ítéletében megvizsgálta a fellebbezési eljárásra irányadó egyes nemzeti eljárásjogi elvek, így a rendelkezési elv, a „kérelemhez kötöttség” elve és a *reformatio in peius* tilalmának elve, valamint a nemzeti bíróság azon jogköre közötti kapcsolatot, hogy hivatalból vizsgálja valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét.

E tekintetben megállapítja, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti bírósági eljárási elvek alkalmazása, amelyek értelmében a tisztességtelennek minősített feltétel alapján a fogyasztó által jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítését időben korlátozó ítélet elleni fellebbezés tárgyában eljáró nemzeti bíróság nem észlelhet hivatalból e rendelkezés megsértésén alapuló jogalapot, és nem rendelheti el ezen összegek teljes visszatérítését, amennyiben nem az érintett fogyasztó teljes passzivitásának tudható be ezen időbeli korlátozás e fogyasztó általi vitatásának hiánya. A jelen ügyben a Bíróság pontosította, hogy az érintett fogyasztó megfelelő határidőn belüli fellebbezésének hiánya annak tudható be, hogy a fellebbezésre nyitva álló határidő már lejárt a Gutiérrez Naranjo és társai ítélet⁴⁶ kihirdetésének időpontjában, amelyben a Bíróság az említett irányelvel összeegyeztethetetlennek ítélte azt a nemzeti ítélkezési gyakorlatot, amely korlátozza a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához fűződő visszafizetési kötelezettség időbeli hatályát. Következésképpen az alapügyben az érintett fogyasztó nem tanúsított teljes passzivitást azáltal, hogy nem nyújtott be fellebbezést. E körülmények között azon nemzeti bírósági eljárási elvek alkalmazása, amelyek megfosztják a fogyasztót azoktól az eljárási eszközöktől, amelyek lehetővé teszik számára a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelven alapuló jogainak érvényesítését, sérti a tényleges érvényesülés elvét, mivel jellegénél fogva lehetetlenné vagy rendkívül nehézvé teszi e jogok védelmét (38. és 39. pont, valamint a rendelkező rész).

⁴⁶ „A semmisség megállapítása joghatásainak időbeli korlátozása” című V.4. fejezetben ismertetett, 2016. december 21-i [Gutiérrez Naranjo és társai](#) ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980).

VI. A tisztességtelen feltétel alkalmazásának megszüntetésére irányuló eszközök

1. Kollektív vagy közérdekű keresetek

2012. április 26-i Invitel ítélet (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))

A szerződés feltételeinek az eladó vagy szolgáltató általi egyoldalú módosítása – A nemzeti szabályozás által kijelölt szervezet által a fogyasztók nevében közérdekből indított, jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti eljárás – A kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása – Joghatások

Ezen ítéletben, amelynek ténybeli és jogi háttere korábban már ismertetésre került,⁴⁷ a Bíróság először is emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv arra kötelezi a tagállamokat, hogy a fogyasztók érdekének védelmére jogos érdeklélssel rendelkező személyek vagy szervezetek számára biztosítsák annak a lehetőségét, hogy a jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti keresettel bírósághoz forduljanak annak megállapítása végett, hogy az általános alkalmazás céljából előírt feltételek tisztességtelenek-e, illetve, hogy adott esetben kimondassák e kikötések alkalmazásának tilalmát. E tekintetben azonban a Bíróság kimondta, hogy ezen irányelv nem a kikötés tisztességtelen jellegének az ilyen személyek vagy szervezetek által indított eljárás keretében történő elismerése esetén alkalmazandó szankciók harmonizálására irányul (35. és 36. pont).

A Bíróság ezt követően megállapította, hogy a közérdekű keresetek visszatartási céljának hatékony megvalósítása megköveteli, hogy azon kikötések, amelyeket az érintett eladóval vagy szolgáltatóval szemben indított ilyen eljárásban tisztességtelennek minősítettek, ne jelentsenek kötelezettséget sem az adott esetben az eljárásban részt vevő fogyasztókra, sem pedig azon fogyasztókra nézve, akik az eljárásban nem vesznek részt, de ezen eladóval vagy szolgáltatóval ugyanezen általános szerződési feltételeket alkalmazó szerződést kötöttek. Ebben az összefüggésben a Bíróság hangsúlyozta, hogy a tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetését célzó közérdekű keresetet az ezen feltételeknek a szerződésben való alkalmazását megelőzően is be lehet nyújtani (38. pont).

E körülmények között a Bíróság megállapította, hogy a vitatott szabályozás, amelynek értelmében a tisztességtelen kikötés érvénytelenségének bíróság által az ilyen közérdekű keresetet nyomán történő megállapítása minden olyan fogyasztó tekintetében alkalmazandó, aki az eladóval vagy a szolgáltatóval olyan szerződést kötött, melyben e kikötés szerepel, pontosan a 93/13 irányelv azon céljának keretében illeszkedik, amely arra irányul, hogy a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre a tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére. Következésképpen e szabályozást az irányelvel összeegyeztethetőnek ítélte.

A Bíróság ezt követően kifejtette, hogy a nemzeti bíróságok a jövőre nézve is kötelesek hivatalból alkalmazni az érvénytelenségnek a jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti eljárásban való megállapításából származó jogkövetkezményeket abból a célból, hogy a tisztességtelen kikötés ne jelentsen kötelezettséget az ilyen feltételt tartalmazó szerződést megkötő fogyasztóra, és az ugyanezen általános feltételek által kötelezett fogyasztóra nézve (43. pont és a rendelkező rész 2. pontja).

⁴⁷ A jogvita ténybeli és jogi hátterét illetően lásd az „Értékelési szempontok” című III.1. fejezetet, 27. o.

2014. február 27-i Pohotovost' ítélet (C-470/12, [EU:C:2014:101](#))***Választottbírósi ítélet végrehajtása – A végrehajtási eljárásba történő beavatkozás iránti kérelem – Fogyasztóvédelmi szervezet – Az ilyen beavatkozást nem megengedő nemzeti szabályozás – A tagállamok eljárási autonómiája***

A Pohotovost' fogyasztói hitelt nyújtott egy hitelfelvevő részére, akit választottbírósi ítéletben köteleztek az e szerződés teljesítéséhez kapcsolódó összegek visszafizetésére. Miután a Pohotovost' kérte ezen választottbírósi ítélet végrehajtását, az illetékes bírósi végrehajtó az Okresný súd Svidník (felsővízközi körzeti bíróság, Szlovákia; a továbbiakban: nemzeti bíróság) előtt az említett ítélet végrehajtásának engedélyezésére irányuló kérelmet nyújtott be.

E végrehajtási eljárás keretében kérte egy fogyasztóvédelmi egyesület a beavatkozást. Ezen egyesült ugyanis a megbízott bírósi végrehajtó pártatlanságának hiányára hivatkozott, és többek között azt állította, hogy a bírósi végrehajtó korábban munkaviszonyban állt a Pohotovost'-tal. A nemzeti bíróság a beavatkozási kérelmet elfogadhatatlannak nyilvánító végzést hozott, amely ellen fellebbezést nyújtott be az egyesület. Lényegében azt állította, hogy a bíróság nem biztosított megfelelő védelmet a hitelfelvevő számára a tisztességtelen választottbírósi kikötéssel szemben.

A szlovák jog szerint a fogyasztóvédelmi egyesület beavatkozhat a fogyasztót érintő érdemi jogvitákba. A Najvyšší súd Slovenskej republiky (legfelsőbb bíróság, Szlovák Köztársaság) ítélezési gyakorlata szerint azonban az ilyen egyesület beavatkozása nem megengedett a fogyasztót érintő végrehajtási eljárásokban, függetlenül attól, hogy nemzeti bírósi ítéletnek vagy jogerős választottbírósi ítéletnek a végrehajtásáról van-e szó.

A nemzeti bíróság úgy határozott e körülmények között, hogy a Bírósághoz fordul. Ítéletében a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelvvel, valamint a Charta fogyasztóvédelemre vonatkozó 38. és a hatékony jogorvoslathoz való jogra vonatkozó 47. cikkével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében nem megengedett, hogy valamely fogyasztóvédelmi szervezet meghatározott fogyasztó támogatása érdekében beavatkozzon az e fogyasztó ellen, jogerős választottbírósi ítélet végrehajtása iránt indított eljárásba (rendelkező rész).

A Bíróság rámutatott arra, hogy a jogerős választottbírósi ítélet végrehajtásával kapcsolatos ügyben eljáró nemzeti bíróság – amint rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges ténybeli és jogi elemek – köteles hivatalból megvizsgálni az ítéletben meghatározott követelés alapjául szolgáló szerződési feltételek tisztességtelen jellegét (42. pont).

Továbbá, a fogyasztóvédelmi szervezet szerepét illetően a Bíróság kifejtette, hogy a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) és (2) bekezdése biztosítja e szervezetek számára azon lehetőséget, hogy eljárást kezdeményezzenek a bíróságok előtt annak eldöntésére, hogy az általános használatra szánt szerződési feltételek tisztességtelenek-e, és adott esetben, hogy tiltsák meg azokat. Ebben az értelemben a Bíróság egyértelművé teszi, hogy a jogsértő magatartás abbahagyására való kötelezés iránti eljárások akkor is kezdeményezhetők, ha azokat a kikötéseket, amelyek alkalmazásának megtiltását kérnék, az adott szerződésekben nem alkalmazták. A fogyasztóvédelmi szervezeteknek a fogyasztókat érintő egyedi jogvitákba történő beavatkozási lehetőségét szabályozó uniós jogszabályok hiányában azonban e kérdést az eljárási autonómia elve alapján minden egyes tagállam maga szabályozza, azonban tiszteletben kell tartaniuk az egyenértékűség elvét és a tényleges érvényesülés elvét (43., 44. és 46. pont).

Az egyenértékűség elvét illetően a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a jelen ügyben azt nem sértették meg. A nemzeti bíróság határozatának vagy jogerős választottbírósi ítéletnek a

végrehajtására irányuló eljárásokban harmadik fél beavatkozásának kizárása attól függetlenül alkalmazandó, hogy az uniós vagy a nemzeti jog megsértésére hivatkoznak-e. A Bíróság azt is megállapította, hogy a tényleges érvényesülés elve sem sérült. Így mindenekelőtt rámutatott arra, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelv nem írja elő a fogyasztóvédelmi szervezetek azon jogát, hogy a fogyasztókat érintő egyedi jogvitákban beavatkozhasanak. Következésképpen a Charta 38. cikke, amely a magas szintű fogyasztóvédelem biztosításának szükségességére vonatkozik, nem követelheti meg az említett irányelvnek e jogot elismerő értelmezését. Egyébiránt arra a következtetésre jutott, hogy mivel az irányelv kötelezi a nemzeti bíróságot a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének hivatalból történő vizsgálatára, valamely szervezet fogyasztó támogatása érdekében történő beavatkozásának elutasítása nem tekinthető úgy, hogy az sérti a hatékony jogorvoslathoz való jogát. A Bíróság szerint ugyanakkor a beavatkozás elutasítása nem érinti az ilyen szervezet jogait, nevezetesen azon jogát, hogy közérdekű keresetet indítson, vagy közvetlenül képviselje a fogyasztót bármely jogvitában (49., 50., 52., 54–56. pont).

2016. április 14-i Sales Sinués ítélet (C-381/14 és C-385/14, [EU:C:2016:252](#))

Jelzálogszerződések – Küszöbikötés – A feltételnek megsemmisítése tekintetében történő vizsgálata – Közérdekű kereset alapján indult eljárás – Jogsértés megszüntetése iránti kereset – Az azonos tárgyú egyéni eljárás felfüggesztése

2005-ben az adósok megújított jelzálogkölcson-szerződést és jelzálogkölcson-szerződést kötöttek két spanyol bankkal. A szerződések úgynevezett „küszöbikötést” tartalmaztak, amely minimális éves nominális kamatlábat és e kamatláb küszöbértékét határozta meg. E kikötés alapján a piaci kamatláb ingadozásától függetlenül a szerződéses kamatlábak nem lehettek a „küszöbikötés” által meghatározott százalékos értéknél alacsonyabbak.

Mivel az adósok álláspontja szerint a „küszöbikötéseket” a bankok állapították meg velük szemben, és azok egyenlőtlenséget idéznek elő az ő kárukra, külön-külön keresetet indítottak a Juzgado de lo Mercantil nº9 de Barcelona (barcelonai 9. sz. kereskedelmi bíróság, Spanyolország, a továbbiakban: nemzeti bíróság) előtt e feltételek semmissé nyilvánítása iránt. E keresetek benyújtása előtt egy fogyasztói szövetség több bankkal szemben közérdekű keresetet indított többek között a „küszöbikötések” kölcsönszerződésekben való alkalmazásának megszüntetése iránt.

Ebben az ügyben a bankok az eljárás felfüggesztését kérték a közérdekű keresetet lezáró jogerős ítélet meghozataláig. Az adósok ellentmondással éltek a felfüggesztéssel szemben. A nemzeti bíróság megítélése szerint egy spanyol eljárásjogi rendelkezés előírja számára az előtte folyamatban lévő egyéni keresetek felfüggesztését a közérdekű keresettel indított eljárást lezáró jogerős ítélet meghozataláig. Márpedig az ilyen felfüggesztő hatály az egyéni keresetnek a közérdekű kereset alá való rendelését vonja maga után, mind az eljárás lefolytatását, mind pedig eredményét tekintve

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgyában eljáró Bíróság a 93/13 irányelv 7. cikkének értelmezéséről határozott. Megítélése szerint e rendelkezéssel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a fogyasztónak egy eladóval vagy szolgáltatóval kötött szerződésében foglalt valamely feltétel tisztességtelen jellegének kimondása iránti keresete tárgyában eljáró bíróság számára azt írja elő, hogy az ilyen eljárást automatikusan függeszse fel az olyan, folyamatban lévő, közérdekű keresetre vonatkozó jogerős ítélet meghozataláig, amelyet egy fogyasztói szövetség indított az említett egyéni keresettel érintett feltételekkel analóg feltételek ugyanilyen típusú szerződésekben való alkalmazásának megszüntetése iránt. A Bíróság kifejtette, hogy ezen összeegyeztethetlenség különösen fennmarad akkor, ha e felfüggesztésre anélkül kerül sor, hogy e bíróság tekintetbe vehetné e felfüggesztésnek a bírósághoz egyénileg forduló fogyasztó védelme

szempontjából fennálló relevanciáját, és e fogyasztó úgy dönthetne, hogy függetleníti magát a közérdekű keresettől (rendelkező rész).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a fogyasztó azon alanyi jogával párhuzamosan, hogy bírósághoz fordulhasson egy általa aláírt szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegének vizsgálata céljából, a 93/13 irányelvben előírt mechanizmus lehetővé teszi a tagállamok számára a típusszerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek felülvizsgálatának bevezetését fogyasztóvédelmi egyesületek által a 93/13 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése alapján, jogsértés megszüntetése iránt indított kereset útján. A Bíróság így megállapította, hogy e keresetek megelőző jellegéből és elrettentésre irányuló céljából, valamint bármely konkrét egyéni jogvitától való függetlenségéből az következik, hogy ezen eljárásokat akkor is meg lehet indítani, ha azokat a kikötéseket, amelyek alkalmazásának megtiltását kérték, meghatározott szerződésekben nem használták. Ennek megfelelően a Bíróság hangsúlyozta, hogy az egyéni és a közérdekű keresetek célja és joghatásai eltérőek. Ezért a lefolytatásuknak kizárólag eljárási követelményeknek kell megfelelniük, így különösen a megfelelő igazságszolgáltatás és az ellentmondó bírósági határozatok elkerülésére irányuló követelménynek, anélkül, hogy a fogyasztók védelme gyengülne (21., 29. és 30. pont).

Az egyéni és közérdekű keresetek közötti kapcsolatokat szabályozó eljárási eszközök harmonizációjának hiányában ugyanis az ilyen szabályoknak – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartásával történő – megállapítása az eljárási autonómia elve alapján az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartozik. A jelen ügyben a Bíróság megállapította, hogy a spanyol eljárásjogi rendelkezés, amely alapján a nemzeti bíróság köteles automatikusan felfüggeszteni a fogyasztó valamely szerződési feltétel tisztességtelennek nyilvánítására irányuló egyéni keresetét egy folyamatban lévő közérdekű kereset tárgyában meghozandó jogerős ítélet meghozataláig, az egyenértékűség elve tekintetében nem vet fel kétségeket. A tényleges érvényesülés elve tekintetében azonban igen, mivel e rendelkezés megakadályozhatja a fogyasztót abban, hogy az ezen irányelv által elismert jogokkal egyénileg érvényesítse. A Bíróság megállapította, hogy a fogyasztó kógens jelleggel kötve van a közérdekű kereset eredményéhez még akkor is, ha úgy döntött, hogy abban nem vesz részt, és alá van rendelve a közérdekű keresetre vonatkozó bírósági határozat elfogadása időtartamának (32., 33., 36. és 39. pont).

Egyébiránt, amennyiben részt kíván venni a közérdekű keresetben, kötelezettségek terhelik, amelyek a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározásához és a felhozható jogalapokhoz kapcsolódnak. A fogyasztó ezenkívül elveszíti az egyéni kereset keretében elismert jogait is, nevezetesen azt, hogy az ügyét jellemző valamennyi körülményt figyelembe vegyék, továbbá azt a lehetőséget is, hogy lemondjon a tisztességtelen feltétel alkalmazásának mellőzéséről. Másrészt ezen eljárási szabály alkalmazása megakadályozza, hogy a nemzeti bíróság a közérdekű keresetben hozott jogerős ítélet meghozataláig az egyéni kereset felfüggesztésének relevanciáját értékelje. E Bíróság ezzel összefüggésben arra a következtetésre jutott, hogy a tényleges érvényesülés ilyen hiánya nem igazolható az ellentmondó bírói határozatok kockázatának megelőzésére irányuló igénnyel, mivel a közérdekű kereset esetében gyakorolt és az egyéni kereset esetében gyakorolt bírói felülvizsgálat eltérő természetének főszabály szerint elejét kell vennie az ilyen kockázatának. Ez a hiány nem igazolható a bíróságok túlterheltségének elkerülésére vonatkozó követelményt illeti, a 93/13 irányelv által a fogyasztók számára elismert alanyi jogok tényleges gyakorlását nem tehetik kétségessé valamely tagállam bírósági szervezetére vonatkozó megfontolások (37., 38. és 40–42. pont).

2. A közérdekű keresetekhez való jog biztosítása

2014. július 17-i Sánchez Morcillo és Abril García ítélet (C-169/14, [EU:C:2014:2099](#))

Jelzáloghitel-szerződés – Tisztességtelen feltételek – Jelzálogtárgyra vezetett végrehajtási eljárás – A jogorvoslathoz való jog

2013-ban a felperesek a Banco Bilbaóval közokiratba foglalt jelzálog-fedezetű kölcsönszerződést kötöttek, és a felperesek lakására jelzálogjogot alapítottak. Mivel az adósok nem tettek eleget a havi törlesztőrészeik megfizetésére vonatkozó kötelezettségüknek, a Banco Bilbao felszólította őket a kölcsön ügyleti és késedelmi kamatokkal növelt teljes összegének megfizetésére, valamint intézkedett a jelzáloggal terhelt ingatlan kényszerértékesítése iránt.

A jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás megindítását követően az adósok kifogást nyújtottak be, amelyet első fokon elutasítottak. E határozat ellen fellebbezést nyújtottak be az Audiencia Provincial de Castellónhoz (castellóni tartományi bíróság, Spanyolország, a továbbiakban: nemzeti bíróság).

A spanyol polgári eljárásjog szerint a hitelezőnek lehetősége van arra, hogy fellebbezést terjesszen elő az adós által emelt kifogásnak helyt adó, és a jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást megszüntető határozattal szemben. Azt viszont nem teszi lehetővé, hogy az adós, akinek a kifogását elutasították, fellebbezést terjesszen elő a végrehajtási eljárás folytatását elrendelő elsőfokú határozattal szemben. Ezenfelül az ügy érdemében határozó bíróság nem függesztheti fel a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást, legfeljebb a fogyasztót ért kárt megtérítését ítélni meg.

A jelen ügyben a nemzeti bíróságnak kétségei merültek azzal kapcsolatban, hogy e spanyol jogszabály összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem 93/13 irányelvben kitűzött céljával, valamint a Charta 47. cikkében kimondott, hatékony jogorvoslathoz való joggal. Rámutatott arra, hogy az adósok rendelkezésére álló fellebbezési lehetőség még lényegesebbnek bizonyulhat, ha az alapügyben szereplő kölcsönszerződés egyes kikötései a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében „tisztességteleneknek” tekinthetők.

A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan végrehajtási eljárási rendszer, amely előírja, hogy a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást nem függesztheti fel az ügy érdemében eljáró bíróság, és a végső határozatában legfeljebb a fogyasztónak okozott kár kiegyenlítő kártalanítását ítélni meg. A Bíróság kifejtette, hogy azért egyeztetetetlen össze, mert a fogyasztó – a végrehajtás alá vont adós – nem nyújthat be fellebbezést az e végrehajtás elleni kifogását elutasító határozat ellen, míg az eladó vagy szolgáltató – a végrehajtást kérő hitelező – élhet ezzel a jogorvoslati lehetőséggel az eljárás megszüntetését elrendelő, vagy valamely tisztességtelen feltétel alkalmazásának mellőzését kimondó határozattal szemben (51. pont és a rendelkező rész).

A Bíróság először is megállapította, hogy a spanyol eljárásjogi jogszabály korlátozta a szerződési feltétel jogszerűségéről szóló határozattal szembeni fellebbezés lehetőségét azáltal, hogy megkülönböztető bánásmódot vezet be az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó – mint az eljárásban részt vevő felek – között. Az eladó vagy a szolgáltató ugyanis jogorvoslati lehetőséggel rendelkezik az érdekeivel ellentétes határozattal szemben, míg a kifogás elutasítása esetén a fogyasztó nem rendelkezik ilyen lehetőséggel (30. pont).

A Bíróság megállapította, hogy a teljesítés kikényszerítésére vonatkozó nemzeti mechanizmusok harmonizációjának hiányában a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében megengedett, valamely szerződési feltétel jogszerűségéről határozó határozat elleni fellebbezés benyújtásának részletes szabályai a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján ez utóbbiak belső jogrendjébe tartoznak, feltéve hogy tisztetben tartják az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (31. pont).

A Bíróság megítélése szerint továbbá az uniós jog értelmében a hatékony bírói jogvédelem elve kizárólag a bírósághoz fordulás jogára vonatkozik. Következésképpen önmagában nem lehet ellentétes az uniós joggal az, hogy a fogyasztó a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban végrehajtás alá vont adósként csak egyetlen bírósági fórum előtt rendelkezik jogorvoslati lehetőséggel a 93/13 irányelvből származó jogai érvényesítésére (36. pont).

A Bíróság ugyanakkor rámutatott arra, hogy a spanyol rendszer annak a kockázatnak teszi ki a fogyasztót, vagy akár a családját, hogy annak kényszerértékesítése folytán elveszíti lakását, miközben a végrehajtást elrendelő eljáró bíróság legfeljebb azon szerződési feltételek érvényességének gyors vizsgálatát köteles elvégezni, amelyekre az eladó vagy szolgáltató a kérelmét alapítja. Az a védelem, amelyet a végrehajtási eljárással párhuzamosan indított érdemi eljárásban folytatott, különálló bírósági felülvizsgálat adott esetben a fogyasztó – mint a végrehajtás alá vont adós – számára nyújthat, nem alkalmas e kockázat megszüntetésére, mivel e fogyasztó nem kárának természetbeni megtérítését kapja, és nem helyezi vissza a jelzálogjoggal terhelt ingatlanra vonatkozó jelzálogjog érvényesítése előtti helyzetbe, hanem a legjobb esetben kiegyenlítő kártalanítást kap. Márpedig a fogyasztónak esetlegesen nyújtott elégtétel ezen, pusztán kártalanítási jellege csupán tökéletlen és elégtelen védelmet nyújt, ezért nem minősül a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése értelmében sem megfelelő, sem hatékony eszköznek ahhoz, hogy tisztességtelennek ítélt feltételének alkalmazását megszüntesse (43. pont).

A Bíróság továbbá kifejtette, hogy a végrehajtási kifogásra vonatkozó, a spanyol jogszabályok szerinti eljárásnak a nemzeti bíróság előtti lefolytatása az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz – a végrehajtást kérő hitelezőhöz – képest hátrányos helyzetbe hozza a fogyasztót a végrehajtás alá vont adósi minőségében azon jogok bírósági védelme tekintetében, amelyekre a 93/13 irányelv alapján megalapozottan hivatkozhat a tisztességtelen feltételek alkalmazásával szemben. E helyzet veszélybe sodorja az ezen irányelvben kitűzött cél elérését, a felek rendelkezésére bocsátott eljárásjogi eszközök közötti ezen egyensúlyi hiány pedig tovább fokozza a szerződő felek között meglévő egyensúlyi hiányt (45. és 46. pont).

2015. október 1-jei ERSTE Bank Hungary ítélet (C-32/14, [EU:C:2015:637](#))

Jelzáloghitel-szerződés – A tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetése – Megfelelő és hatékony eszközök – Kötelezettségvállaló nyilatkozat – Közjegyzői okirat – A végrehajtási záradék közjegyző általi kiállítás – Végrehajtható határozat – A közjegyző kötelezettségei – A tisztességtelen feltételek hivatalból történő vizsgálatai – Bírósági felülvizsgálat – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve

Az alapügy egy bankkal kötött kölcsönszerződés és jelzálogszerződés alapján egy magyar fogyasztó által aláírt kötelezettségvállaló nyilatkozatot illetően kiállított ilyen közjegyzői végrehajtási záradék törlésének a közjegyző általi megtagadásának hatályon kívül helyezése iránti kérelemre vonatkozott.

A Bíróság kiemelte, hogy a 93/13 irányelv nem szabályozza azt a kérdést, hogy a bírósági funkcióhoz közvetlenül kapcsolódó hatáskörök gyakorlásának lehetőségét ki kell-e terjeszteni a közjegyzőre olyan

körülmények között, amikor a nemzeti jogszabályok azt a hatáskört ruházzák rá, hogy a szerződésre vonatkozó közokiratot végrehajtási záradékkal lássa el, majd később törölje azt. Márpedig – a végrehajtás és az ennek keretében a közjegyzőkre ruházott feladatok nemzeti mechanizmusainak uniós jogi harmonizációja hiányában – az ilyen szabályok megállapítása az eljárási autonómia elve alapján az egyes tagállamok jogrendjébe tartozik, azzal a feltétellel azonban, hogy tiszteletben tartják az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét. A tényleges érvényesülés elvét szem előtt tartva a Bíróság megállapította, hogy a 93/13 irányelv az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó részvételével zajló jogvitákban előírja az ilyen jogvitákban eljáró nemzeti bíróság pozitív, a szerződő feleken kívüli beavatkozását. Ugyanakkor a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása nem kompenzálhatja teljes mértékben az érintett fogyasztó teljes tétlenségét (48., 49. és 62. pont).

Következésképpen az, hogy a fogyasztó csak akkor hivatkozhat a 93/13 irányelvben biztosított védelemre, ha többek között a közjegyzői okirattal szemben bírósági eljárást indít, önmagában nem tekinthető a tényleges érvényesülés elvével ellentétesnek. Az irányelvben biztosított hatékony bírói jogvédelem ugyanis azon az előfeltevésen alapul, hogy valamelyik szerződő fél előzőleg már a nemzeti bíróságokhoz fordult (63. pont).

2016. december 21-i Biuro podrozy „Partner” ítélet (C-119/15, [EU:C:2016:987](#))

A hivatalos nyilvántartásban szereplő tisztességtelen feltételek erga omnes hatálya – Az említett nyilvántartásban szereplő feltételekkel egyenértékű feltételeket alkalmazó eladókra vagy szolgáltatókra kiszabott pénzbüntetés – A kikötést tisztességtelen feltételnek nyilvánító eljárásban részt nem vevő eladó vagy szolgáltató

A lengyel Verseny- és Fogyasztóvédelmi Hivatal elnöke 2011. november 22-i határozatával megállapította, hogy Biuro Partner (a turisztikai szolgáltatási ágazatban működő lengyel társaság) a többi eladóval és szolgáltatóval szembeni eljárás során jogellenesnek minősített általános szerződési feltételek nemzeti nyilvántartásába bejegyzett, jogellenesnek nyilvánított feltételeket alkalmazott. E hivatal elnöke szerint ezek a Biuro Partner által alkalmazott szerződési feltételek sértik a fogyasztók kollektív érdekeit és igazolják a 27 127 lengyel zloty (PLN) (hozzávetőleg 6400 euró) összegű bírság kiszabását.

A HK Zakład Usługowo Handlowy „Partner” – amelynek a Biuro Partner a jogutódja – vitatta az e társaság által alkalmazott szerződési feltételeknek a nyilvántartásban szereplőkkel való egyenértékűségét.

A Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (varsói regionális bíróság – verseny- és fogyasztóvédelmi bíróság, Lengyelország) 2013. november 19-i ítéletével elutasította a Biuro Partner által a Verseny- és Fogyasztóvédelmi Hivatal elnökének említett határozata ellen benyújtott keresetét, és ez utóbbihoz hasonlóan úgy vélte, hogy az összehasonlított feltételek egyenértékűek voltak.

A fellebbezés tárgyában eljáró Sąd Apelacyjny w Warszawie (varsói fellebbviteli bíróság, Lengyelország) kétségeit fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy miként kell értelmezni a 93/13 irányelvet,

valamint a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22 irányelvet.⁴⁸

Ezért az előterjesztő bíróság azt a kérdést terjesztette a Bíróság elé, hogy a 2009/22 irányelv 1. és 2. cikkével összefüggésben értelmezett 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes a jogellenesnek nyilvánított általános szerződési feltételek nemzeti nyilvántartásába bejegyzett feltételekkel tartalmi szempontból egyenértékű általános szerződési feltételek alkalmazásának az ilyen feltételeknek az említett nyilvántartásába való bejegyzést eredményező eljárásban részt nem vevő eladó vagy szolgáltató vonatkozásában olyan jogellenes magatartásként való minősítése, amelyre tekintettel bírság szabható ki.

A Bíróság ítéletében kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkét a 2009/22 irányelv 1. és 2. cikkével, valamint a Charta 47. cikkével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezésekkel nem ellentétes az, ha jogellenes magatartásnak minősítik e feltételek alkalmazását az említett nyilvántartásba való bejegyzést eredményező eljárásban részt nem vevő eladó vagy szolgáltató vonatkozásában.

Az ilyen nyilvántartás létrehozása összeegyeztethető az uniós joggal. E tekintetben a 93/13 irányelv rendelkezéseiből és különösen annak 8. cikkéből kitűnik, hogy a tagállamok tisztességtelennek tekintendő szerződési feltételeket felsoroló listát állíthatnak fel. A 2011/83 irányelvvel⁴⁹ módosított 93/13 irányelvnek a 8a. cikke értelmében a tagállamoknak tájékoztatniuk kell a Bizottságot az ilyen listák felállításáról. E rendelkezésekből következik, hogy ezek, a nemzeti szervek által felállított listák vagy nyilvántartások főszabály szerint a fogyasztók részére a 93/13 irányelv keretében nyújtott védelem érdekeit szolgálják. Ugyanakkor az említett nyilvántartást átlátható módon és nem csak a fogyasztók, hanem az eladók és szolgáltatók érdekét is szem előtt tartva kell kezelni. E követelmény magában foglalja többek között, hogy a felépítése a benne foglalt feltételek számától függetlenül világos legyen. Ezenkívül az említett nyilvántartásban szereplő feltételeknek naprakésznek kell lenniük, ami azzal jár, hogy e nyilvántartást gondosan naprakésszé kell tenni, és – a jogbiztonság elvét tiszteletben tartva – haladéktalanul el kell abból távolítani azokat a feltételeket, amelyeknek már nem kell abban szerepelniük (36., 38. és 39. pont).

Ráadásul a hatékony bírói jogvédelem elvének értelmében annak az eladónak vagy szolgáltatónak, akire a nyilvántartásban szereplő feltétellel egyenértékűnek nyilvánított feltétel alkalmazása miatt bírságot szabnak ki, különösen e szankcióval szemben jogorvoslati lehetőséggel kell rendelkeznie. E jogorvoslatihoz való jognak mind a jogellenesnek tekintett magatartás, mind a hatáskörrel rendelkező nemzeti szerv által meghatározott bírságösszeg értékelésére vonatkoznia kell. Ebben az összefüggésben a hatáskörrel rendelkező bíróság által elvégzett vizsgálat nem csak a vizsgált szerződési feltételeknek a nyilvántartásban szereplő feltételekkel való egyszerű formális összehasonlítására szorítkozik. Ellenkezőleg, e vizsgálat a vita tárgyát képező szerződési feltételek tartalmának értékelését jelenti, annak – az egyes esetek releváns körülményei összességének figyelembevételével történő – meghatározása érdekében, hogy e szerződési feltételek tartalmilag – többek között az általuk kiváltott, a fogyasztó számára hátrányos hatásokat illetően – azonosak-e az e nyilvántartásba bejegyzett feltételekkel (40. és 42. pont).

⁴⁸ A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, 2009. április 23-i 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2009. L 110., 30. o.).

⁴⁹ A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2011. október 25-i 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.).

2020. július 9-i Raiffeisen Bank és BRD Groupe Société Générale   t  let (C-698/18   s C-699/18, EU:C:2020:537)

Teljes mértékben teljesített szem  lyik  lcs  n-szerződés – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének értékelése – Tisztességtelen feltétel alapján, jogalap nélkül k  fizetett összegek visszatérítése iránti kereset – Jogi szabályok – Az elévülési idő kezdete – A tisztességtelen szerződési feltételről való fogyasztói általi tudomásszerzés objektív időpontja

K  t adós személyi kölcsönök felvételére vonatkozó kölcsönszerződéseket kötött a Raiffeisen Bankkal, illetve a BRD Groupe Société Générale-lal. E kölcsönök teljes mértékű visszafizetését követően mindketten keresetet terjesztettek a Judec  toria T  rgu Mure  s (marosvásárhelyi helyi bíróság, Rom  nia) el   az említett szerződésekben foglalt bizonyos feltételek tisztességtelen jellegének a megállapítása iránt, amely szerződések folyósítási jutaléknak és havi kezelési költségnek a megfizetését   rt  k el  , valamint a bank azon lehetőségét, hogy a kamatlábakat megváltoztathatja.

A Raiffeisen Bank és a BRD Groupe Société Générale kifejtette, hogy a kereset előterjesztésének időpontjában az adósok már nem rendelkeztek a fogyasztó jogállásával, mivel a kölcsönszerződések a teljes mértékű teljesítésük miatt megsz  ntek,   gy az említett személyek már nem jogosultak kereset előterjesztésére.

A Judec  toria T  rgu Mure  s megállapította, hogy a szerződés teljes mértékű teljesítése nem képezi akadályát az említett feltételek tisztességtelen jellegére irányuló vizsgálatnak, és megállapította e feltételek tisztességtelen jellegét. E bíróság   z  rt arra kötelezte a két bankot, hogy t  r  ts  k vissza az adósok által e feltételek alapján k  fizetett összegeket, valamint fizess  k meg azok törvényes kamatait. A Raiffeisen Bank és a BRD Groupe Société Générale e határozattal szemben fellebbezést terjesztett elő.

A Tribunalul Specializat Mure (Maros megyei különös hatáskörű törvényszék, Rom  nia) e kontextusban azt kérdezi a Bíróságtól, hogy a 93/13 irányelv továbbra is alkalmazható-e a szerződés teljes mértékű teljesítése után, és a tisztességtelennek minősített szerződési feltételek alapján beszédett összegek visszatérítése iránti keresetre adott esetben vonatkozhat-e olyan hároméves elévülési idő, amely a szerződés megsz  n  s  t  l kezdődik.

A Bíróság ítéletében először is emlékeztetett arra, hogy a nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mell  zza az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül k  fizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, főszabály szerint ezzel egyező összegű visszafizetési kötelezettséget eredményez (54. pont).

A Bíróság azonban megjegyezte, hogy uniós szabályozás hiányában a jogalanyok számára biztosított jogok védelmének biztosítására irányuló bírósági felülvizsgálatra vonatkozó eljárási szabályok meghozatala az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartozik. Ezen eljárási szabályok azonban nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló jellegű, a belső jogrendből eredő jogok védelmére szolgáló keresetekre vonatkozók (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (57. pont).

A tényleges érvényesülés elvét illetően a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van. E tekintetben, még ha a hároméves elévülési idő főszabály szerint a gyakorlatban elegendőnek is tűnik ahhoz, hogy lehetővé tegye a fogyasztó számára a hatékony jogorvoslat előkészítését és benyújtását, mivel az a szerződés teljes mértékű

teljesítésétől kezdődik, fennáll annak a veszélye, hogy e határidő még azelőtt lejár, hogy a fogyasztó tudomást szerezhetne az e szerződésben szereplő valamely feltétel tisztességtelen jellegéről. E határidő tehát nem biztosít hatékony védelmet a fogyasztó számára (64., 66. és 67. pont).

E körülmények között nem egyeztethető össze az ezen irányelv által létrehozott védelmi rendszerrel, ha a fogyasztó számára nyújtott védelmet kizárólag a szerződés teljesítésének időtartamára korlátozzák. A tényleges érvényesülés elvével tehát ellentétes, ha a visszatérítés iránti keresetre hároméves elévülési idő vonatkozik, amely a szóban forgó szerződés megszűnésének időpontjától kezdődik, függetlenül attól, hogy a fogyasztó ebben az időpontban tudomással rendelkezett-e vagy ésszerűen tudomással rendelkezhetett-e e szerződés valamely feltételének tisztességtelen jellegéről (73. és 75. pont).

Az egyenértékűség elvét illetően a Bíróság emlékeztetett arra, hogy annak tiszteletben tartása megköveteli, hogy a szóban forgó nemzeti szabály különbségtétel nélkül vonatkozzon az uniós jog és a belső jog megsértésén alapuló, hasonló tárgyú és jogalappal rendelkező keresetekre. E tekintetben azzal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan értelmezése, amely szerint a tisztességtelen feltétel alapján, jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kereset elévülési ideje a szerződés teljes mértékű teljesítésének időpontjában kezdődik, míg ugyanezen határidő a hasonló belső jogi keresetek tekintetében a kereset jogalapja bírósági megállapításának az időpontjától számítandó (76., 77. és 82. pont).

3. Különös eljárási szabályok

2016. április 21-i Radlinger és Radlingerová ítélet (C-377/14, [EU:C:2016:283](#))

A fizetéseképtelenségi eljárásra irányadó nemzeti szabályok – Fogyasztói hitelmegállapodásból eredő adósságok – Hatékony bírósági jogorvoslat

Az alapeljárás egy cseh szabályozásra vonatkozott, amely nem ismeri el a nemzeti bíróságok arra vonatkozó hatáskörét, hogy hivatalból vizsgálják, hogy az eladók vagy szolgáltatók tiszteletben tartják-e az uniós jog fogyasztóvédelmi szabályait, különösen a fogyasztói hitelmegállapodásban szereplő szerződési feltételeket.

A Bíróság megállapította, hogy a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az ilyen nemzeti szabályozás, amely egyrészt akkor sem teszi lehetővé e vizsgálatot az említett szerződések vonatkozásában, ha a bíróságnak rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek, másrészt az említett bíróság számára kizárólag bizonyos követelések felülvizsgálatát teszi lehetővé, és azt is csak korlátozott számú kifogások alapján (a rendelkező rész 1. pontja).

2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367)⁵⁰*Devizaalapú kölcsönszerződések – A tisztességtelen jelleg vitatásának esetére különleges eljárási követelményeket megállapító nemzeti jogszabály – Az egyenértékűség elve – A hatékony bírói jogvédelemhez való jog*

Az alapeljárás egy magánszemély és egy magyar bank között volt folyt lakásvásárlás céljára megkötött olyan kölcsönszerződésben foglalt bizonyos feltételek tisztességtelenségének megállapítása iránti kérelem tárgyában, amelynek értelmében a kölcsön folyósítása és törlesztése magyar forintban (HUF) történt, viszont azt a kifizetés napján irányadó árfolyam alapján svájci frankban (CHF) tartották nyilván.

A nemzeti szabályok többletkövetelményt támasztottak az olyan fogyasztó hiteladós peres fél (felperes vagy alperes) adósok hátrányára, akik 2004. május 1. és 2014. július 26. között kötöttek árfolyamrészre vonatkozó tisztességtelen szerződési előírással érintett fogyasztói hitelszerződést, azzal, hogy azzal, hogy e többletkövetelmények szerint ezen előbbi fogyasztói szerződések érvénytelenségével kapcsolatos bírósági jogérvényesítés eredményességéhez mindenekelőtt a kereset érdemi bírósági tárgyalásához kötelezően előírt tartalmú polgári peres beadvány benyújtása kötelező (27. pont).

A Bíróság először is emlékeztetett arra, hogy az uniós jog nem harmonizálja a valamely szerződési feltétel állítólag tisztességtelen jellegének vizsgálatára irányuló eljárásokat. Ezen eljárások így az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartoznak, azzal a feltétellel azonban, hogy azok nem lehetnek kedvezőtlenebbek a hasonló jellegű belső jogi esetekre vonatkozókhöz képest (az egyenértékűség elve), továbbá a Charta 47. cikke szerintinek megfelelő hatékony bírói jogvédelmet kell biztosítaniuk (a tényleges érvényesülés elve) (35. pont).

Először is, az egyenértékűség elvének tiszteletben tartására irányuló vizsgálata keretében a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az uniós jogra alapított igényeit érvényesítő fogyasztóval szembeni eljárási többletkövetelmények előírása önmagában nem jelenti azt, hogy az említett eljárási szabályok vele szemben kedvezőtlenebbek lennének. A helyzetet ugyanis az érintett eljárási rendelkezéseknek a nemzeti hatóságok előtti eljárás egészében elfoglalt helyére, ezen eljárás lefolytatására, valamint e rendelkezések sajátosságaira figyelemmel kell megvizsgálni (43. pont). Az alapeljárásban vizsgált eljárási követelmények – tekintettel a magyar jogalkotó által annak érdekében kialakított rendszerben elfoglalt helyükre, hogy észszerű időn belül el lehessen bíráltni a devizában nyilvántartott és tisztességtelen feltételeket tartalmazó kölcsönszerződésekre vonatkozó rendkívül nagyszámú jogvitát – elvileg nem tekinthetők kedvezőtlenebbeknek az olyan hasonló keresetekre vonatkozó követelményeknél, amelyek nem az uniós jogból eredő jogokat érintenek. Következésképpen – fenntartva, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak e kérdést még vizsgálnia kell – az ilyen követelmények nem tekinthetők összeegyeztethetetleneknek az egyenértékűség elvével (48. pont).

Másodszor, a hatékony bírói jogvédelem elvét illetően a Bíróság megállapította, hogy a tagállamok azon kötelezettsége, hogy olyan eljárási szabályokat állapítsanak meg, amelyek lehetővé teszik a jogalanyok 93/13 irányelvből eredő, a tisztességtelen feltételek alkalmazásával szembeni jogai tiszteletben tartásának biztosítását, magában foglalja a Charta 47. cikkében is biztosított hatékony bírói jogvédelem követelményét. E védelemnek egyaránt érvényesnek kell lennie az uniós jogra alapított keresetek elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságok kijelölésére és az ilyen keresetekre vonatkozó eljárási szabályok meghatározására (49. pont). A fogyasztóvédelem azonban nem abszolút jellegű. Így az, hogy valamely különleges eljárásban fennállnak bizonyos eljárási követelmények,

⁵⁰ Ez az ítélet ismertetésére kerül a „Területi hatály: a 93/13 irányelv alkalmazása határokon átnyúló elem hiányában” című I.1. fejezetben is.

amelyeket a fogyasztónak a jogai érvényesítéséhez tiszteletben kell tartania, nem jelenti azt, hogy a fogyasztó ne részesülne hatékony bírói jogvédelemben. Jóllehet ugyanis a 93/13 irányelv az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó részvételével zajló jogvitákban előírja az e jogvitákban eljáró nemzeti bíróság pozitív, a szerződő feleken kívüli beavatkozását, a hatékony bírói jogvédelem elvének tiszteletben tartása főszabály szerint nem zárja ki, hogy az eljáró bíróság felhívja a fogyasztót, hogy az állításainak alátámasztása érdekében adjon elő bizonyos adatokat (50. pont).

A Bíróság szerint, jóllehet igaz, hogy az alapeljárásban irányadó eljárási szabályok további erőfeszítést követelnek a fogyasztótól, ez nem változtat azon, hogy e szabályok, amennyiben a bírósági szervezet tehermentesítésére irányulnak, a szóban forgó jogviták mennyiségében megnyilvánuló rendkívüli helyzetre adnak választ, és a gondos igazságszolgáltatáshoz fűződő általános érdeket érvényesítenek. Az említett szabályok mint ilyenek elsőbbséget élvezhetnek az egyéni érdekekkel szemben, feltéve hogy nem haladják meg a céljuk megvalósításához szükséges mértéket (51. pont). A jelen ügyben a bírósági szervezet tehermentesítésével kapcsolatos célra tekintettel nem tűnik úgy – amit ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia –, hogy azok a szabályok, amelyek a fogyasztóval szemben előírják, hogy olyan számszerű kérelmet terjesszen elő, amely legalább részben az érintett pénzügyi intézmény által már elkészített elszámolásból áll, továbbá jelölje meg azt a jogkövetkezményt, amelynek alkalmazását a szóban forgó kölcsönszerződés vagy annak bizonyos feltételei érvénytelensége esetén a nemzeti bíróságtól kéri, olyan összetettek lennének és olyan súlyos követelményeket tartalmaznának, hogy e szabályok aránytalanul hátrányosan érintenék a fogyasztó hatékony bírói jogvédelemhez való jogát (52. pont).

Következésképpen a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 7. cikkével főszabály szerint nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely különleges eljárási követelményeket állapít meg az olyan fogyasztók által indított keresetek vonatkozásában, akik az árfolyamrésre vonatkozó feltételt és/vagy az egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó feltételt tartalmazó, devizában nyilvántartott kölcsönszerződéseket kötöttek, feltéve hogy az ilyen szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltételek hiányában lett volna (a rendelkező rész 1. pontja).

2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet (C-176/17, [EU:C:2018:711](#))

Fogyasztói kölcsönszerződésből eredő kötelezettségek biztosítását szolgáló váltón alapuló fizetési meghagyásos eljárás

2015-ben a Profi Credit Polska egy fogyasztó részére fogyasztói kölcsönt nyújtott. E kölcsön visszatérítését a szabványszerződés egyik kikötése alapján az adós által aláírt saját váltó biztosította, amelynek az összegét nem határozták meg.

Az adós nemteljesítése következtében a Profi Credit Polska arról tájékoztatta az adóst, hogy a saját váltót a kölcsönszerződés hátralék összegének megfelelően kiegészítették. E társaság a Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny (Siemianowice Śląskie-i kerületi bíróság, első polgári kollégium, Lengyelország) előtt az adóssal szemben fizetési meghagyás kibocsátását kérte a saját váltó alapján.

A lengyel eljárásjog szerint a fizetési meghagyásos eljárás két szakaszban zajlik. Az első szakaszban a váltó érvényességének értékelése – amennyiben az a bíróság által hivatalból elvégezhető – annak alaki szabályszerűségének vizsgálatára korlátozódik. A második szakaszban, ha a váltóadós a fizetési meghagyással szemben ellentmondást nyújt be, akkor nem csak a váltókötelezettséggel, hanem a

fennálló alapjogviszonnyal, többek között a fogyasztói hitelmegállapodással szemben is kifogással élhet.

A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy a váltó alapján folytatott fizetési meghagyásos eljárás megfelel-e a 93/13 irányelvnek. Kifejtette ugyanis, hogy a fizetési meghagyás iránti kérelemhez a gyakorlatban a megfelelően kitöltött váltót mellékelik, és nem a fogyasztói kölcsönszerződést. Ezért a fizetési meghagyás kibocsátásáról való döntés során csak annak vizsgálatára kerül sor, hogy a váltót a váltóról szóló lengyel szabályozás szerinti feltételeknek megfelelően állították-e ki. Ezért a nemzeti bíróság felülvizsgálata a váltó tartalmára korlátozódik, és nem terjeszthető ki a fogyasztói kölcsönszerződésre még akkor sem, ha tudomással bír róla. Következésképpen kizárólag a fogyasztó feladata, hogy a fizetési meghagyással szemben ellentmondást nyújtson be, annak érdekében, hogy az egyes feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegét megállapítsák.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában eljáró Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a fogyasztói hitelmegállapodásból eredő követelés biztosítását szolgáló, jogszerű váltó alapján fizetési meghagyás kibocsátását teszi lehetővé, amikor a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem tárgyában eljáró bíróság nem rendelkezik jogosultsággal arra, hogy az e hitelmegállapodás feltételeinek esetlegesen tisztességtelen jellegét vizsgálja. Kifejtette, hogy ezen összeegyeztethetlenség mindaddig fennáll, amíg a meghagyással szembeni ellentmondás benyújtásához való jog gyakorlásának szabályai nem teszik lehetővé annak biztosítását, hogy a fogyasztót ezen irányelv alapján megillető jogokat tiszteletben tartsák (rendelkező rész).

A Bíróság rámutatott arra, hogy a nemzeti bíróság arra vonatkozó kötelezettsége, hogy hivatalból vizsgálja a 93/13 irányelv hatálya alá tartozó szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, ha rendelkezésére állnak az e tekintetben szükséges jogi és ténybeli elemek, a fizetési meghagyásos eljárásra is vonatkozik. A Bíróság e tekintetben rámutatott arra is, hogy az ezen irányelv által a fogyasztó számára biztosított jogok tényleges érvényesülésének védelme ugyanis csak akkor biztosítható, ha a nemzeti eljárási rendszer lehetővé teszi a fizetési meghagyásos eljárás vagy a fizetési meghagyás végrehajtási eljárásának keretében az érintett szerződésben foglalt feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hivatalból történő értékelését. A jelen ügyben a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben a nemzeti bíróság felülvizsgálata a váltóra korlátozódik, és nem terjedhet ki a fogyasztói kölcsönszerződésre, nem vizsgálhatja az e szerződésben szereplő kikötések esetlegesen tisztességtelen jellegét, mivel nem rendelkezik az ehhez szükséges valamennyi ténybeli és jogi elemmel (42–47. pont).

A Bíróság emlékeztet továbbá arra, hogy mivel az uniós jogban nem harmonizálták a szerződési feltételek állítólagos tisztességtelen jellegének vizsgálatára alkalmazandó eljárásokat, ezek az eljárások az eljárási autonómia elve alapján a tagállamok jogrendszereire tartoznak, feltéve, hogy tiszteletben tartják az egyenértékűség elvét és a hatékony jogorvoslathoz való jogot. A Bíróság így megállapította, hogy nem áll a rendelkezésére olyan információ, amely kételyt ébreszthetne a váltóra alapított fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó lengyel szabályozás ezen elvvel való összhangját illetően. Másrészt a hatékony jogorvoslathoz való jog tekintetében a Bíróság kiemelte, hogy a nemzeti bíróságnak kell meghatároznia, hogy a nemzeti jog által előírt, a felszólalási eljárásra vonatkozó szabályok nem vezetnek-e ahhoz a nem elhanyagolható veszélyhez, hogy a fogyasztó a szükséges jogorvoslattal nem él. A hatékony jogorvoslathoz való jog biztosítása érdekében a fogyasztóknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy észszerű eljárási feltételek mellett keresetet indítsanak vagy ellentmondás nyújtsanak be úgy, hogy a 93/13 irányelvből eredő jogaik gyakorlása ne csorbuljon, nevezetesen a rájuk alkalmazandó határidők vagy költségek folytán (57., 58., 61. és 63. pont).

A jelen ügyben a Bíróság hangsúlyozta, hogy bár a lengyel fogyasztónak joga van ellentmondással élni a fizetési meghagyással szemben, e jog gyakorlása különösen korlátozó feltételektől függ. A Bíróság így konkrétan megállapította, hogy a fogyasztónak két hét áll rendelkezésére ellentmondás előterjesztésére, és köteles viselni a bírósági költségek háromnegyedét, amennyiben előterjeszti azt. Ezért, mivel az említett fogyasztónak a fizetési meghagyás kézbesítésétől számított két héten belül be kell nyújtania azokat a tényeket és bizonyítékokat, amelyek lehetővé teszik a bíróság számára az ellentmondás megvizsgálását, és a fogyasztót hátrányos helyzetbe hozza az eljárási költségek meghatározásának módja tekintetében, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy fennáll annak a nem elhanyagolható kockázata, hogy a fogyasztó nem terjeszti elő a szükséges ellentmondást (64–68. és 70. pont).

AZ ISMERTETETT BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK LISTÁJA

(IDŐRENDI SORRENDEN)

<u>2000. június 27-i Océano Grupo Editorial ítélet (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346)</u>	18. és 35. o.
<u>2001. november 22-i Cape és társai ítélet (C-541/99 és C-542/99 egyesített ügyek, EU:C:2001:625)</u>	3. o.
<u>2002. november 21-i Cofidis ítélet (C-473/00, EU:C:2002:705)</u>	38. o.
<u>2004. április 1-jei Freiburger Kommunalbauten ítélet (C-237/02, EU:C:2004:209)</u>	34. o.
<u>2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet (C-168/05, EU:C:2006:675)</u>	45. o.
<u>2009. június 4-i Pannon GSM ítélet (C-243/08, EU:C:2009:350)</u>	35. o.
<u>2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet (C-40/08, EU:C:2009:615)</u>	46. o.
<u>2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet (C-484/08, EU:C:2010:309)</u>	16. o.
<u>2010. november 9-i VB Pénzügyi Lízing ítélet (nagytanács) (C-137/08, EU:C:2010:659)</u>	26. és 36. o.
<u>2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet (C-453/10, EU:C:2012:144)</u>	48. o.
<u>2012. április 26-i Invitel ítélet (C-472/10, EU:C:2012:242)</u>	27. és 64. o.
<u>2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet (C-618/10, EU:C:2012:349)</u>	49. o.
<u>2013. március 14-i Aziz ítélet (C-415/11, EU:C:2013:164)</u>	23. és 44. o.
<u>2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet (C-92/11, EU:C:2013:180)</u>	7. és 28. o.
<u>2014. január 16-i Constructora Principado ítélet (C-226/12, EU:C:2014:10)</u>	24. o.
<u>2014. február 27-i Pohotovost' ítélet (C-470/12, EU:C:2014:101)</u>	65. pont
<u>2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282)</u>	12., 29. és 50. o.
<u>2014. július 17-i Sánchez Morcillo és Abril García ítélet (C-169/14, EU:C:2014:2099)</u>	68. o.
<u>2015. január 21-i Unicaja Banco és Caixabank ítélet (C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13, EU:C:2015:21)</u>	56. o.
<u>2015. október 1-jei ERSTE Bank Hungary ítélet (C-32/14, EU:C:2015:637)</u>	70. o.

<u>2016. február 18-i Finanmadrid EFC ítélet (C-49/14, EU:C:2016:98)</u>	39. o.
<u>2016. április 14-i Sales Sinués ítélet (C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252)</u>	66. o.
<u>2016. április 21-i Radlinger és Radlingerová ítélet (C-377/14, EU:C:2016:283)</u>	74. o.
<u>2016. december 21-i Biuro podrozy „Partner” ítélet (C-119/15, EU:C:2016:987)</u>	71. o.
<u>2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo ítélet (nagytanács) (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980)</u>	61. o.
<u>2017. január 26-i Banco Primus ítélet (C-421/14, EU:C:2017:60)</u>	40. o.
<u>2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet (C-186/16, EU:C:2017:703)</u>	13. és 29. o.
<u>2018. május 17-i Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen ítélet (C-147/16, EU:C:2018:320)</u>	4. és 37. o.
<u>2018. május 31-i Sziber ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367)</u>	3. és 74. o.
<u>2018. augusztus 7-i Banco Santander ítélet (C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643)</u>	19. és 58. o.
<u>2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet (C-176/17, EU:C:2018:711)</u>	76. o.
<u>2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet (C-51/17, EU:C:2018:750)</u>	8., 22. és 30. o.
<u>2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet (C-590/17, EU:C:2019:232)</u>	5. o.
<u>2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria ítélet (nagytanács) (C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250)</u>	58. o.
<u>2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet (C-621/17, EU:C:2019:820)</u>	31. o.
<u>2019. október 3-i Dziubak ítélet (C-260/18, EU:C:2019:819)</u>	51. o.
<u>2019. november 7-i Kanyeba és társai ítélet (C-349/18–C-351/18 egyesített ügyek, EU:C:2019:936)</u>	53. és 60. o.
<u>2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet (nagytanács) (C-125/18, EU:C:2020:138)</u>	9. és 54. o.
<u>2020. március 11-i Lintner ítélet (C-511/17, EU:C:2020:188)</u>	37. o.
<u>2020. április 2-i Condominio di Milano, via Meda ítélet (C-329/19, EU:C:2020:263)</u>	6. o.
<u>2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet (C-452/18, EU:C:2020:536)</u>	20., 23., 32. és 61. o.
<u>2020. július 9-i Raiffeisen Bank és BRD Groupe Societé Générale ítélet (C-698/18 és C-699/18, EU:C:2020:537)</u>	72. o.

<u>2020. július 9-i Banca Transilvania ítélet (C-81/19, EU:C:2020:532)</u>	10. o.
<u>2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska és társai ítélet (C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631)</u>	14. és 17. o.
<u>2022. május 17-i Ibercaja Banco ítélet (nagytanács) (C-600/19, EU:C:2022:394)</u>	41. o.
<u>2022. május 17-i SPV Project 1503 és társai ítélet (nagytanács) (C-693/19 és C-831/19, EU:C:2022:395)</u>	42. o.
<u>2022. május 17-i Impuls Leasing România ítélet (nagytanács) (C-725/19, EU:C:2022:396)</u>	43. o.
<u>2022. május 17-i Unicaja Banco ítélet (nagytanács) (C-869/19, EU:C:2022:397)</u>	62. o.
<u>2023. január 12-i D. V. (Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve) ítélet (C-395/21, EU:C:2023:14)</u>	15., 22., 33. és 55. o.